

Lukáš Cívik

TEÓRIA A PRAX VEREJNÝCH ROZPOČTOV II.

Trnava 2023

**UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED**

Lukáš Cíbik

**TEÓRIA A PRAX VEREJNÝCH ROZPOČTOV
II.**

(Vedecká monografia)

Trnava 2023

(Vedecká monografia)

Táto vedecká monografia bola vydaná v rámci riešenia projektu Vedeckej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR a SAV - VEGA pod číslom 1/0312/22 Otvorenosť ako determinant finančného zdravia slovenských miest.

Autor:

PhDr. Lukáš Cíbik, PhD.

Katedra politických vied

Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave

Recenzenti:

PhDr. Darina Koreňová, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

PhDr. Matúš Vyrosto, PhD.

Slezská univerzita v Opavě

Vedecká monografia neprešla jazykovou úpravou.

Vedecká monografia bola schválená Edičnou radou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a vedením Fakulty sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

© UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE

Fakulta sociálnych vied

© PhDr. Lukáš Cíbik, PhD.

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2023

Vydanie: Prvé

ISBN 978-80-572-0347-6

OBSAH

ÚVOD	6
1. Verejné rozpočty	8
1.1 Historický exkurz	9
2. Verejný rozpočet a jeho špecifiká	14
2.1 Funkcie a princípy verejných rozpočtov	16
2.2 Podoby verejných rozpočtov	22
3. Rozpočtová sústava, sústava verejných rozpočtov	30
3.1 Zložky rozpočtovej sústavy	36
4. Rozpočtová sústava na Slovensku	52
5. Rozpočty územnej samosprávy na Slovensku	67
5.1 Rozpočty slovenských miest a obcí.....	67
5.2 Rozpočty vyšších územných celkov.....	72
5.3 Rozpočet slovenskej územnej samosprávy v medzinárodnom kontexte.....	77
6. Mimorozpočtové fondy na Slovensku	85
6.1 Štátne mimorozpočtové fondy na Slovensku	86
6.1.1 Štátne účelové fondy SR	88
6.1.2 Privatizačné a majetkové fondy SR	103
6.1.3 Vládne agentúry a fondy na podporu podnikania SR	105
6.1.4 Zverenecké fondy SR.....	110
6.2 Mimorozpočtové fondy územnej samosprávy na Slovensku	114
6.3 Zaisťovacie mimorozpočtové fondy na Slovensku	116
ZÁVER	119
Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek	120
Register pojmov	122
Zoznam skratiek	123
Zoznam použitej literatúry	124

ÚVOD

Verejné financie predstavujú základný predpoklad pre výkon verejnej správy a fungovanie verejného sektora. Bez verejných financií a verejných rozpočtov by neexistoval systém a motivácia na výkon verejných politík. Všetky verejné finančné zdroje sú sústredené vo verejných rozpočtoch, vďaka ktorým dokážeme analyzovať efektívnosť fiškálnej politiky, vládnych výdavkov, ako aj nastavenia daňového systému. Úlohy verejných rozpočtov a nastavenie verejných rozpočtových sústav preto vytvárajú dôležitú súčasť života spoločnosti a majú zásadný vplyv na hospodársky život krajiny. V súčasnosti nájdeme množstvo zahraničných a domácich autorov venujúcich sa problematike verejných financií a verejných rozpočtov. Väčšinou sa jedná o teoretické rozbor, normatívny pohľad na verejné rozpočty alebo rozbor makroekonomických súvislostí.

Z tohto dôvodu sme videli veľký priestor a potrebu na spracovanie predloženej vedeckej monografie, ktorá v sebe prepája teoretický prístup a hlavné historické kategórie verejných financií a verejných rozpočtov a realitu fungovania systému verejných rozpočtov na Slovensku, so zameraním na rozpočet územnej samosprávy a verejných mimorozpočtových fondov. V tomto smere predložená vedecká monografia nadväzuje na publikáciu Teória a prax verejných rozpočtov z roku 2022, ktorá sa primárne zaoberá rozpočtom verejnej správy, rozpočtom EÚ a slovenským štátnym rozpočtom. Naša práca dopĺňa teoretické penzum teórie verejných rozpočtov a verejných financií o systematizáciu poznatkov z oblasti prierezového historického vývoja a podôb verejných rozpočtov od staroveku po súčasnosť. Ťažiskovým bodom vedeckej monografie je priblíženie diferencovaného vnímania verejných rozpočtov a nastavenie verejných rozpočtových sústav. Praktická zložka vedeckej monografie reflektuje dominantné teoretické prístupy a do ich rámcových podmienok sme zasadili a definovali jednotlivé typy aktuálnych verejných rozpočtov na Slovensku. Následne sa naša pozornosť venuje praktickému nastaveniu verejnej rozpočtovej sústavy na Slovensku, s detailnou analýzou jej dvoch zložiek – rozpočtu územnej samosprávy a verejných mimorozpočtových fondov. V prípade rozboru nastavenia a postavenia rozpočtu slovenských obcí, miest a VÚC prinášame prehľadné zhodnotenia nastavenia finančného systému a jeho medzinárodnú komparáciu. Mimorozpočtové fondy na Slovensku predstavujú aj pre výskumníkov a odborníkov len okrajovú tému, ale obsahom sústredených verejných zdrojov sú dôležitou zložkou rozpočtu verejnej správy na Slovensku, preto sme sa rozhodli priniesť pomerne vyčerpávajúcu deskripciu centralizovaných i decentralizovaných mimorozpočtových fondov na Slovensku.

Za hlavný cieľ predloženej vedeckej monografie môžeme považovať teoretické rozpracovanie podoby verejných rozpočtov a verejných rozpočtových sústav s ich praktickými príkladmi zo Slovenska s dôrazom na rozpočet územnej samosprávy a mimorozpočtových fondov. Analytická časť predstavuje vyčerpávajúci rozbor finančného systému (príjmov a výdavkov) slovenských obcí, miest a VÚC spolu s medzinárodnou komparáciou. Praktický pohľad monografie je doplnený o, svojím rozsahom jedinečné, priblíženie relevantných štátnych účelových fondov SR, mimorozpočtových fondov územnej samosprávy na Slovensku a zaisťovacích mimorozpočtových fondov pôsobiacich na Slovensku.

Vedecká monografia Teória a prax verejných rozpočtov II. systematicky a podrobne osvetľuje problematiku verejných rozpočtov. Na základe syntetizácie a selekcie dodnes známych poznatkov prináša ucelený rozbor verejných rozpočtov a verejných rozpočtových sústav. Praktická aplikácia a analýza zahŕňa rozpočty oboch úrovní slovenskej územnej samosprávy a verejných mimorozpočtových fondov na Slovensku. Primárne je monografia určená pre odborníkov z praxe a vedeckých pracovníkov z oblasti ekonomiky verejného sektora, verejných financií a verejných politík, pričom prináša, v súčasnosti, aktuálne informácie o nastavení verejných rozpočtov na Slovensku. Sekundárne môže monografia poslúžiť ako zdroj informácií aj pre odbornú verejnosť a študentov verejnej správy, verejných financií a ekonomických vedných odborov so zameraním na úlohu štátu v hospodárstve.

Autor srdečne ďakuje za podporu zo strany vedenia Katedry politických vied FSV UCM v Trnave a cenné rady spolupracovníkov. Na tomto mieste by sa autor tiež rád poďakoval obom recenzentom PhDr. Darine Koreňovej, PhD. a PhDr. Matúšovi Vyrostkovi, PhD. za podnetné odporúčania a profesionálny prístup.

1. VEREJNÉ ROZPOČTY

V teórii štátu, politiky a spoločnosti nájdeme množstvo argumentov podporujúcich a zdôvodňujúcich existenciu verejnej vlády. Z ekonomického pohľadu je existencia štátu a verejnej vlády potrebná, pretože štát/vláda má za úlohu naprávať zlyhania, ktoré vzniknú na neregulovanom trhu, resp. v neregulovanej trhovej ekonomike vo Smithovom ponímaní. Skutočná, reálna a každodenná interakcia medzi dopytom a ponukou a rôzne formy konkurencie, ohýbajú trhový mechanizmus do takej miery, že výsledné prerozdelenie procesy nevedú k efektívnemu rozmiestneniu vzácnych zdrojov, zvyšovaniu životného štandardu spoločnosti, zlepšeniu životného prostredia ani k stabilizácii hospodárstiev. Preto do tohto mechanizmu musí vstúpiť vyššia moc, reprezentovaná štátom, a napraviť/minimalizovať dané negatívne dopady trhového mechanizmu, predchádzať im a snažiť sa stimulovať pozitívne vývojové tendencie. Úlohou štátu a verejnej správy je následne zabezpečiť spravodlivý transfer bohatstva v spoločnosti, poskytovať verejné statky a dbať na udržateľný hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj svojho územia a spoločnosti.

Z týchto dôvodov v súčasnosti najčastejšie hovoríme o zmiešanej ekonomike krajín. O zmiešanú ide preto, lebo veľmi významným aktérom sa v nej stal štát, pri zachovaní základných trhových mechanizmov. To je rozdiel oproti centrálne riadenému hospodárstvu, kde o všetkých najdôležitejších ekonomických záležitostiach (veľkosť produkcie, cena, spôsob výroby, kvalita, čas dodania atď.) rozhoduje výhradne štát (politická strana, diktátor a vláda). Tiež sa tento ekonomický systém zásadne líši od klasickej liberálnej trhovej ekonomiky, kde de facto štát nemá miesto a všetky zásadné ekonomické otázky vyrieši konkurencia a interakcia medzi dopytom a ponukou na trhu. V tomto systéme by mal štát a vláda zabezpečovať len druhoradé úlohy (napr. vonkajšia obrana, bezpečnosť, riešenie sporov) a do ekonomiky priamo nezasahovať.

V súčasnosti sa už nevedú plamenné debaty (liberáli/laissez-faire vs. socialisti/utopisti) o tom, či by štát mal do ekonomiky zasahovať, ale diskusia smeruje na hľadanie argumentov kedy, s akými nástrojmi a s akým zámerom/cieľom má štát do hospodárstva zasiahnuť. Preto je pre druhú polovicu 20. storočia typický konflikt medzi stúpenkami a nasledovníkmi Keynesa (priame štátne zásahy) a Friedmana (dominantne ovplyvňovať peňažnú zásobu a úrokové miery – monetárne nástroje, známe aj ako nepriame a jemné nástroje). Postupne sa tieto dva antagonistické prúdy zblížujú a v 70. rokoch dochádza k tzv. neoklasickej syntéze. Jej hlavným bodom je snaha o interpretáciu keynesových ekonomických princípov v súlade s neoklasickou

ekonómiou. Postavenie a úloha štátu v ekonomike sa má podľa zástancov neklasickej syntézy meniť a musí odrážať rozmanitosť ekonomickej reality. Každá krajina sveta by mala podľa neoklasickej syntézy reagovať špecifickými nástrojmi na rozdielnu fázu hospodárskeho cyklu svojej ekonomiky. Preto je počas krízových období a situácií, keď zlyháva automatický samoregulačný systém trhu, efektívnejšie vo väčšej miere využívať keynesovské, priame nástroje (štátne zákazky, pôžičky, úľavy, stimuly) (Rubin, 2019).

Ak sa ekonomika nachádza v rastovej fáze, fáze oživenia alebo rozmachu, je vhodné využívať nepriame regulačné nástroje (najmä monetárne), tak ako ich odporúča neoklasická teória a štát by mal poskytnúť väčší priestor na autonómne fungovanie trhového systému.

1.1 Historický exkurz

Vznik a pôvod verejných rozpočtov môžeme zasadiť do obdobia vzniku prvých rozvinutejších foriem vlády na Blízkom východe. Hospodárenie pradávnych mocenských útvarov (spravidla dynastických kráľovstiev) bolo pevne previazané na naplnenie pokladnice pre panovnícke výdaje (najčastejšie vojny) prostredníctvom odvodov poddaných a nobility. S rozšírením peňazí ako platidla, sa rozširujú aj zdroje príjmov ranných štátov. Dovtedy k jedinému stabilnému zdroju príjmu (zdanenie pôdy) sa začínajú objavovať nové dane a poplatky, napr. za obchod a ďalšie druhy zárobkových činností (remeslá) (Veverka, Čapek, Boguszak, 1991).

V antickom Grécku existovali pozície priamo zodpovedné za verejný rozpočet štátu a jeho majetok. Úrad cenzora predstavoval najvyššiu pozíciu a správcu zodpovedného za dozor nad štátnymi príjmami a výdavkami. Súčasne dohliadal na evidenciu majetku v správe štátu. Podriadeným úradom bol tzv. kvestor, ktorý bol zodpovedný za realizáciu príjmov a kontrolu výdavkov v jednotlivých častiach štátu alebo ríše. Do jeho úloh patril dohľad nad verejnými zdrojmi a použitými výdavkami v konkrétnej lokalite alebo provincii.

Rímske kráľovstvo, predchodca republiky a cisárstva, malo vytvorenú inštitúciu (Aerarium Populi), ktorá plnila úlohu štátnej pokladnice a bola tiež zodpovedná za štátny archív a úschovu štátnych rezerv. Daná inštitúcia bola zodpovedná za výber obligatórnych daní a podliehala kontrole senátu a kvestorom. Neskôr počas cisárstva vznikol úrad novej štátnej kasy (fiscus), ktorá podliehala výlučne cisárovi. Roztrieštenie a dualizmus verejných financií bol navyše doplnený o existenciu verejných rozpočtov na úrovni jednotlivých rímskych provincií. Počas najväčšieho rozmachu Rímskej ríše existoval veľmi zložitý systém, do ktorého spadalo viacero inštitúcií typu Aerarium (verejná pokladňa) - Aerarium populi Romani, Aerarium sanctius, Aerarium militare, Tribuni aerarii, Publicum. Reformou cisárskych financií sa zaviedla Fiscus caesaris, ktorá plnila pozíciu cisárskeho ministerstva financií a finančného úradu pre celú

ríšu. Bola oddelená od štátnej pokladnice a svoje príjmy naplňala vďaka cisárskym daniam uvaleným na lomy a bane a výnosom z cisárskeho majetku (Červenka, 2009).

Verejné rozpočty a verejné financie dostali niektoré dnešné obrysy v stredoveku, avšak stále sa jedná skôr o prostriedky panovníka. Bežnou praxou, v neskorom staroveku a počas stredoveku, bolo sústredenie finančných zdrojov krajiny v pokladnici panovníka. Príjmy aj výdavky boli používané na zabezpečenie potrieb panovníkov a vládnucich tried a súčasne aj správu štátnych záležitostí. V tomto období sa začínajú vytvárať klasické finančné inštitúty najmä ku štátnym rozpočtom, ako aj definovanie a zdôvodnenie daní. Prispieva to k rozvoju peňažných vzťahov a vzniku autonómnych verejných rozpočtov. Verejné príjmy sa stávajú hlavnou ekonomickou formou, ktoré sú sústredené v štátnych (kráľovských) pokladniciach a slúžia na plnenie rozličných úloh. Počas feudalizmu získala aristokracia výrazný podiel na moci, čomu zodpovedalo udelenie aj ekonomických privilégií. Narastajúci vplyv šľachty a stavov viedol k možnosti ovplyvňovania zavádzania daní kráľom a udeľovania súhlasu s vynakladaním určitých výdavkov. Pre túto dobu je charakteristická roztrieštenosť verejných rozpočtov (provincie, stavy a kráľovská pokladnica) (Rowley, Schneider, 2003).

Prechod od stredovekých verejných financií a verejných rozpočtov k novoveku, môžeme identifikovať v prípade talianskych miest (Benátky, Janov, Florencia) počas renesancie. Talianske mestské štáty boli prevažne kupecké centrá, a preto zdrojom bohatstva nebola primárne pôda, ale obchod a finančné trhy. Hlavne vďaka inovatívnemu prístupu k verejným rozpočtom a použitiu verejných zdrojov (podpora obchodu, prijímanie finančných rozhodnutí v reprezentatívnom zbore, prepojenie verejných financií a súkromných záujmov) sa stali vzorom pre ostatnú časť vyspelej Európy (Sloboda, 2009). Mestské štáty na Apeninskom polostrove sa snažili za každú cenu vyhnúť priamemu zdaneniu, dosiahnuť spravodlivé prerozdelenie prebytkov verejných rozpočtov a odbornú správu verejného dlhu zavedením inštitúcie Casa di San Giorgio (Janov).

Na podobu a silu verejných rozpočtov (najmä centrálnych, štátnych, „panovníckych“) mal počas stredoveku a feudalizmu výrazný vplyv dualizmus moci, kedy panovník bol donútený žiadať stavy o povolenia uvaliť dane a použiť výdavky. To sa prejavilo, napríklad v Anglicku v Magna charta libertatum (1215), kedy bola obmedzená moc kráľa Jána I. Bezzemka. Podľa listiny bol kráľ od tejto doby povinný vyžiadať si súhlas stavov pri zavedení nových daní. Ďalšie obmedzenie moci panovníka pri nakladaní s najväčším verejným rozpočtom (štátnym) nastalo v roku 1665 tzv. apropriačnou klauzulou.

Vo Francúzsku sa obmedzenie nakladania panovníka so štátnymi zdrojmi datuje do roku 1302. Počas revolučných zmien bola prijatá Deklarácia práv človeka a občana (1789), ktorá

zaviedla jediný spôsob na legálne schvaľovanie príjmov a výdavkov, prostredníctvom udelenia povolenia zákonodarným orgánom. Dané pravidlo bolo prezvané aj do francúzskej ústavy, čo môžeme považovať za základnú úpravu štátneho rozpočtu. Aj v krajinách v strednej Európe platí, že dochádza k obmedzovaniu svojvôle panovníkov pri správe štátnych rozpočtov. Posilnenie moci stavov pri finančných otázkach sa spravidla viaže na obdobia vlády slabých panovníkov.

Pre moderné dejiny fiškálnych doktrín a verejných rozpočtov platí, že sa pôvodne objavili ako výsledky aplikácie záverov fyziokratov a merkantilistov. V oboch prípadoch prevládal názor na tzv. zlaté pravidlo štátneho rozpočtu. Podľa neho mal byť štátny rozpočet spravidla vyrovnaný, výdavky nemali byť vyššie ako príjmy. Objavujú sa tiež moderné finančné inštitúcie a opatrenia, ktoré s menšími obmenami platia aj v súčasnosti. V Rakúsko-Uhorsku bol Máriou Teréziou zavedený Najvyšší účtovný a kontrolný úrad ako ústredný štátny orgán pre zostavovanie štátnych príjmov a výdavkov. V roku 1848 bol prijatý prvý štátny rozpočet a jeho úprava sa dostalo do ústavy v roku 1867. Špecifikom štátneho rozpočtu Rakúsko-Uhorska bolo, že rozpočtový rok bol stanovený od 1. júla do 30. júna a bol súčasťou fiškálneho zákona (Červenka, 2009).

ČSR

Ihneď po vzniku samostatného Československa (1918) ako unitárneho štátu Čechov a Slovákov dochádza k prevzatíu a úprave pôvodných rakúsko-uhorských fiškálnych noriem do právneho systému. Prvý klasický rozpočet prijalo Československo v roku 1919, dovtedy sa jednalo o rozpočtové provizorium. Štátny rozpočet Československa bol rozdelený na príjmovú a výdavkovú časť a vnútorne sa členil na riadny a mimoriadny oddiel. Pre štátne rozpočty Československa v rokoch 1919 a 1920 je charakteristické, že boli zostavené ako schodkové (Vencovský, 1994). Rozpočtová sústava, vzhľadom na rozdielne administratívne členenie, bola zložitá a o jednotnosti v tomto období, nemôže byť reč. Dôvodom boli diferencie v členení administratívnych jednotiek v Čechách (krajinské zriadenie) a na Slovensku (systém žúp). Pre nasledujúce roky je typické, že štátny rozpočet sa interne delil na administratívny rozpočet a rozpočet investícií. Štátny rozpočet predstavoval legislatívnu prílohu finančného zákona. Špecifickým znakom legislatívneho vymedzenia štátnych rozpočtov do roku 1927 bolo, že finančné zákony obsahovali zmocnenie pre ministra financií k prijatiu dodatočných preklenovacích úverov na úhradu krátkodobých rozpočtových schodkov spôsobených časovým nesúlalom medzi príjmami a výdavkami. V druhej polovici dvadsiatych rokov 20. storočia dochádza k stabilizácii pomerov v Československu, čím sa otvorila cesta pre viaceré zásadné reformy (dovtedy provizorium) a zavádzanie jedinečných opatrení. Zmeny nastali aj v štátnom

rozpočte, kedy sa zmenilo dovtedajšie prevzaté pravidlo z dôb Rakúsko-Uhorska a následne každý vládny rezort (ministerstvo) v štátnom rozpočte predstavoval už len jednu kapitolu. Prijaté sú zásadné novely finančných zákonov, na základe ktorých sa vnútorne štátny rozpočet rozdelil do štyroch kategórií: vlastná štátna správa (príjmy a výdavky administratívy), správa štátnych podnikov, podiel samosprávnych záväzkov na štátnych daniach, dávkach a poplatkoch a správa štátneho dlhu. Zmeny sa dočkala aj oblasť rozpočtov územnej samosprávy. V roku 1928 sa zaviedol unifikovaný krajinský systém aj na Slovensku a Československo sa vnútorne členilo na krajiny (Česko, Moravsko-Sliezsko, Slovensko, Podkarpatská Rus), okresy a mestá a obce. V roku 1938 dochádza k eskalácii medzinárodnej situácii a fiškálna reakcia Československa pozostávala z rozdelenia štátneho rozpočtu na dve zložky (prílohy). Prvú tvoril riadny štátny rozpočet a druhú mimoriadny rozpočet, ktorý obsahoval investičné potreby pre zabezpečenie obrany krajiny. Povojnová situácia, nové vzťahy medzi politickými zoskupeniami a časťami Československa sa pretavili aj v prípade modifikácie štátneho rozpočtu. Od roku 1946 sa štátny rozpočet prestáva členiť na riadny a mimoriadny, ale začína sa uplatňovať rozdelenie na centrálné príjmy a výdavky, výdavky a príjmy českých krajín a príjmy a výdavky Slovenska. Po obsahovej stránke sa následne štátny rozpočet detailne členil na viaceré kategórie príjmov a výdavkov.

Zmena spoločenských pomerov (Februárový komunistický prevrat) sa zákonite prejavila aj na konfigurácii verejných rozpočtoch v Československu. Na štátny rozpočet má zásadný vplyv prijatá päťročnica a rozpočet sa stáva operatívnym nástrojom na dosiahnutie jej cieľov. Od roku 1950 sa štátny rozpočet centralizuje a začína sa jeho direktívne riadenie. Dochádza k zrušeniu fondového hospodárenia a spojeniu hospodárenia národných výborov a štátnej správy. Zrušenie fondového hospodárenia znamenalo začlenenie systému národného poistenia do štátneho rozpočtu a dovtedajší dualizmus financovania národného hospodárstva (štátny rozpočet a Fond národného hospodárenia) bol zrušený. Dochádza tiež k priamemu napojeniu štátnych podnikov na jednotný štátny rozpočet. V štátnom rozpočte sa centralizovali príjmy a výdavky aj znárodnených podnikov a miestnych štátnych orgánov (národné výbory). Zmenou štátotvorného usporiadania a prechodu k federácii nastala nová úprava rozpočtových pravidiel a rozpočtov. Zostavovali sa celkovo tri štátne rozpočty: federálny rozpočet, štátny rozpočet Česka, štátny rozpočet Slovenska. Nová právna úprava rozpočtových vzťahov zachytávala novú realitu, kde vedľa seba koexistovali výlučne federálne rezorty (obrana), rezorty výlučne na národných úrovniach (zdravotníctvo, spravodlivosť) a totožné rezorty na federálnej i národnej úrovni (vnútro). Spočiatku bol nový systém budovaný s dôrazom na silné postavenie národných (republikových) rozpočtov s dostatočnými príjmami na úhradu vlastných nákladov a ešte časť

príjmov, odvádzali do spoločného, federálneho rozpočtu. Silnejúcou centralizáciou sa zmenil tok príjmov a prejavuje sa skôr silné postavenie federálneho rozpočtu na úkor národných rozpočtov. Nepostačujúce príjmy republikových rozpočtov boli dofinancované z federálneho rozpočtu, kde sa centralizovala prevažná väčšina príjmov (Lipták, 1999). Povojnové štátne rozpočty v Československu až do roku 1989 boli podriadené prijatým päťročniciam (päťročný plán prijatý na zjazde Komunistickej strany Československa). Hlavnú úlohu pri tvorení rozpočtov nemalo Ministerstvo financií, ale túto úlohu zastávala Štátna plánovacia komisia (Česká, Slovenská). Rozpočty nižších vládnych úrovní predstavovali národné výbory (krajské, okresné, miestne) a boli priamo napojené najprv na štátny rozpočet (do roku 1970) a následne na republikové rozpočty (do 1990) (Červenka, 2009).

2. VEREJNÝ ROZPOČET A JEHO ŠPECIFIKÁ

V širokom chápaní tvoria verejné rozpočty všetky verejné zdroje sústredené v rozpočtoch verejných inštitúcií. Podľa ekonomickej vedy sem patria zdroje verejného zdravotného poistenia doplnené o štátny rozpočet a miestne rozpočty (obce, mestá, kraje) (Holman, 2010). Verejné rozpočty vo veľmi úzkom vymedzení stotožňuje laická verejnosť najmä so štátnym rozpočtom, ktorý je síce mediálne najviac známy a vo väčšine krajín najdôležitejší, avšak odborná literatúra k verejným rozpočtom zaraďuje aj miestne a regionálne rozpočty (Holman, Pospíchalová, 2012). Základným nástrojom hospodárskej a fiškálnej politiky je štátny rozpočet (štátne príjmy a výdavky). Okrem štátneho rozpočtu a rozpočtov miest a obcí zahŕňajú verejné rozpočty aj štátne fondy a rozpočty štátnych podnikov (Žák, 2020).

Jadrom fungovania a zmyslom existencie verejných rozpočtov je vytváranie verejných fondov. Ako verejné sa označujú z dôvodu existencie v podmienkach verejného sektora, ktorý je riadený (priamo/nepriamo) prostredníctvom verejnosti a pre verejnosť. To, že sa jedná o fond znamená, že sú v ňom sústredené verejné príjmy a prostredníctvom neho sú uhrádzané verejné výdavky. Prostredníctvom verejných rozpočtov sa odoberá časť bohatstva od právnických a fyzických osôb (dane, poplatky, odvody) a následne sa tieto zdroje prerozdedia na produkciu verejných statkov (verejné školstvo, zdravotníctvo, polícia, požiarna ochrana, doprava atď.) a podporu určitých skupín spoločnosti (napr. nezamestnaní, dôchodcovia). Všeobecne predstavuje každý verejný rozpočet nástroj na presadzovanie určitej politiky konkrétnej vládnej úrovne, politickej strany alebo politickej reprezentácie. Prostredníctvom verejných rozpočtov sa financujú prioritne verejné statky a vytvára sa stabilný priestor pre fungovanie súkromného sektora a život spoločnosti (Černožský, 2020).

Verejný rozpočet je veľmi dôležitým **nástrojom** verejného sektora, verejnej vlády a štátu na financovanie svojich potrieb, zverených úloh a zabezpečovanie preferovaných verejných statkov. Verejný rozpočet v prvom rade slúži na plnenie zverených úloh, ktoré konkrétna vládna úroveň vykonáva. Objem prostriedkov vo verejnom rozpočte závisí primárne od veľkosti verejného sektora, ekonomiky a politickej situácie.

Samotný rozpočet býva najdôležitejším nástrojom a **politickým dokumentom** na všetkých vládnych úrovniach, ktorý obsahuje program priorit vlády (centrálnej, regionálnej, miestnej). Rozpočet predstavuje detailný plán, vyjadrený vo finančnej terminológii, podľa ktorého sa pre dané časové obdobie realizujú príjmy a výdavky. Je výsledkom cyklicky sa

opakujúceho procesu (rozpočtový proces) s cieľom efektívne alokovať dostupné zdroje na dosiahnutie prioritných zámerov a cieľov politiky (Steiss, Nwagwu, 2020).

Z vyššie spomenutých základných bodov vyplýva, že verejný rozpočet v sebe sumarizuje verejné prostriedky, ktoré sú následne prerozdelené prostredníctvom verejnej voľby, pričom finančné toky podliehajú verejnej kontrole, majú sa nimi realizovať preferované verejné statky, čím sa naplňa verejný záujem.

Detailnejší rozbor deskripcie verejného rozpočtu začína pri verejných prostriedkoch. Tieto prostriedky predstavujú finančné prostriedky odčerpané primárne zo súkromného sektora vo forme daní a poplatkov. Právnické i fyzické osoby odvádzajú časť svojho bohatstva (zo mzdy, zisku, renty) štátu, ktorý tieto finančné prostriedky sústreďuje vo verejných rozpočtoch.

Následne sa z verejných rozpočtov prerozdeľujú (redistribúcia) prostriedky na úhradu nákladov do rôznych oblastí. Rozhodnutie o tom, ktoré z mnohých oblastí (školsťo, zdravotníctvo, obrana, bezpečnosť, doprava a pod.) budú prioritné, závisí od verejnej voľby. Verejná voľba predstavuje realizáciu výberu politických reprezentantov a volieb, kde medzi sebou súperia politici, politické strany so svojou agendou a ideológiou. Vďaka voľbám sa rozhodne o najsilnejšom politickom programe, ktorý sa následne vďaka verejným rozpočtom môže zrealizovať.

V súčasnosti sa stále viac dostáva do popredia kontrola verejných príjmov a najmä výdavkov verejnosťou a médiami. Zavádzajú sa viaceré formy kontroly a hodnotenia na posúdenie relevantnosti a efektívnosti vynaložených verejných výdavkových programov. Interná kontrola verejných rozpočtov spočíva v kontrole finančných tokov prostredníctvom vládnych inštitúcií a organizácií. Vonkajšia alebo externá forma kontroly pozostáva z kontroly verejných rozpočtov organizáciami neziskového sektora, odbornou verejnosťou a médiami. Okrem toho môže ísť o plánovanú, priebežnú kontrolu, ad hoc kontrolu, ex ante kontrolu alebo uplatňovanie controllingu.

Prostredníctvom verejných rozpočtov sa majú poskytovať preferované verejné statky, špecifické pre každú spoločnosť a vďaka tomu je silný predpoklad na naplňovanie verejného záujmu. To nás privádza na problematické rázcestie z dôvodu chápania verejného rozpočtu ako nástroja na financovanie jednotlivých organizácií a inštitúcií, ktoré už boli vo verejnom sektore zriadené na zabezpečovanie verejných statkov a transferových platieb obyvateľstvu. Takéto vnímanie verejného rozpočtu sa stotožňuje s jeho inštitucionálnou povahou. Na maximalizácii finančných prostriedkov a nafukovaní verejných rozpočtov má z praktického hľadiska záujem najmä administratíva a politici. Výsledkom je poskytovanie verejných služieb a statkov nad reálny dopyt obyvateľov. Dochádza k „vnucovaniu“ ponuky a prevyšovaní ponuky služieb nad

dopytom po nich. Dôsledkom je znižovanie alokačnej efektívnosti verejných zdrojov. Obdobný negatívny dopad na efektívnosť verejných rozpočtov má aj stav, keď sa nehospodári na základe rozpočtovej prognózy, dochádza k vynakladaniu financií na konci rozpočtového obdobia za každú cenu aj v prípade, že nevyužitie dotácie na konci rozpočtového obdobia prepadne.

Verejné rozpočty súčasne predstavujú aj nástroj na financovanie strednodobých a dlhodobých potrieb v oblasti poskytovania verejných služieb obyvateľstvu. Cieľom je zachytiť dlhodobé preferencie obyvateľov (štruktúra a kvalita verejných statkov) a ich ochoty finančne sa podieľať na ich financovaní prostredníctvom daní, poplatkov a odvodov. Pritom treba synergicky zlúčiť budúcu kvalitu verejných statkov, ich štandard a budúce dostupné finančné zdroje potrebné pre ich zabezpečenie. Otázkou zostáva, či budú obyvatelia ochotní platiť, napr. vyššie dane a poplatky, ak dostanú kvalitnejšie verejné služby? Zároveň však nejde len o spoločenský konsenzus na výšku zdanenia, ale do predikcií musí byť zahrnutá aj úroveň hospodárstva a demografický vývoj, na ktorý, zákonite, musí reagovať aj verejný sektor. Riadený vývoj verejných rozpočtov presahuje jednoročné rozpočtovanie a v súčasnosti sa aj v prípade Slovenska prijímajú strednodobé rozpočtové predikcie. Na nasledujúci rozpočtový rok je prijatý verejný rozpočet záväzný a obsahuje aj rozpočtovú predikciu na ďalšie dva roky (Peková, 2008).

2.1 Funkcie a princípy verejných rozpočtov

Verejný sektor má svoju nezastupiteľnú aktívnu úlohu v národnom hospodárstve. Okrem vytvárania a kontroly pravidiel predstavujú verejné rozpočty veľmi významný nástroj v rukách verejnej vlády. Svojimi zásahmi do reprodukčného ekonomického cyklu sa stáva štát špecifickým aktérom trhového mechanizmu.

Normatívny pohľad na verejné rozpočty a verejné financie vyzdvihuje ich spoločenskú opodstatnenosť. Potreba sústrediť finančné prostriedky vo verejných rozpočtoch je založená na ekonomickej potrebe verejného sektora. Autori tvoriaci svoje práce na normatívnom pohľade sa opierajú o poznatky o zlyhaní trhového mechanizmu. Úlohy, ktoré verejný sektor prostredníctvom verejných rozpočtov a verejných financií sleduje sa odvodzujú od makroekonomických, mikroekonomických a mimoekonomických zlyhaní trhu a trhového mechanizmu (Tresch, 2022).

Medzi primárne úlohy a funkcie môžeme zaradiť **alokačnú, redistribučnú a stabilizačnú** funkciu (Dvořák, 2008). Každá z týchto zásadných úloh verejných rozpočtov vyjadruje iné zdôvodnenie existencie verejných financií, verejných rozpočtov, verejných rozpočtových sústav a nutnosť verejných výdavkov.

Podstatou **alokačnej** funkcie je rozhodnutie vlády ovplyvňujúce produkciu verejných a súkromných statkov. Štát prostredníctvom verejných príjmov (napr. nastavením daňového systému) a verejných výdavkov (výdavkové programy) dokáže vplývať na produkciu súkromných a verejných statkov za účelom ich optimálnej alebo preferovanej štruktúry, rozsahu, kvality a kvantity (Musgrave, Musgrave, 1994).

Alokačná funkcia financií vo verejných rozpočtoch zdôvodňuje ich spoločenskú užitočnosť a je ekonomickým predpokladom verejného sektoru. Prostredníctvom systému verejných rozpočtov sa zvyšuje trhovú alokácia zdrojov a systém zmiešanej ekonomiky pracuje efektívnejšie. Deformácia trhového mechanizmu, nerovnovážna cena alebo nedokonalá konkurencia spôsobujú neefektívnu alokáciu zdrojov, a preto je tu vyššia moc (štát), ktorá tieto nedokonalosti trhu napráva, snaží sa ich tlmiť a predchádzať im. Verejný sektor a štát sa prostredníctvom systému verejných rozpočtov pokúša o zvýšenie alokačnej efektívnosti dostupných zdrojov tak na príjmovej strane verejných rozpočtov (napr. vyššia miera zdanenia pri negatívnych externalitách), ako aj na výdavkovej strane verejných rozpočtov (dotácie, stimuly producentom pozitívnych externalít) (Dvořák, 2008).

Alokačná funkcia sa pokladá za najstaršiu a typickú pre financie sústredené vo verejných rozpočtoch. Je vyústením postavenia štátu, verejných inštitúcií a územnej samosprávy ako producentov a poskytovateľov verejných statkov. Alokačná úloha bola výrazne presunutá z centrálnych (štátnych) rozpočtov na nižšie vládne úrovne najmä prostredníctvom decentralizácie na územnú samosprávu (Peková, Pilný, Jetmar, 2012).

Funkcia alokácie verejných rozpočtov spočíva v sumarizácii a vynakladaní verejných finančných prostriedkov na úhradu zabezpečovania verejných statkov (čistých a zmiešaných). Druhou úrovňou alokačnej funkcie je ovplyvňovanie rozmiestnenia výrobných faktorov s ohľadom na existenciu negatívnych a pozitívnych externalít (Jurečka a kol., 2017).

(Re)distribučná úloha verejných rozpočtov spočíva v náprave príjmovej nerovnosti hospodárskych subjektov vznikajúcich v trhovom mechanizme. Funkciou verejného sektora je zmierniť dôchodkové a sociálne nerovnosti pomocou transferov z verejných rozpočtov. Vo všeobecnom meradle nájdeme širokú paletu redistribučných transferov od podpôr v nezamestnanosti až po príspevky vybraným sociálnym skupinám (matky, siroty, vdovy, študenti, nízkopříjmové skupiny atď.). Pokiaľ by štát rezignoval na vykonávanie redistribučnej funkcie, viedlo by to ku kumulácii bohatstva a chudoby, ktorá by na jednej strane bola prirodzeným vyústením, avšak nebola by žiaduca a viedla by k vytváraniu veľmi bohatej a veľmi chudobnej vrstvy v spoločnosti (MacMillan, 2004).

Redistribučná alebo niekedy nazývaná aj distribučná funkcia verejných rozpočtov sa vyznačuje prísnou účelnosťou a verejné rozpočty majú za cieľ zabezpečiť spravodlivejšie rozdelenie dôchodkov a bohatstva. Miera redistribúcie je špecifická pre každú spoločnosť a determinuje ju uplatňovanie solidarity a prvkov príjmovej spravodlivosti (Engliš,1938).

Štát si uzurpuje právo znižovať nerovnosti v dôchodkoch a bohatstve. Pôvodné „nespravodlivé“ rozdelenie prvotných dôchodkov sa snaží korigovať na príjmovej stránke verejných rozpočtov (progresívne zdanenie) aj výdavkovej stránke verejných rozpočtov (transfery). Tým sa vytvárajú dve skupiny – tí, čo z redistribúcie získavajú a tí, ktorí na redistribúciu doplácajú.

Redistribúcia neprebíha len v rámci spoločnosti, ale takmer totožné procesy nájdeme aj v rámci systému územnej samosprávy. Príkladom sú napr. bohatšie regióny, ktoré časť svojich príjmov (daňové, nedaňové) odvádzajú centrálnej vláde a tá ich následne prerozdelení v prospech chudobnejších častí krajiny s cieľom ich rozvoja.

Úloha verejných rozpočtov v oblasti prerozdelenia vyplýva, podľa ekonomickej teórie, zo snahy štátu o zmiernenie nerovnosti v rozdeľovaní dôchodkov trhom. Redistribúcia by nemala prekročiť únosný solidárny rámec a jej nadužívanie môže spôsobiť morálny hazard (znižovanie zodpovednosti jednotlivcov za seba) (Jurečka a kol.,2017).

Redistribúcia vo verejnom sektore a verejných rozpočtoch znamená nenávratné prerozdelenie časti hrubého domáceho produktu. Ide o prejav solidárnosti na vertikálnej i horizontálnej línii s cieľom zmiernenia dôchodkových a sociálnych nerovností. Nástrojmi redistribúcie sú napríklad progresívne dôchodkové a majetkové dane, vyššie zdanenie luxusného tovaru, dotovanie cien základných tovarov, selektívne spotrebné dane, priame adresné transfery a dotácie, rozpočtové určenie daní a rôzne formy dotácií.

Verejné rozpočty hrajú dôležitú rolu aj pri stabilizácii spoločensko-hospodárskej situácie. Z tohto dôvodu im prisudzujeme aj **stabilizačnú funkciu**. Prostredníctvom verejných rozpočtov sa zaisťuje hospodárska stabilita a ekonomický rast, čím sa vytvára pozitívny makroekonomický ráz národnej ekonomiky. Verejné rozpočty slúžia aj na prekonanie hospodárskej konjunktúry, zmiernenie inflácie, zvýšenie zamestnanosti a dosahovanie kladnej obchodnej bilancie (Lipták, 1993).

Makroekonomický význam verejných rozpočtov sa spája najmä so stabilizáciou hospodárstva. Stabilizačná funkcia minimalizuje odchýlky skutočného produktu od potenciálneho, pomocou zmien verejných príjmov a výdavkov. V ekonomickom chápaní verejných rozpočtov sa jedná o uzatváranie recesnej (deflačnej) alebo inflačnej medzery

ovplyvňovaním výšky celkových verejných príjmov alebo celkových verejných výdavkov (Jurečka a kol.,2017).

Na zmiernenie hospodárskych výkyvov a oscilácie ekonomiky medzi dnom a vrcholom reaguje štát pomocou stabilizačnej funkcie verejných rozpočtov. Pokiaľ sa ekonomika dostane do recesie (zvyšovanie nezamestnanosti, nárast inflácie, pokles produkcie) slúžia verejné rozpočty na fiškálnu expanziu (zvýšenie výdavkov, podporné programy, rozsiahle štátne investície, znižovanie daňového a odvodového zaťaženia). Opačná situácia nastáva pokiaľ sa ekonomika začne prehrievať, kedy by sa mali prijať reštriktívne fiškálne opatrenia ako zvýšenie sadzieb daní a zníženie/obmedzovanie verejných výdavkov (Keynes, 1937). Výsledkom bude spomalenie hospodárskeho rastu a vytvorenie (aspoň teoretickej) finančnej rezervy vo verejných rozpočtoch, ktorá sa môže použiť v krízových obdobiach (Lerner, 1943).

Stabilizačná funkcia verejných rozpočtov spočíva v aktívnych štátnych zásahov do fungovania a organizácie trhového mechanizmu. Výrazným nástrojom sú výdavky verejných rozpočtov na nákup tovarov a služieb od súkromného sektora a investície. Verejné výdavky stimulujú a nahrádzajú nedostatočný dopyt po produktoch súkromného sektora. K ovplyvňovaniu súkromného dopytu po tovaroch a službách využíva verejná vláda najmä progresívne zdanenie a ďalšie automatické stabilizátory. Okrem toho sa často vlády jednotlivých krajín uchýľujú k využívaniu jednorazových a dočasných (diskrečných) opatrení (Peková, Pilný, Jetmar, 2012). Dominantne je stabilizácia úlohou centrálnych rozpočtov a v súčasnosti čiastočne dochádza aj k limitovanej decentralizácii stabilizácii regionálnej ekonomiky aj regionálnymi a miestnymi rozpočtami.

Medzi ďalšie úlohy, niekedy označované aj ako sekundárne či dodatočné, patrí fiškálna, stimulačná a kontrolná úloha, resp. funkcia verejných rozpočtov (Mrkývka a kol. 2012).

Fiškálna funkcia verejných rozpočtov vyplýva z potreby sústredovať vo verejných rozpočtoch verejné prostriedky. Centralizované a sumarizované verejné príjmy sú následne použité na pokrytie fakultatívnych a obligatórných výdavkov v súlade s hospodárskou politikou krajiny. Fiškálna úloha verejných rozpočtov spočíva v nutnosti zabezpečiť dostatočné finančné prostriedky na pokrytie nákladov vznikajúcich činnosťou verejnej vlády na všetkých úrovniach (centrálna, regionálna, miestna) (Etel, Tyniewicki, 2012).

Druhou sekundárnou úlohou verejných rozpočtov je **stimulácia** aktérov k určitému chovaniu. Prejavuje sa ako motivácia k úspore a zvyšovaniu rozpočtových príjmov v prípade verejných organizácií a inštitúcií. Jej úloha sa zvyšuje pri uplatňovaní modelu direktívneho riadenia hospodárstva a sleduje skôr mikroekonomickú situáciu (činnosť jednotlivých hospodárskych subjektov) (Mrkývka, a kol. 2012).

Verejným rozpočtom je prisudzovaná aj **kontrolná** úloha, kedy fungujú ako signalizácia o vývoji verejných financií. Môžeme ju považovať aj za informačnú alebo evidenčnú funkciu (Kocherlakota, 2010).

Drvivá väčšina odborníkov sa stotožňuje so základným vymedzením funkcií, ktoré majú verejné rozpočty. V prvom rade ide o tri základné: alokačná, (re)distribučná a stabilizačná funkcia, ktoré bývajú dopĺňané o sekundárne. Ide, napríklad o stimulačnú (regulačnú) funkciu, kontrolnú (signalizačnú) alebo rozšírením pohľadu aj o **politickú funkciu**. Politické vnímanie verejných rozpočtov súvisí so vzájomným konkurenčným bojom, medzi jednotlivými politickými stranami, prebiehajúcim počas rozpočtového obdobia (Hejduková, 2015).

Jednotlivé funkcie a úlohy verejných rozpočtov sú vnútorne previazané, vzájomne sa ovplyvňujú a z tohto dôvodu je žiaduce ich skúmať a hodnotiť jednotne. Každý nástroj využitý v rámci jednej z funkcií verejných rozpočtov často automaticky vplýva na ostatné zložky príjmov a výdavkov verejných rozpočtov alebo základných cieľov krajiny (efektívnosť, spravodlivosť, stabilita).

Pozitívny pohľad na financie sústredené vo verejných rozpočtoch vychádzajú z teórie verejnej voľby. Teória verejnej voľby skúma ekonomické pozadie politiky (ekonomická analýza rozhodovacích procesov) (Arrow, 2012; Downs, 1957), analyzuje význam a fungovanie verejných inštitúcií s vplyvom na hospodársku politiku (Buchanan, Tullock, 1965) a transformáciu individuálnych postojov v kolektívnom rozhodovaní. Výskum založený na pozitívnom pohľade sa kriticky stavia k vládnym zásahom a nepovažuje štát a verejný sektor za neomylného aktéra, alebo činiteľa, ktorému ide vždy a priamočiaro o naplnenie verejného záujmu a zväčšenie spoločenského blahobytu. Medzi dôvody vládných zlyhávaní nájdeme viaceré argumenty od obmedzenej informovanosti, informačného monopolu byrokracie, cez externality až po lobbying, politický vplyv a egoistické správanie sa byrokratov a politikov (Niskanen, 2003).

Financie sústredené vo verejných rozpočtoch majú niekoľko spoločných vlastností. Prvou ich vnútornou charakteristikou je, že sú **nenávratné**. Znamená to, že ak právnický alebo fyzický subjekt odvedol štátu platbu prostredníctvom daní, odvodov alebo poplatkov, nevzniká žiadny právny nárok na protislužbu zo strany štátu. To je typické pre financie umiestnené vo verejných rozpočtoch oproti súkromnému sektoru. Tu platí, že ak si dlžník požičia prostriedky od veriteľa je mu povinný dlžnú čiastku vrátiť spolu s úrokmi do určitému termínu. Verejný sektor nemá žiadnu právnu povinnosť vrátiť daňovníkovi zaplatenú čiastku. Neexistuje teda žiadny individuálny nárok na čerpanie verejných zdrojov vytvorených zdanením. Malou výnimkou je len dôchodkové poistenie, ktoré je založené na princípe podmienenej návratnosti, prípadne

niekoľko ďalších špecifických odvodov/poplatkov (na Slovensku, napríklad miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady).

Druhou typickou vlastnosťou, ktorou sa vyznačujú financie vo verejných rozpočtoch je **neekvivalencia**. Každý člen spoločnosti odvádza určitú časť svojho dôchodku alebo bohatstva štátu a verejný sektor recipročne poskytuje svojim obyvateľom širokú paletu verejných statkov a služieb. Neekvivalencia znamená, že odvody a prijaté služby nie sú rovnané (ekvivalentné). V zásade nezáleží na tom, koľko daný subjekt odviedol finančných prostriedkov, pretože dostane rovnakú úroveň verejných služieb. V praxi to znamená, že nezáleží, či odvody a dane platí študent, dôchodca, zamestnanec alebo podnikateľ, pretože všetci majú napríklad nárok na rovnaké ošetrenie u lekára, ochranu majetku alebo prístup k vzdelaniu. To, koľko verejných statkov môže konkrétny jednotlivец spotrebovať, nezávisí (nie je ekvivalentné) na tom, koľko svojich prostriedkov odviedol štátu. Verejné rozpočty vo všeobecnosti približujú spoločnosť k zvýšeniu blahobytu. Ak však uplatníme subjektívny pohľad jednotlivca platiaceho dane (logický kalkul), verejný rozpočet budeme vnímať v dvoch protichodných rovinách. Ten, kto má pocit, že do verejných rozpočtov viac odvádza ako dostáva verejných služieb, môže považovať nastavenie systému za negatívne. Pokiaľ sa ale jednotlivец domnieva, že výdavková stránka verejných rozpočtov je k nemu viac prívetivá (napr. ľudia v dôchodkovom veku) a na odvodoch odvádza menej ako získava z verejných statkov, má zvyčajne kladný subjektívny vzťah k verejnému rozpočtu.

Je prirodzené, že do finančných vzťahov so štátom by na základe vyššie uvedených pravidiel, racionálne uvažujúci subjekt nevstúpil dobrovoľne. Presun finančných prostriedkov od ekonomicky aktívnych subjektov do verejných rozpočtov musí byť vynútený zákonom. **Nedobrovoľnosť**, ako posledný charakteristický rys verejných rozpočtov, spočíva v systéme zákonnej povinnosti platiť dane, odvody a poplatky. Z historickej skúsenosti sa vykryštalizoval ekonomický princíp, kedy sa spoločnosti rozhodli časť svojho bohatstva odvieť do verejných rozpočtov ako poistku na boj s nepriaznivými okolnosťami. To je jeden zo základných ekonomických pilierov štátu, kedy obyvatelia odvádzajú časť svojich dôchodkov a bohatstva počas produktívneho obdobia do verejných rozpočtov, aby sa v prípade nepriaznivej životnej situácie (strata zamestnania, úraz, pokročilý vek) mohli spoľahnúť na verejné inštitúcie, ktoré im budú garantovať aspoň základný príjem alebo zdravotnú starostlivosť (Dalton, 2013).

2.2 Podoby verejných rozpočtov

Vyššie spomenuté charakteristiky a princípy verejných rozpočtov ich odlišujú od súkromných peňažných rozpočtov. Akú podobu a formu môžu nadobudnúť verejné rozpočty? Verejná správa, verejná vláda, verejný sektor a štát sú financované prostredníctvom verejných rozpočtov, ktoré sústredia v sebe verejné (finančné) zdroje. Prostredníctvom príjmových operácií sa zabezpečuje tok prostriedkov do rozpočtov a výdavková stránka verejných rozpočtov slúži na úhradu nákladov súvisiacich s poskytovaním verejných statkov. Každý verejný rozpočet je **výsledkom príjmovej a výdavkovej stránky ekonomickej činnosti** konkrétnej vládnej inštitúcie/orgánu za dané časové obdobie vo finančnom vyjadrení.

Verejný rozpočet je **finančným plánom**, kde sa sústredia verejné príjmy a výdavky za časové obdobie (mesiac, štvrťrok, rok). Vo všeobecnosti predstavuje hodnotové vyjadrenie politického plánu. Vyplýva z toho, že podstatou verejného rozpočtu je stanovenie finančných úloh a vymedzeného časového obdobia (Beličková, Neubauerová, Boór, 2020).

Každý verejný rozpočet predstavuje nevyhnutný **nástroj finančného hospodárenia**. Jeho vnútorná skladba a štruktúra determinuje príslušný verejný orgán k špecifickým vzťahom k fyzickým a právnickým osobám, z čoho vyplýva potreba jeho manažérskeho riadenia (Bergmann, 2009). Nejde len o to, že verejný rozpočet vytvára záväzný vzťahový rámec v rozpočtovom období, navyše musí flexibilne reagovať na meniace sa podmienky, kedy prichádza k rozpočtovým opatreniam (Klimovský, 2014).

Vychádzajúc z teoretických i praktických podôb verejných rozpočtov, môžeme konštatovať, že pojem „verejný rozpočet“ je viacvýznamovým. Uplatnením faktického hľadiska je každý verejný rozpočet (Malíková, Sičáková-Beblavá, Staronová, 2006):

I. Politický dokument;

II. Finančný plán;

III. Plán na zabezpečenie služieb;

IV. Nástroj komunikácie;

V. Nástroj kontroly.

Verejné rozpočty predstavujú **záväzný právny dokument (I.)**, ktorý signalizuje politické priority. **Finančným plánom (II.)** je verejný rozpočet z dôvodu, že je výsledkom plánovitého rozdelenia disponibilných finančných zdrojov (príjmov) konkrétnej vládnej inštitúcie na pokrytie nákladov za poskytované verejné služby a statky (výdavky). Na tom, že verejný rozpočet predstavuje určitý finančný plán sa zhodujú viacerí autori (Medveď a kol. 2007, Balko a kol. 2010,

Miháliková, Horniaková, 2002). Verejný rozpočet tvorí fundamentálny finančný plán konkrétnej vládnej úrovne, inštitúcie a organizácie. Jeho prijímanie je legislatívne stanovené, zvyčajne máva špecifickú právnu formu, sústreďuje finančné zdroje a slúži na ich ďalšiu nenávratnú distribúciu. Verejný rozpočet ako finančný plán sa vnútorne člení na dve základné oblasti – plán na tvorbu finančných prostriedkov (príjmy) a plán na vynaloženie finančných prostriedkov (výdavky) za špecifické rozpočtové obdobie. Z toho automaticky vyplýva, že podstatou verejných rozpočtov je **plánovité zabezpečenie služieb (III.)** fyzickým a právnickým osobám. Okrem toho sú verejné rozpočty **nástrojom na komunikáciu (IV.)** príslušnej vládnej inštitúcie alebo organizácie s jej okolím. Otvoreným prístupom k informáciám o verejných rozpočtoch sa rozpočty následne stávajú **nástrojom kontroly (V.)** zo strany laickej i odbornej verejnosti.

Verejná rozpočty v sebe prepájajú ekonomické, finančné, právne, inštitucionálne aj formálne prvky. Preto pojem verejný rozpočet presahuje rigidné hranice jednotlivých vied a reprezentuje:

- I. Ekonomicko-právnu kategóriu;
- II. Formálne-právnu kategóriu;
- III. Finančno-právnu kategóriu.

Jedinečnosť a mnohovýznamovosť verejných rozpočtov vyplýva z toho, že súčasne v sebe obsahujú všetky vyššie spomenuté kategórie. **Ekonomicko-právna kategória (I.)** verejných rozpočtov vyplýva zo špecifického druhu spoločenských vzťahov. Na jednej strane existuje štát a jeho zákonné právo získať časť bohatstva spoločnosti, na svoje fungovanie a poskytovanie verejných statkov, zákonom stanovenou formou. Na druhej strane sú fyzické a právnické osoby, ktoré štátu prostredníctvom daňovo-odvodového systému odvedú časť svojho príjmu a môžu využívať jeho služby (Girášek, Králik, 2000).

Právny náhľad na verejné rozpočty vytvorí obraz verejného rozpočtu ako súboru určitých právnych noriem. Tieto legislatívne normy upravujú rozpočtový proces, vzťahy vo vnútri rozpočtovej sústavy, nastavenie finančného systému a v neposlednom rade determinujú aj každý verejný rozpočet, ktorý máva zvyčajne formu určitej právnej normy. Verejný rozpočet ako **formálno-právna kategória (II.)** vyjadruje jeho normatívnu povahu a výsledok rozpočtového procesu schváleného príslušným orgánom verejnej správy. Význam verejného rozpočtu ako formálne-právneho aktu verejnej moci vyplýva z toho, že predstavuje mocenský akt (zvyčajne zákonodarného orgánu) a direktívne stanovuje použitie príslušných finančných prostriedkov.

Finančno-ekonomická (III.) podstata verejných rozpočtov spočíva v tom, že tvoria základný stavebný kameň verejných rozpočtových sústav a verejných financií. Okrem toho, že

v sebe sústredujú finančné prostriedky konkrétnej vládnej organizácie/inštitúcie, predstavujú aj formu rozpočtových vzťahov medzi jednotlivými súčasťami rozpočtovej sústavy tak na horizontálnej, ako aj vertikálnej línii s ostatnými sektormi hospodárstva. Ekonomické chápanie verejných rozpočtov sa rozlišuje v prístupe k verejnému rozpočtu, ktorý môže nadobudnúť, napr. podobu peňažného fondu, bilanciu príjmov a výdavkov, nástroja fiškálnej politiky a fiškálnej disciplíny štátu (Mikušová Meričková, Šebo, Štrangfeldová, 2011).

Systemizácia poznatkov o podobe verejných rozpočtov nás doviedla k záveru, že každý verejný rozpočet má primárne štyri základné podoby. Tieto vlastnosti sú univerzálne, vnútorne prepojené a navzájom sa dopĺňajú. Verejný rozpočet predstavuje:

I. Peňažný fond;

II. Účtovnú bilanciu;

III. Finančný plán;

IV. Politický nástroj.

V prvom rade je verejný rozpočet **peňažným fondom (I.)**. Každý verejný rozpočet obsahuje peňažné prostriedky, ktoré získava, prerozdeľuje alebo s nimi hospodári, a preto ho považujeme za peňažný fond. Na úrovni celého štátu sa vytvára centralizovaný peňažný fond (štátny rozpočet) a v prípade existencie decentralizovaných vládnych úrovní, reprezentovaných napríklad územnou samosprávou, sú vytvárané spravidla decentralizované verejné rozpočty (rozpočty miest, obcí, regiónov). Verejný rozpočet predstavuje peňažný fond tvorený verejnými príjmami a výdavkami. Vnímanie verejných rozpočtov ako peňažných fondov vychádza zo *stavového poňatia*, kedy sa sústredíme na objem finančných prostriedkov v konkrétnom rozpočte v časovo ohraničenom období a z charakteru peňažných vzťahov. Pre peňažné vzťahy verejných rozpočtov je typické, že sú vytvárané, rozdeľované a používané na základe nenávratnosti, nedobrovoľnosti a neekvivalencie. Praktická stránka týchto procesov sa dá zjednodušiť na platenie daní fyzickými a právnickými osobami do verejných rozpočtov, ktoré už nedostanú späť. Sociálne dávky, príspevky a granty poskytnuté obyvateľom sa nemusia vrátiť späť do verejných rozpočtov. V zásade sa jedná o nenávratné prerozdelenie časti vytvoreného HDP prostredníctvom verejných rozpočtov ukotvené v právnom systéme krajiny (napr. daňové zákony). Pri generalizovaní verejného rozpočtu ako peňažného fondu, si ho môžeme následne predstaviť ako účet vedený v banke (štátna pokladnica), na ktorý prichádzajú platby a uhrádzajú sa ním platby. Príjmy verejného rozpočtu tvoria dane, poplatky, odvody a ďalšie finančné prostriedky. Verejné výdavky (granty, transfery) predstavujú výdavkové finančné toky na zabezpečenie rôznych úloh verejnej vlády a verejnej správy (Bhatia, 2018).

Každý verejný rozpočet je **účtovnou bilanciou (II.)**. Táto bilancia obsahuje informácie o príjmoch a výdavkoch verejného rozpočtu počas rozpočtového obdobia. Verejný rozpočet, ako účtovná bilancia, porovnáva verejné príjmy s výdavkami. V praxi nie je táto situácia jednoduchá a v realite sa stáva, že verejný rozpočet môže nadobudnúť jednu z troch podôb – vyrovnaný, prebytkový a schodkový (deficitný). Vyrovnaný verejný rozpočet ($\text{Príjmy} = \text{Výdavky}$) je výsledkom bilancie totožnej výšky príjmov a výdavkov. Ak sa verejné príjmy rozpočtu na konci rozpočtového obdobia rovnajú výške jeho verejných výdavkov, považujeme rozpočet za vyrovnaný. Prebytkový verejný rozpočet ($\text{Príjmy} > \text{Výdavky}$) nastáva, pokiaľ sú príjmy rozpočtu vyššie ako výdavky. Ak táto situácia nastane, prebytok prostriedkov sa najčastejšie prevedie do rezerv, aktív alebo sa investuje. Ak je na konci rozpočtového obdobia bilancia verejných rozpočtov záporná ($\text{Príjmy} < \text{Výdavky}$), teda príjmy nepostačujú na pokrytie všetkých výdavkov, hovoríme o schodku alebo deficite verejného rozpočtu. Celkovo príjmy sú menšie než výdavky a z tohto dôvodu je potrebné schodok vyrovnať. Na to sa najčastejšie využívajú finančné rezervy, alebo dodatočné návratné zdroje.

Podobu verejného rozpočtu nám zjednodušene prináša informácia o tzv. salde verejného rozpočtu. Pokiaľ dosiahol verejný rozpočet saldo rovné nule znamená to, že ide o vyrovnaný rozpočet a príjmy a výdavky majú rovnakú výšku. Ak je saldo verejného rozpočtu kladné, príjmy prevyšujú výdavky a jedná sa o prebytkový rozpočet. V prípade záporného salda verejného rozpočtu nastala situácia, kedy boli výdavky vyššie ako príjmy a dochádza k vzniku deficitu verejného rozpočtu (Halásek, 2012).

Verejný rozpočet ako účtovná bilancia sa z účtovného hľadiska vnútorne člení na bežnú a kapitálovú časť. Bežná časť verejného rozpočtu bilancuje každoročne sa opakujúce príjmy a výdavky. Kapitálová stránka verejného rozpočtu sa zameriava na jednorazové, neopakujúce sa a nečakané príjmy a výdavky. Štruktúrovanie verejného rozpočtu na bežnú a kapitálovú časť je veľmi dôležité pre rozpočtovú analýzu, identifikovanie dôvodov vzniku prebytku/schodku a plánovanie budúcich investičných rozhodnutí.

Bežná zložka verejných rozpočtov je tvorená pravidelnými (zvyčajne každý rok sa opakujúcimi) príjmami v podobe daní a poplatkov a neinvestičnými výdavkami. Bežné výdavky sú obligatórne (povinné, zákonné, mandatórne) a slúžia na zabezpečenie fungovania verejného sektora (platy zamestnancov, úhrada prevádzkových nákladov, energií a pod.), pokrytie povinných platieb obyvateľom (napr. starobný dôchodok) a úhradu nákladov na správu dlhu (splácanie finančných záväzkov). Bežná zložka verejných rozpočtov tvorí jeho dominantnú časť. Samozrejme nájdeme aj výrazné diferencie v podiele bežnej zložky verejných rozpočtov na jeho celkovej výške naprieč krajinami aj vo vnútri jednotlivých rozpočtových sústav (napr. štátny

rozpočet v porovnaní s rozpočtom obcí). V zásade však platí, že v priemere tvorí približne 70% - 90% verejného rozpočtu. Rozpočtová prax a v niektorých prípadoch aj legislatíva (napr. rozpočet územnej samosprávy SR) vyžaduje, aby bol bežný rozpočet vyrovnaný a v lepšom prípade prebytkový. Dlhodobo sa vyžaduje, aby bežný rozpočet nebol schodkový a neskončil v deficite. Bežné príjmy by mali veľmi prísne determinovať výšku bežných výdavkov a stať sa ich rozpočtovým obmedzením.

K schodku bežného rozpočtu však môže dôjsť a v skutočnom svete k nemu aj dochádza. Deficit bežného rozpočtu sa považuje skôr za výnimočnú udalosť a mal by byť spôsobený výlučne objektívnymi príčinami (napr. prírodné katastrofy, sociálne zmeny, priebežná zmena legislatívy). Okrem toho sa často stáva, že nastáva krátkodobý časový nesúlad medzi bežnými príjmami a bežnými výdavkami (Peková, 2008). Tok bežných príjmov a aj ostatných príjmov verejných rozpočtov môže behom rozpočtového obdobia kolísať, nie je vždy proporcionálny a pravidelný. Špecifické sú v tomto prípade najmä daňové príjmy ovplyvnené spôsobom ich úhrady (termín splatnosti, systém), zatiaľ čo tok bežných výdavkov je z časového hľadiska pomerne rigidný a permanentný (Pigou, 2013).

Pokiaľ nastane situácia, kedy je bežná časť verejného rozpočtu dlhšiu dobu deficitná je potrebné prehodnotiť výšku verejných výdavkov a ich optimalizáciu. Súčasne je vhodné zhodnotiť výšku zákonných (obligatórných) výdavkov spôsobených príslušnou legislatívou (napr. výška príspevkov a sociálnych transferov) pričom sa jedná o politicky veľmi nepopulárne riešenie. V záujme znížiť dlhodobý deficit bežnej zložky verejných rozpočtov je možné sústrediť sa aj na príjmovú časť. Pri bežných príjmoch dochádza k prehodnoteniu únosného daňového zaťaženia, ako aj spôsobu správy, výberu daní alebo predchádzaniu daňových únikov (Pařízková, Tomášková, 2018).

Kapitálová časť verejných rozpočtov zahŕňa bežne sa neopakujúce, jednorazové príjmy a výdavky. Kapitálová zložka verejných rozpočtov vo veľkej miere reprezentuje financovanie investičných aktivít konkrétnej súčasti verejnej správy. Keďže kapitálová zložka verejných rozpočtov (najmä výdavková) slúži na financovanie rozsiahlych investícií, pripúšťa sa možnosť financovať ich prostredníctvom návratných zdrojov. Kapitálová časť nemusí byť z tohto dôvodu vždy vyrovnaná a na dorovnanie schodku slúži, napríklad emisia dlhopisov, cenných papierov alebo investičné úvery. Tento prístup je často podrobovaný kritike, pretože to znamená zadlžovanie sa na úkor budúcich generácií.

Po obsahovej stránke je každý verejný rozpočet dôležitým **finančným plánom (III.)**. Základná podstata verejného rozpočtu je v tom, že by mal zabezpečiť solventnosť danej verejnej inštitúcie alebo organizácie. Verejný rozpočet predstavuje finančný plán tvorby, prerozdelenia

a využitia verejných zdrojov v rozpočtovom období. Tento finančný plán máva zvyčajne formu právnej normy (napr. zákon) a má formu tokovej veličiny, čo znamená, že do verejného rozpočtu plynú príjmy a z neho výdavky. Na príslušnej priebežnej stránke (príjmová/výdavková) nie je nikdy prognózovaný konečný stav príjmov ani výdavkov, pretože zo získaných verejných príjmov sa ihneď uhrádzajú verejné výdavky. Dôsledkom toho je fakt, že dochádza k časovému nesúladu medzi vývojom príjmov a vývojom výdavkov príslušného verejného rozpočtu. Za primárne príčiny bývajú označované objektívne (ekonomická situácia, pravidlá hospodárenia verejných inštitúcií, demografický vývoj) a subjektívne faktory (kvalita finančného riadenia).

Verejný rozpočet ako finančný plán je prijatý a schvaľovaný na rozpočtové obdobie, najčastejšie zhodné s kalendárnym rokom od 1. januára do 31. decembra. Krátkodobý plán finančného plánovania realizuje najmä krátkodobé dočasné finančné investície nevyužitých rezerv alebo zdrojov. Nájdeme však aj výnimky, napr. kvartálne, polročné rozpočtové obdobie, alebo posun rozpočtového obdobia (v USA 1.októbra. – 30. septembra). Verejný rozpočet zohľadňuje rozpočtové prognózy a upresňuje ich o nevyhnutné výdavky vyplývajúce z požadovaného rozsahu a kvality poskytovaných verejných statkov. Nevyhnuté výdavky treba zladať aj so strednodobými a dlhodobými zdrojmi financovania, plánom investícií a neinvestičných nákladov. Kvalitné spracovanie rozpočtu závisí od stupňa odborného spracovania odhadu výnosov zverených a podielových daní, výdavkov na zabezpečovanie verejných statkov a prípravy rezervy na financovanie nových potrieb. Súčasne je potrebné brať do úvahy aj rozpočtový výhľad ostatných verejných rozpočtov v rozpočtovej sústave.

Pri príprave verejných rozpočtov sa často uplatňujú klasické rozpočtové zásady ako každoročné zostavovanie a schvaľovanie, reálne nastavenie príjmov a výdavkov, zostavovanie v rámci rozpočtovej skladby, dlhodobá vyrovnanosť, hospodárnosť, verejná kontrola a publicita. Dané zásady sa uplatňujú pri zostavovaní návrhu rozpočtu, schvaľovaní, plnení, schvaľovaní rozpočtových úprav i samotnej kontrole plnenia.

Verejné rozpočty predstavujú špecifický **nástroj (IV.)**. Sú primárnym nástrojom fiškálnej politiky a aplikáciou fiškálnej disciplíny krajiny a nižších vládnych úrovní, najmä územnej samosprávy (Mikušová Meričková, Šebo, Štrangfeldová, 2011). Verejný rozpočet je politickým nástrojom a spôsobom riadenia hospodárskej politiky. Správne využívanie verejných rozpočtov verejným sektorom pozitívne ovplyvňuje ekonomické veličiny – HDP, zamestnanosť a infláciu.

Historické hľadisko prisudzuje verejným rozpočtom primárne funkciu nástroja na ovplyvňovanie hospodárstva krajiny. Verejný sektor má v rukách možnosti na regulovanie verejných príjmov a verejných výdavkov, ktoré sa prirodzene odrazia vo fungovaní ekonomiky. Na oživenie hospodárskeho rastu sa využíva znižovanie daňových sadzieb, daňové úľavy,

zadávanie zákaziek súkromnému sektoru na nákup tovarov a služieb, prípadne cieľenými subvenciami (verejné výdavky) podporujúcimi export. V prípade poklesu a stagnácie hospodárstva je úlohou verejných rozpočtov podporiť ekonomický rast zvýšením verejných výdavkov a znížením daňovo-odvodového zaťaženia. Ak sa ekonomika prehrieva a neprimerane rastie, je úlohou verejných vlád zavádzať reštrikčné opatrenia.

Z politického hľadiska sú verejné rozpočty jedným z nástrojov na realizáciu volebných programov v oblasti zabezpečovania a poskytovania rôznych verejných statkov (Peková, Pilný, Jetmar, 2012). Pri tom sa nejedná výlučne len o programovanie kvantity verejných statkov, ale aj o nastavenie štandardu (kvalita), ktorý bude poskytovaný za dostupné zdroje. V tomto ohľade je veľmi dôležitá otázka udržateľnosti poskytovania súčasnej kvality a kvantity verejných služieb s ohľadom na rozpočtové možnosti verejných vlád (napr. udržateľnosť sociálneho a dôchodkového systému v SR pri súčasnej miere zdanenia a odvodov v kontexte starnutia populácie).

Ako už vyplýva z uvedených prístupov k verejným rozpočtom ako nástrojom, je táto kategória mnohovýznamová. Môže ísť o *nástroj rozpočtovej politiky*, ktorá plní úlohu bilancie s cieľom dosiahnuť kladný výsledok hospodárenia. Verejný rozpočet je silným *nástrojom* v rukách centrálnej vlády *na stabilizáciu hospodárstva*, ktorým sa ovplyvňujú hlavné makroekonomické agregáty. Verejné rozpočty slúžia aj ako *politické nástroje* na realizáciu politických programov od najvyššej úrovne (celoštátna) až po najnižšie úrovne verejnej vlády (regióny, municipality, mestá a obce). V neposlednom rade je verejný rozpočet *nástrojom komunikácie* príslušnej verejnej úrovne/inštitúcie s jej okolím a ostatnými aktérmi a nástrojom kontroly. Verejný rozpočet ako *kontrolný nástroj* vyplýva zo zdieľania informácií a jeho publicite, kedy dochádza k vnútornej kontrole (inštitúcie a orgány verejnej správy) a vonkajšej kontrole zo strany daňových poplatníkov a organizácií tretieho sektora (Klimovský, 2014).

Špecifickosť a viacvýznamovosť verejných rozpočtov ako nástrojov vyplýva okrem iného aj zo štruktúry a hierarchie verejných rozpočtov. Verejný rozpočet ako nástroj rozpočtovej politiky a stabilizačnej fiškálnej politiky je doménou najmä štátneho rozpočtu. Verejné rozpočty nižších vládnych úrovní, resp. decentralizovaných vládnych stupňov sú nástrojom v rukách predstaviteľov, napr. obcí, miest a regiónov na realizáciu koncepcií sociálneho a ekonomického rozvoja daného územia. Pri tom sa vychádza zo špecifických potrieb daného územia a preferencií tu žijúcich obyvateľov. Verejné rozpočty v tomto prípade slúžia na realizáciu a rozvoj regionálnych politík (Peková, Pilný, Jetmar, 2012.).

Rozpočtová teória nie je jednotná v pohľade na verejné rozpočty. Jedna skupina autorov sa zaoberá verejným rozpočtom (najmä rozpočet centrálnej vlády) ako významným

hospodárskym nástrojom v rukách verejnej vlády. Z toho vyplýva aj základný rozbor verejného rozpočtu ako nástroja, ktorý môže mať podobu nástroja na korigovanie ekonomiky krajiny, ktorý vychádza z Keynesiánskeho učenia. Klasická rozpočtová teória nahliada na verejný rozpočet ako na *fiškálny nástroj*. Zároveň sa objavujú úvahy o verejnom rozpočte ako o *sociálnom nástroji*. Jeho cieľom je zmiernenie nerovností obyvateľov v oblasti príjmov prostredníctvom prerozdelenia bohatstva. Do popredia sa tiež dostáva výskum verejného rozpočtu ako *technického nástroja*, kedy sa sústreďí dôraz na jeho formu a techniku používania. Druhá veľká skupina autorov rozpočtovej teórie sleduje príjmovú a výdavkovú stránku verejných rozpočtov a jej úlohu v ekonomike. Cieľom je stanoviť úlohu daní a výdavkových programov verejných rozpočtov pri dosahovaní vyrovnanosti rozpočtu (Beličková, Neubauerová, Boór, 2020).

3. ROZPOČTOVÁ SÚSTAVA, SÚSTAVA VEREJNÝCH ROZPOČTOV

Deskripcia rozpočtovej sústavy nie je v teórii verejných financií jasne stanovená. Dôvodom sú významné vnútorné odlišnosti, nastavenie formálnych pravidiel a systém verejných organizácií a inštitúcií operujúcich s verejnými rozpočtami. Základný vedecký rozbor nás dovedie k rozdeleniu verejných rozpočtových sústav do dvoch autonómnych oblastí (Hejduková, 2015):

- I. Rozpočtová sústava ako sústava verejných rozpočtov;
- II. Rozpočtová sústava ako systém verejných orgánov a inštitúcií (inštitucionálne hľadisko).

Rozpočtová sústava je tvorená sústavou verejných rozpočtov (I). Okrem toho do tejto skupiny patrí aj sústava rozpočtových vzťahov. Každý jeden verejný rozpočet predstavuje zložku verejných financií alebo článok verejnej rozpočtovej sústavy. Inštitucionálny pohľad na verejnú rozpočtovú sústavu (II.) dáva do popredia sústavu verejných orgánov a inštitúcií, ktoré realizujú verejné príjmy a verejné výdavky. Vnútorné nastavenie, členitosť a početnosť rozpočtovej sústavy determinuje štruktúra verejnej správy v konkrétnej krajine. Interné rozčlenenie verejnej rozpočtovej sústavy a finančných vzťahov určuje vnútorné štátotvorné usporiadanie štátu.

Teória a praktický pohľad na verejné rozpočty prinášajú rôznu deskripciu rozpočtových sústav, ktoré sú diferencované najmä snahou o šírku záberu. Pod pojmom sústava verejných rozpočtov si môžeme predstaviť sústavu rozpočtových orgánov a inštitúcií s úlohou tvorby a použitia verejných rozpočtov. K daným verejným protagonistom patria najmä finančné úrady (daňové) a príslušné orgány verejnej moci na nižších vládnych úrovniach. Za najvýznamnejšieho aktéra rozpočtovej sústavy býva označované ministerstvo financií. Inokedy sa za rozpočtovú sústavu považuje systém verejných rozpočtov a sústava vzťahov vo vnútri tejto sústavy. Jednotlivé verejné rozpočty sú imanentnými článkami rozpočtovej sústavy. Ďalšie vnímanie sústavy verejných rozpočtov prepája oba predchádzajúce prístupy a do rozpočtovej sústavy patria tak verejné rozpočtové orgány a inštitúcie, ako aj jednotlivé typy verejných rozpočtov (Halásek, 2012). Existencia verejnej rozpočtovej sústavy a jej využívanie môže byť rôzne rozčlenené vplyvom uplatňovania špecifickej formy decentralizácie a rozpočtovými pravidlami. Každá krajina sa vyznačuje jedinečným systémom verejných rozpočtov vyplývajúcim z územnosprávneho rozdelenia a prerozdelenia kompetencií a zodpovednosti za zabezpečovanie verejných statkov.

Verejná rozpočtová sústava znázorňuje vzťahy, ktoré sú objektom výskumu verejných financií. Rozpočtovú sústavu môžeme vnímať v troch základných rovinách (Theaker, 2020):

- I. Primárna rovina** – verejná rozpočtová sústava ako systém verejných orgánov a inštitúcií, ktoré majú za úlohu tvorbu, prerozdelenie, použitie a kontrolu verejných peňažných fondov;
- II. Sekundárna rovina** – sústava verejných rozpočtov ako systém peňažných fondov a vzájomných vzťahov medzi nimi;
- III. Terciárna úroveň** – integračný pohľad na rozpočtovú sústavu, ktorý spája súbor verejných inštitúcií a orgánov s verejnými peňažnými fondmi a ich vzájomných vzťahov a rozpočtových pravidiel.

Terciárny pohľad na verejnú rozpočtovú sústavu má najširší záber. Rozpočtová štruktúra následne pozostáva z rôznych a vzájomne sa ovplyvňujúcich prvkov, od sústavy verejných rozpočtov, cez rozpočtové pravidlá až po verejné orgány kontroly, správy a riadenia verejných finančných prostriedkov (Strecková, Malý, 1998).

Pri definovaní a vymedzení rozpočtovej sústavy narazíme aj na ďalšie obdobné pojmy (rozpočtový systém, sústava verejných rozpočtov, systém verejných rozpočtov, rozpočtová štruktúra), ktoré sú synonymá (Lee, Johnson, Joyce, 2020).

Ako sme už uviedli, sumarizačný pohľad pokladá rozpočtovú sústavu za (Lipták, 1999) :

- I.** sústavu verejných rozpočtových orgánov a inštitúcií;
- II.** sústavu verejných rozpočtových orgánov a inštitúcií a rozpočtových finančných operácií;
- III.** sústavu všetkých verejných rozpočtov v krajine;
- IV.** rozpočtovú sústavu ako sústavu rozpočtovo-finančných vzťahov, verejných orgánov a inštitúcií a všetkých verejných rozpočtov v krajine.

Rozpočtovú sústavu ako systém verejných rozpočtových orgánov a inštitúcií (**I.**) tvorí primárne ministerstvo financií, daňové a colné úrady, finančná správa a podobne. Pri tomto vnímaní rozpočtovej sústavy sa abstrahuje od finančných operácií alebo verejných rozpočtov. Ide o inštitucionálny náhľad na rozpočtovú sústavu. Druhá definícia rozpočtovej sústavy (**II.**) nerozlišuje medzi rozpočtovou sústavou (sústava verejných rozpočtov a inštitúcií) a rozpočtom (sústava rozpočtových vzťahov). Oba pojmy splývajú a vytvárajú rozpočtovú sústavu. Za rozpočtovú sústavu môžeme považovať aj sústavu všetkých rozpočtov v krajine (**III.**). Ide o komplikovanú a hierarchicky rozčlenenú sústavu, kde na najvyššej úrovni existuje centrálny/štátny rozpočet a na nižších úrovniach sú rozpočty regiónov, miest a obcí. Okrem toho sem patria aj jedinečné centrálné štátne účelové fondy, mimorozpočtové fondy vytvárané

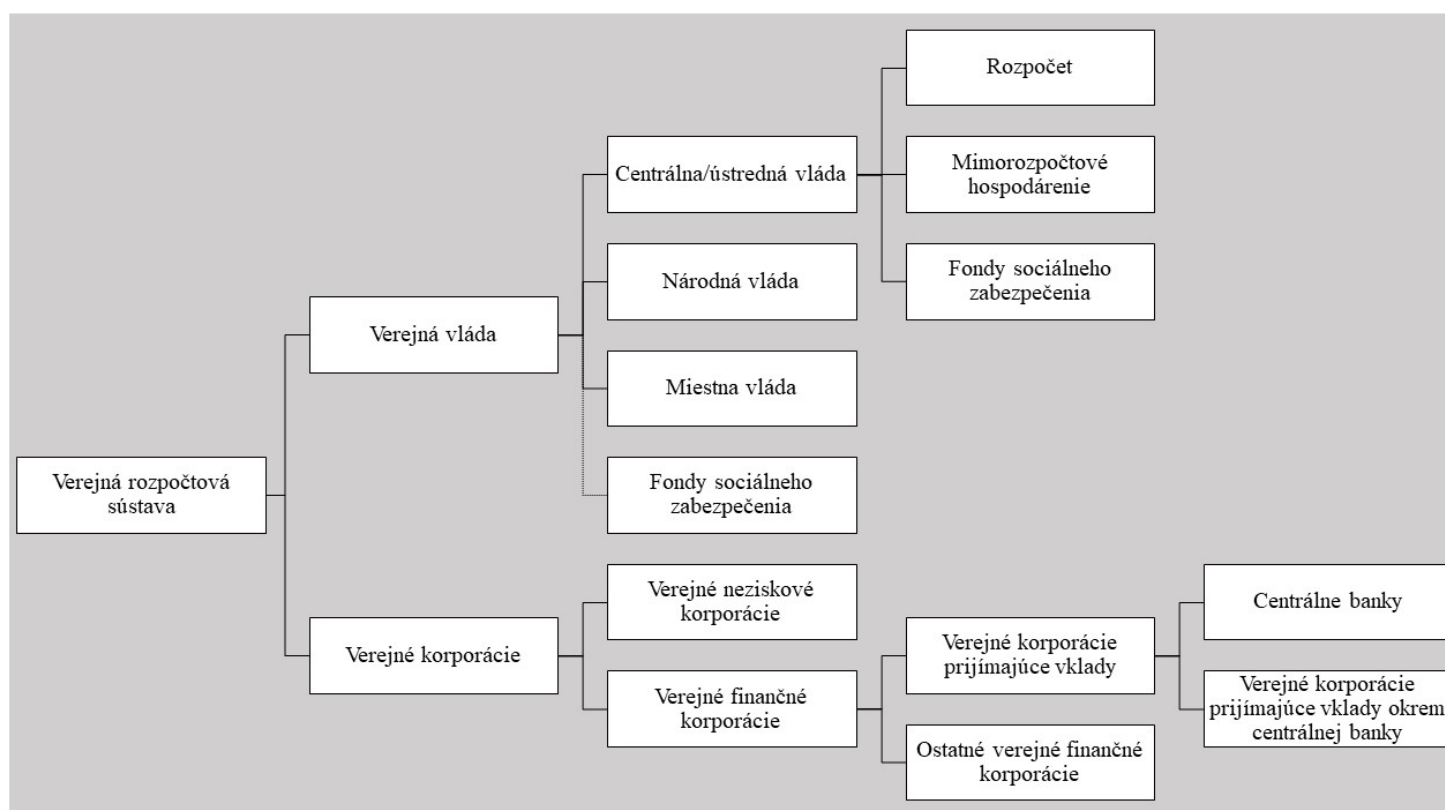
územnou samosprávou, ako aj rozpočty príspevkových a rozpočtových verejných a verejnoprávnych organizácií.

Najširšia a najkomplexnejšia charakteristika (IV.) je založená na spojení rozpočtovo-finančného, vzťahového i inštitucionálneho pohľadu na rozpočtovú sústavu. Prvou zložkou sú rozpočtovo-finančné vzťahy, ktoré sú objektívnou zložkou trhovej ekonomiky. Podľa typických znakov, ktoré sa vytvárajú pri interakcii jednotlivých zložiek systému rozpočtovej sústavy rozoznávame hierarchicky vzťahy na ústrednej, strednej, miestnej úrovni riadenia a na úrovni rozpočtových organizácií. Druhou súčasťou sú verejné orgány a inštitúcie zabezpečujúce chod rozpočtovej sústavy. Reprezentujú subjektívnu zložku rozpočtovej sústavy. Medzi dané orgány môžeme zaradiť ústredné verejné orgány a inštitúcie, napr. ministerstvo financií, daňové a finančné riaditeľstvá na strednej úrovni a najnižšou zložkou sú finančné útvary miestnej/regionálnej štátnej správy a miestnej/regionálnej územnej samosprávy. V súčasnosti sa často objavujú tiež finančné orgány vo verejných rozpočtových a príspevkových organizáciách. Poslednou zložkou rozpočtovej sústavy sú všetky verejné rozpočty v krajine, ktoré vytvárajú jej javovú stránku. Všetky verejné rozpočty (od štátneho cez regionálne až po miestne) sú prejavom využívania rozpočtovo-finančných vzťahov (Beličková, Neubauerová, Boór, 2020).

V metodike Medzinárodného menového fondu (International Monetary Fund) je verejná správa rozčlenená do dvoch zložiek, tvoriacich spolu verejný sektor a verejnú vládu. Ich užšie alebo širšie vnímanie sa dá následne premietnuť aj do systému verejných rozpočtov. Užšie poňatie rozpočtovej sústavy obsahuje členenie verejného sektoru na centrálnu vládu (ústredný rozpočet), decentralizované vládne úrovne a mimorozpočtové fondy. Širší náhľad na verejnú rozpočtovú sústavu dopĺňa užšie vnímanie o mnohé verejné a verejnoprávne korporácie (podniky/organizácie). Širšie vnímanie verejnej rozpočtovej sústavy zahŕňa rozpočty verejnoprávnych subjektov, vládnych agentúr, národných bánk, verejnoprávnych televízií, rozhlasov a podobne.

Obrázok 1: Články rozpočtovej sústavy podľa MMF

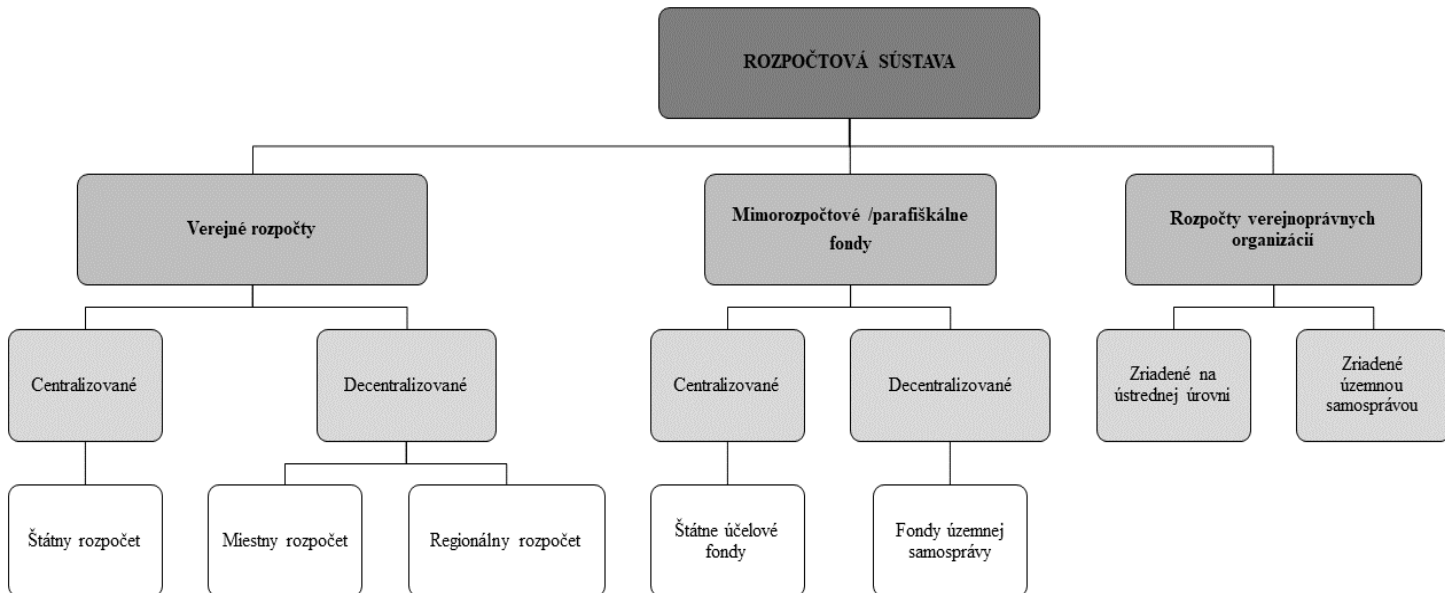

Zdroj: Spracované autorom na základe MMF

Podľa špecifickej legislatívnej podoby, správy, zodpovednosti, poskytovaných verejných služieb a vnútorných vzťahov môžeme rozdeliť rozpočtovú sústavu na tri veľké oblasti. Prvou je **system verejných rozpočtov**. Do tejto štruktúry patria štátny rozpočet, rozpočty územnej samosprávy, rozpočet orgánov štátnej správy a rozpočty verejnoprávnych organizácií s právnou subjektivitou. Rozhodujúcu úlohu má v tomto systéme centrálny/štátny rozpočet, pretože operuje s najväčšou časťou verejných príjmov a výdavkov. Druhým paralelným systémom je sústava **mimorozpočtových fondov**. Pozostávajú z mimorozpočtových fondov centrálnej úrovne i decentralizovaných vládnych úrovní. Zvyčajne bývajú prísne účelovo viazané (napr. environmentálne, sociálne, rezervné, bytové, zdravotné). V odbornej literatúre sa stotožňujú s mimorozpočtovými parafiskálnymi fondmi, zriaďovaných zákonom (centrálne) alebo právnou normou nižšej sily (regionálne, lokálne). Typickými príkladmi verejných fondov, ktoré označujeme ako mimorozpočtové/parafiskálne, sú sociálne alebo zdravotné poisťovne poskytujúce sociálne a verejné zdravotné poistenie. Poslednou zložkou rozpočtovej sústavy sú **rozpočty verejnoprávnych organizácií**. Môžu mať rôznu formu (rozpočtové, príspevkové) a nájdeme ich na centrálnej úrovni (napr. verejnoprávna televízia), ako aj na úrovni regiónov,

miest a obcí (napr. technické služby, sociálne domovy) (Peková, 2008). Generalizovaný pohľad na rozpočtovú sústavu a postavenie jednotlivých typov verejných rozpočtov je možné zachytiť graficky.

Obrázok 2: Schéma rozpočtovej sústavy

Zdroj: Spracované autorom

Niektorí autori (Halásek, 2012) identifikujú dve základné roviny verejných rozpočtov, ktoré spolu vytvárajú verejnú rozpočtovú sústavu. Prvou úrovňou sú verejné rozpočty a fondy na centrálnej úrovni. Do tejto skupiny verejných rozpočtov patrí štátny rozpočet, štátne účelové fondy, majetkové fondy, fondy zdravotného poistenia, fondy sociálneho poistenia a ďalšie špecifické fondy. Druhú úroveň sústavy verejných rozpočtov tvoria verejné rozpočty územnej samosprávy, ktoré tvoria rozpočty a fondy obcí, miest a regiónov, združené prostriedky a rozpočty ich príspevkových a rozpočtových organizácií.

Podľa vymedzenia verejných rozpočtov ako peňažných fondov následne tvoria rozpočtovú sústavu nasledujúce články (Peková, Pilný, Jetmar, 2012):

- I. Centrálny/štátny rozpočet a rozpočty decentralizovaných vládnych úrovní (územnej samosprávy)** – tieto verejné rozpočty sa vytvárajú povinne na základe právnych predpisov;
- II. Mimorozpočtové fondy na centrálnej úrovni a na úrovni decentralizovaných vládnych úrovniach**, ktoré bývajú spravidla prísne účelovo viazané;
- III. Rozpočty verejnoprávnych príspevkových a rozpočtových organizácií** zriaďovaných štátom na centrálnej úrovni a územnou samosprávou na regionálnej alebo miestnej úrovni.

Vychádzajúc z teórie fiškálneho federalizmu a štruktúry verejných rozpočtových sústav na vertikálnej línii sa môžu vytvoriť tri základné modely rozpočtových sústav. Prvým modelom je centralizovaný model, označovaný aj ako model jediného rozpočtu. Rozpočet hierarchicky najvyššieho rozpočtu obsahuje vlastné príjmy a výdavky a súhrn rozpočtov nižších vládnych úrovní štátnej správy a územnej samosprávy. Znamená to de facto nadradenosť centrálného rozpočtu (štátneho) a nemožnosť vykonávať dôležité fiškálne rozhodnutia nižšími stupňami verejnej vlády. Rozpočtovú sústavu v centralizovanom modeli tvoria viaceré vládne úrovne a jednotky, avšak zásadnú úlohu zastáva centrálny rozpočet, ktorý je ako jediný sebestačný a finančné zdroje poskytuje ostatným verejným subjektom a inštitúciám vo forme dotácií a transferov. Antagonistickým prípadom je decentralizovaný model autonómnych rozpočtov. Podstata tohto nastavenia rozpočtového systému spočíva v tom, že každá jednotka verejnej vlády má vymedzený dostatočný zdroj príjmov na pokrytie vlastných výdavkov. V bežnom hospodárení nedochádza k prerozdeleniu finančných zdrojov z centrálného rozpočtu medzi územnosprávne jednotky, pretože je to zbytočné, keďže všetky rozpočty sú sebestačné. Podobne ani články územnej samosprávy neodvádzajú svoje finančné prostriedky do štátneho alebo federálneho rozpočtu. Posledný model je kombináciou prvkov centralizovaného a decentralizovaného modelu a nazýva sa model relatívnej samostatnosti rozpočtov alebo kombinovaný model. Centrálny rozpočet zahŕňa okrem svojich príjmov a výdavkov aj niektoré príjmy a výdavky rozpočtov nižších vládnych úrovní. To znamená, že niektoré subjekty rozpočtovej sústavy sú relatívne autonómne, pretože majú určitú zverenú množinu vlastných príjmov, ktoré ale nepokryjú ich decentralizované právomoci. Preto dochádza k vytvoreniu niekoľkých dotačných/subvenčných schém z centrálného rozpočtu do rozpočtov decentralizovaných jednotiek. Kombinovaný finančný systém je založený na čiastkovom dofinancovaní výdavkov nižších vládnych úrovní z centrálného rozpočtu (Vybíhal, 1995).

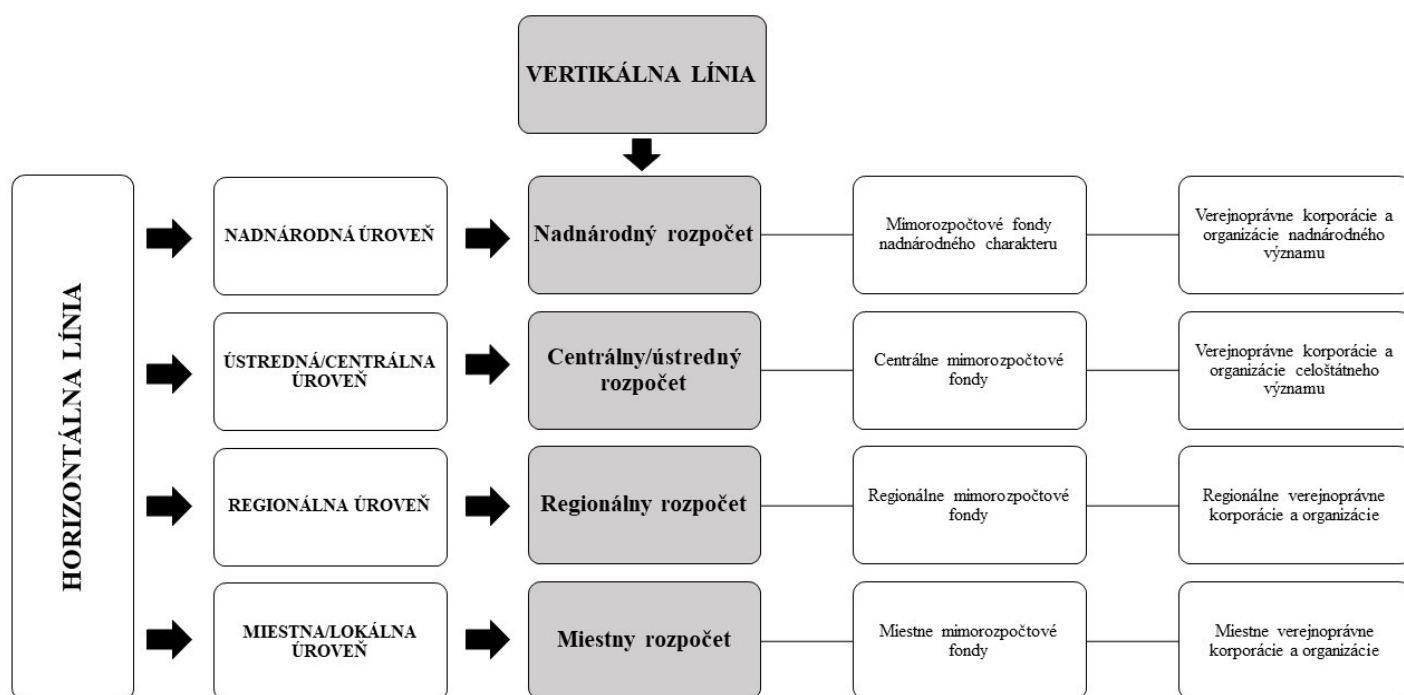
3.1 Zložky rozpočtovej sústavy

Generalizovaním predchádzajúcich popisov a definícií rozpočtových sústav sa dostávame k najčastejšie sa uplatňovanej klasifikácii verejných rozpočtových sústav. Obsahuje v sebe inštitucionalizované a hierarchické rozčlenenie verejných peňažných fondov, ktoré tvoria nasledovné zložky na vertikálnej a horizontálnej línii:

- I. Nadnárodný rozpočet;
- II. Ústredný rozpočet;
- III. Rozpočet územnej samosprávy;
- IV. Rozpočty verejnoprávnych organizácií;
- V. Mimorozpočtové/parafiskálne verejné fondy.

Na vertikálnej línii môžeme zostaviť verejnú rozpočtovú sústavu hierarchicky. Na vrchole je nadnárodný rozpočet, nasledovaný ústredným alebo centrálnym rozpočtom, rozpočtami regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Horizontálna línia rozpočtovej sústavy pozostáva z mimorozpočtových/parafiskálnych fondov a rozpočtov verejnoprávnych korporácií a organizácií totožnej vládnej úrovne (napr. regionálneho stupňa). Na každom stupni (horizontálna línia) rozpočtovej sústavy popri sebe koexistujú systémy rozpočtového aj fondového, mimorozpočtového hospodárstva (Menifield, 2020).

Obrázok 3: Schéma vertikálnej a horizontálnej línie rozpočtovej sústavy

Zdroj: Spracované autorom

I. Nadnárodný rozpočet

Hierarchicky najvyššou zložkou rozpočtovej sústavy býva nadnárodný rozpočet. Jeho existencia je podmienená existenciou nadnárodného integračného združenia alebo organizácie. Môže sa jednať o globálne aj regionálne vládne organizácie, ktoré využívajú rôzne formy príspevkov z národných rozpočtových sústav členských krajín a sústredia ich vo svojich nadnárodných rozpočtoch. Nadnárodný rozpočet následne slúži na hospodárenie a dosahovanie prioritných cieľov medzinárodných organizácií (Chohan, 2019). V praxi sa stretávame s tým, že okrem príspevkov od členských krajín plynú do nadnárodných rozpočtov aj dodatočné príjmy z uvalenia vlastných druhov daní, ciel, poplatkov a podobne. Výdavková stránka nadnárodných rozpočtov pozostáva z dvoch zložiek. Prvou sú výdavky zabezpečujúce chod samotnej medzinárodnej organizácie (financovanie bežných výdavkov na fungovanie – mzdy, energie, nájom a pod.). Podstatnou je však najmä druhá výdavková časť, ktorá sa využíva v súlade so zámermi medzinárodnej organizácie (napr. rozvoj hospodárstva, podpora obchodu, ochrana prírody, posilnenie obrannej spolupráce).

II. Ústredný/centrálny rozpočet

Na úrovni každej krajiny a štátu je hierarchicky najvyšším verejným rozpočtom **ústredný alebo centrálny rozpočet (II.)**. Existujú dve formy ústredných a centrálnych verejných rozpočtov v závislosti od štátoprávneho usporiadania krajiny. Pokiaľ sa jedná o unitárny štát, centrálnym a ústredným rozpočtom verejnej vlády býva spravidla štátny rozpočet. V prípade federatívnych krajín je centrálnym rozpočtom federálny rozpočet. Štátny alebo federálny rozpočet je najdôležitejším verejným rozpočtom v krajine a spravidla je v ňom sústredený najväčší objem verejných príjmov a výdavkov.

Na to, aby sme mohli hovoriť o štátnom alebo federálnom rozpočte muselo vzniknúť peňažné hospodárstvo a ,samozrejme, aj samotný štát. Absencia peňažných vzťahov nedovoľuje vytvoriť akýkoľvek moderný verejný rozpočet a existencia centrálného rozpočtu bez existencie štátu/verejnej vlády je tak isto nereálna. Z tohto dôvodu sa peňažné hospodárstvo a existencia štátu udávajú ako základné predpoklady existencie štátnych rozpočtov (Priest a kol., 2002).

Ústredný rozpočet krajiny predstavuje strategický nástroj v rukách vlády. Tvoria ho sumárne všetky peňažné vzťahy a operácie verejnej vlády v procese naplňovania verejných príjmov a verejných výdavkov. Predstavuje centralizovaný peňažný fond vytvorený na základe nenávratnosti, nedobrovoľnosti a neekvivalencie, ktorý slúži na redistribúciu časti bohatstva krajiny a spoločnosti. Štátne a federálne rozpočty plnia úlohu nástroja na prerozdelenie finančných prostriedkov, na riadenie verejnej ekonomiky a ovplyvňovanie národného

hospodárstva (Beličková, Neubauerová, Boór, 2020). Pre centrálné/ústredné rozpočty vo verejnej rozpočtovej sústave je charakteristické, že sa prijímajú vo forme zákona. Podstata štátneho a federálneho rozpočtu spočíva vo funkciách (funkcie verejných rozpočtov/funkcie verejných financií), ktoré sa mu historicky vykryštalizovali a pripisovali.

Ústredný verejný rozpočet predstavuje najdôležitejší nástroj rozpočtovej a fiškálnej politiky krajiny a slúži na ovplyvňovanie hospodárskeho života v štáte (zasahuje do trhovej ekonomiky). Ako ekonomická kategória predstavuje centralizovaný štátny fond, v ktorom sú jasne vymedzené príjmy a výdavky a s týmto fondom operuje vláda. Prostredníctvom centrálného rozpočtu sú hradené náklady za poskytovanie verejných služieb a statkov (Musell, Yeung, 2019).

To, koľko finančných prostriedkov sa bude v štátnom rozpočte nachádzať, závisí od mnohých premenných. K tým najdôležitejším determinantom príjmov a výdavkov centrálnych rozpočtov zaradujeme (Sabayová, Presperínová, 2018):

- rozsah verejnej spotreby;
- decentralizáciu kompetencií a zodpovednosti medzi jednotlivé vládne úrovne (štát a územnú samosprávu) pri zabezpečovaní verejných služieb a statkov (Švikruha, Richvalský, 2020);
- existenciu financovania vybraných oblastí prostredníctvom štátnych účelových fondov;
- mieru zásahov do ekonomiky, tak na strane príjmov (napr. dane), ako aj výdavkov (zvýšenie minimálnej mzdy);
- politický program vlády a príklon k sociálnejšiemu alebo liberálnejšiemu modelu;
- výkonnosť ekonomiky, výšku hrubého národného dôchodku, mieru nezamestnanosti.

III. Rozpočet územnej samosprávy

Rozpočty územných samosprávnych jednotiek sú decentralizované peňažné fondy, v ktorých sa koncentrujú príjmy a tie sa následne používajú na financovanie verejných aj zmiešaných statkov. Obdobne, ako aj u iných verejných rozpočtov, sú rozpočty územnosprávnych jednotiek vytvárané, rozdeľované a používané s využitím nenávratného, neekvivalentného a nedobrovoľného spôsobu financovania (Provazníková, 2015).

Rozpočet územnej samosprávy tvoria rozpočty nižších (decentralizovaných) samosprávnych vládnych úrovní, ktorých početnosť, stupne aj samotné názvoslovie (obce, mestá, municipality, kraje, župy, kantóny, vojvodstvá, departmenty, spolkové krajiny, autonómne oblasti) je jedinečné pre každú krajinu. Štruktúra nižších vládnych úrovní je výsledkom uplatňovania delenia verejnej moci a decentralizácie. Rozpočty určitých územno-samosprávnych jednotiek nájdeme v prípade každej krajiny a signalizujú rôznu mieru autonómie

územnej samosprávy od úplnej samostatnosti až po silne centralizované. Nastavenie fiškálnych systémov s dôrazom na viacúrovňovú vládnu štruktúru je obsahom výskumu teórie fiškálneho federalizmu.

Územná samospráva je zo svojej právnej podstaty nezávislá, odčlenená od štátu ako autonómna zložka verejnej moci, avšak centrálna vláda ju ovplyvňuje prostredníctvom legislatívy, nastavením finančného rámca a stanovením a vymáhaním fiškálnych pravidiel. Pravidlá hospodárenia územnej samosprávy sú ukotvené vo fiškálnych pravidlách. Ich akceptovaním a dodržiavaním sa podľa OECD (OECD, 2006) vytvára efektívny systém hospodárenia medzi štátom a územnou samosprávou. Podľa fiškálnych pravidiel by rozpočet územnej samosprávy mal dopĺňať centrálnu stabilizačnú fiškálnu politiku a napomáhať dosahovať vytýčené hospodárske a sociálne ciele. K tomu je potrebné viesť rozpočty územných samospráv transparentne, udržateľne (dlhodobá vyrovnanosť) a v súlade s rozpočtovou prognózou. Zároveň sa odporúča obmedziť daňovú právomoc, striktno vymedziť výdavkové oblasti a prísne regulovať zadlženosť (využívanie návratných finančných zdrojov) územnej samosprávy. Posledná skupina fiškálnych pravidiel ponecháva v rukách štátu nastavenie limitov dlhu, povoľovanie emisie cenných papierov, ako aj monitorovanie hospodárenia každej jednotky územnej samosprávy a možnosť udelenia sankcií.

Ekonomickou chrbticou územnej samosprávy je príslušný územný rozpočet. Predstavuje najdôležitejšiu súčasť finančného systému na úrovni územnej samosprávy. Jeho kreovanie a hospodárenie s ním je pre jednotlivé subjekty územnej samosprávy v rozvinutých krajinách povinné. Pre rozpočty územnej samosprávy platí, že v nich platia určité princípy, ktoré môžeme považovať za princípy finančného systému územnej samosprávy (Bailey, 1999; Dafflon, 2002). Základným pravidlom je hospodárenie podľa prijatého ročného rozpočtu, ktorý je základným nástrojom a plánom na financovanie výdavkových kapitol na regionálnej aj miestnej úrovni. Pravidlom býva obmedzovanie samovoľného vytvárania mimorozpočtových fondov, aby nedochádzalo k štiepeniu a zneprehľadneniu finančného systému. Dôležitým princípom je synchronizácia rozpočtov subjektov územnej samosprávy s celoštátnymi verejnými financiami. Tento princíp je založený na dopĺňaní sa a symbióze jednotlivých prvkov rozpočtovej sústavy pri dosahovaní stabilného socioekonomického rozvoja a efektívneho využívania zdrojov. Na ďalší princíp odkazujú aj Európska charta miestnej samosprávy (Rada EÚ, 1985) a Európska charta regionálnej samosprávy (Výbor regiónov, 2005), ktoré stanovujú, že územnosprávna jednotka by mala mať určitý stupeň rozhodovacej autonómie a zodpovednosti za dôsledky svojich hospodárskych rozhodnutí. S tým je priamo previazaná určitá miera finančnej nezávislosti od centrálnej úrovne/štátu, ktorú stotožňujeme s mierou sebestačnosti.

Fundamentálnou tiež zostáva otázka nastavenia zodpovedajúcej distribučnej spravodlivosti v prerozdelení. Táto sféra sa netýka len fiškálnych vzťahov na úrovni štát – územná samospráva, ale spravodlivá distribúcia a solidárnosť musí odzrkadľovať aj špecifické ekonomické možnosti na horizontálnej línii (napr. bohatá obec – chudobná obec). K tomu, aby rozpočty územnej samosprávy plnili naprogramované úlohy je nevyhnutné, aby bol finančný systém prehľadný a jednoduchý. Z toho je odvodená potreba zabezpečiť publicitu informácií o tom, ako konkrétny územnosprávny subjekt hospodári, čím sa zvyšuje kontrola aj transparentnosť. Princíp stability má dve roviny. Prvá je vystavaná na dlhodobej stabilite hospodárenia subjektov územnej samosprávy a druhá pozostáva zo stabilných právnych pravidiel hospodárenia, aby nedochádzalo k ich príliš častým zmenám. Jedným z princípov je aj účinnosť a efektívnosť vynaložených verejných prostriedkov z rozpočtov územnej samosprávy. Cieľom tohto princípu je zvýšenie primárne alokačnej efektívnosti, zabezpečenie socioekonomického rastu spádového územia a minimalizácia negatívnych vplyvov. Objavuje sa aj princíp, ktorý odporúča, čo najnižšiu administratívnu náročnosť hospodárenia rozpočtov územnej samosprávy. Výsledkom by malo byť zníženie administratívnych nákladov na výber a správu verejných príjmov a súčasne by daný princíp mal viesť k minimalizácii daňových únikov. Posledným princípom rozpočtu územnej samosprávy, uplatňovaný vo väčšine krajín, je existencia kontroly zo strany centrálnej vlády a štátu. Kontrola prebieha nepriamo prostredníctvom dotačných schém a je aj nástrojom na presadzovanie priorít štátu.

Vo väzbe na verejný sektor majú rozpočty územnej samosprávy niekoľko funkcií. Prvou je *rozhodovacia funkcia*, ktorou je riadené rozdeľovanie príjmov na konkrétne výdavkové kapitoly v súlade s plánom rozvoja. Pri rozhodovacej rovine rozpočtu územnej samosprávy sa dôraz kladie na alokáciu finančných prostriedkov medzi jednotlivé druhy služieb, investície a pod. *Riadiacu funkciu* tvorí alokácia dostupných finančných zdrojov medzi jednotlivé organizačné jednotky územnej samosprávy. Riadením sa má zabezpečiť primeranosť prostriedkov na fungovanie (mzdy, energie, nájom a pod.) a realizáciu plánovaných aktivít. Nasleduje *organizačná funkcia* s cieľom systematizácie verejných príjmov a verejných výdavkov (rozpočtová klasifikácia). *Kontrolná funkcia* spočíva v sledovaní plánovaných príjmov a výdavkov, pričom nejde len o statickú kontrolu ex post. Kontrola spočíva v prijímaní priebežných rozpočtových opatrení a zmien rozpočtu aj počas kalendárneho roka. Poslednou funkciou je *stimulačná*, ktorá prepája záujmy a zainteresovanosť jednotlivých článkov územnej samosprávy pri realizácii plánovaných príjmov a výdavkov (Peková, 2011).

Rozpočet subjektu územnej samosprávy je plánom na zabezpečenie solventnosti danej územnosprávnej jednotky s prihliadnutím na plánované príjmy a požadované výdavky. Je

odrazom priorít konkrétnej územnosprávnej jednotky. Priority sú determinované rozsahom zverených úloh, právomocí a výdatnosťou príjmovej základne. Prostredníctvom rozpočtu územná samospráva prerozdeľuje dostupné zdroje medzi rôzne výdavkové oblasti na základe vlastných preferencií a potrieb obyvateľov. Rozpočet územnej samosprávy plní aj úlohu určenia príjmov z daní, poplatkov a ďalších príjmových zdrojov, ktoré vyplývajú z platného legislatívneho rámca. Súčasne legitimizuje oprávnené výdavky pre jednotlivé subjekty napojené na rozpočet územnej samosprávy. Okrem toho poskytuje informácie o finančnej situácii, preferenciách, finančných možnostiach a plánoch konkrétneho subjektu územnej samosprávy (Žárska a kol., 2007).

IV. Rozpočty verejnoprávnych organizácií

Rozpočty verejnoprávnych organizácií, verejných podnikov alebo tiež vládnych neziskových organizácií sú integrálnou zložkou rozpočtovej sústavy. Jedná sa o peňažné fondy na financovanie tých organizácií, ktoré sú kreované v rezorte verejnej správy a slúžia na naplnenie jej úloh. Rozpočty verejnoprávnych organizácií a verejných podnikov predstavujú špecifický element verejnej rozpočtovej sústavy, pretože sa priamo dostávajú do interakcie verejné financie a princípy súkromného poskytovania tovarov a služieb. V praxi sa stretávame s predajom verejných tovarov a služieb za poplatok, čo je rýdzy prístup súkromného sektora. Poplatky na realizáciu verejných statkov bývajú len symbolické alebo nižšie než je skutočná hodnota poskytovanej služby, preto je rozdiel dofinancovaný z príslušného verejného rozpočtu (Mrkývka a kol., 2012).

Verejnoprávne organizácie a podniky a ich rozpočty nájdeme naprieč všetkými vertikálnymi stupňami rozpočtovej sústavy od miestnej, cez regionálnu, štátnu až po nadnárodnú úroveň. Dané verejné subjekty sa vyznačujú právnou subjektivitou a napojením na príslušný verejný rozpočet. Ich spoločným znakom je príslušnosť k netrhovému sektoru a finančné prepojenie s niektorým verejným rozpočtom. Verejnoprávne organizácie poskytujú tovary a služby, ktoré nemajú trhový charakter. Najčastejšie sa pri verejných a verejnoprospešných podnikoch stretáme s verejnou korporáciou, podnikom s rozpočtovým spôsobom financovania a zmiešanými spoločnosťami. Najrozšírenejšou verejnou formou zabezpečovania služieb verejnoprospešného charakteru sú rozpočtové a príspevkové organizácie (Sivák a kol., 2007).

Verejnoprávne alebo verejné neziskové organizácie sú vytvárané na všetkých vertikálnych úrovniach verejnej vlády a v systéme územnej samosprávy. Verejné neziskové organizácie sa nezapisujú do obchodného registra a zvyčajne sa pretransformovali z pôvodných rozpočtových organizácií. Na centrálne úrovni (štátne organizačné zložky) sa riadia stanovenými

rozpočtovými pravidlami, sú prepojené na rozpočet zriaďovateľa, vďaka čomu dostávajú na začiatku rozpočtového obdobia finančnú zálohu, príspevok. Svoje prípadné príjmy odvádajú do zriaďovateľského rozpočtu. Tento princíp financovania sa nazýva *brutto princíp*. Príkladom môže byť napríklad Národný archív konkrétneho štátu. Obdobne nájdeme neziskové/verejné organizácie aj v systéme územnej samosprávy, pričom tieto verejné organizácie sú napojené na príslušný miestny/regionálny rozpočet zriaďovateľa (napr. mestská polícia).

K rozpočtom verejnoprávnych organizácií patria aj príspevkové organizácie, ktoré disponujú právnou subjektivitou a sú na príslušný rozpočet zriaďovateľa napojené podľa *netto princípu*. Tento princíp ráta s vlastnými príjmami organizácie, ktoré sú spravidla nižšie ako ich výdavky. Nedostatočné a chýbajúce príjmy sú im poskytnuté zo zriaďovateľského rozpočtu ako napr. príspevok na prevádzku. Vlastné príjmy príspevkových organizácií tvoria najmä užívateľské poplatky alebo odvody. V každej rozvinutej krajine nájdeme aj túto zložku verejnej rozpočtovej schémy a tvoria ju napríklad rozpočty škôl, galérií, múzeí, nemocníc, správy cestných komunikácií (Červenka, 2009).

V. Mimorozpočtové/parafiskálne verejné fondy

Postupujúci proces deetatizácie a decentralizácie verejnej moci na horizontálnej línii v druhej polovici 20. storočia viedol k zriaďovaniu mimorozpočtových fondov a ich včleňovaní do rozpočtovej sústavy väčšiny krajín. Postupne sa tento trend zosilňoval a zvyšovala sa kvantita mimorozpočtových fondov, ako aj objem finančných prostriedkov alokovaných v nich.

Jedinečnosťou mimorozpočtových, niekedy nazývaných aj parafiskálnych verejných fondov alebo osobitých fondov, je skutočnosť, že patria do verejnej rozpočtovej sústavy, ale stoja mimo klasické štátne, regionálne alebo miestne rozpočty. Všeobecne predstavujú mimorozpočtové fondy samostatné financovanie určitých verejných statkov alebo ich zdroje napomáhajú verejnej správe dosahovať stanovené ciele. Fondové financovanie má zvyčajne prísne účelový charakter. Zriadenie verejných mimorozpočtových fondov má za úlohu zaistiť stabilné a dlhodobé financovanie niektorých preferovaných výdavkov s väzbou na určité príjmy. Dodatočnou úlohu, pri zriadení mimorozpočtových fondov, je snaha o vytvorenie alternatívneho spôsobu financovania k priamemu dotačnému prerozdeleniu finančných prostriedkov (Bakeš a kol., 2012). Klasické mimorozpočtové fondy v sebe sústredia verejné príjmy a hospodária s nimi, pričom podliehajú kontrole svojho zriaďovateľa (centrálne vláda, jednotky územnej samosprávy).

Mimorozpočtové fondy nájdeme na všetkých úrovniach rozpočtovej sústavy a patria do horizontálnej štruktúry. Za dôvodom ich vzniku sa uvádza potreba financovania verejných

potrieb, ktoré v čase rastú a presahujú možnosti klasického priameho dotačného financovania, ktoré sa dopĺňa o nepriame financovanie prostredníctvom fondov.

Typickými znakmi verejných mimorozpočtových fondov je, že bývajú zriadené právnou normou (najčastejšie zákonom), ktorá vymedzuje ich oblasti príjmov, účel a pravidlá hospodárenia. Majú teda svoju právnu subjektivitu. Hospodária s verejnými prostriedkami a o ich využití sa rozhoduje nepriamo prostredníctvom verejnej voľby. Môžu mať určitý vzťah k príslušnému verejnému rozpočtu, ale sú nezávislé na štátnom rozpočte alebo rozpočte príslušnej územnosprávnej jednotky, pretože disponujú vlastným okruhom príjmov. Zdroje verejného mimorozpočtového fondu sú viazané na vopred stanovený účel.

Prostredníctvom fondov sa financujú špecifické vládne oblasti, ktoré daná spoločnosť a krajina považujú za prioritné. Tieto priority a preferencie sa s každými voľbami a novou verejnou vládou môžu meniť. Preto sa za výhodu fondového financovania určitej verejnej agendy považuje realizácia stanovených dlhodobých potrieb v súlade s účelom fondu. V situácii, kedy by sa na prioritnú oblasť mali alokovať prostriedky z verejného rozpočtu, mohla by sa realizácia tejto potreby odsúvať a finančné prostriedky využiť na iný (najmä populistický) účel. Verejný mimorozpočtový hospodárenie vytvára v tomto smere stabilnejšie prostredie. Za pozitívnu vlastnosť verejných mimorozpočtových fondov sa považuje aj to, že v nich nedochádza k prepadnutiu/vráteniu nevyužitých prostriedkov ako pri dotáciách. V tomto sa líšia od ostatných foriem verejných rozpočtov, pretože nevyčerpané prostriedky v jednom období sa môžu použiť v nasledujúcom. Klodom verejných mimorozpočtových fondov je to, že rozvíjajú a diverzifikujú základné funkcie verejných rozpočtov. Prispievajú k vyššej miere transparentnosti, adresnosti, hospodárnosti a účelnosti. Plusom je ich časový presah, kedy ich konštrukcia dovoľuje prekročiť zaužívaný jednoročný rozpočtový horizont, čím sa stávajú imúnnejšie voči ekonomickým a politickým výkyvom (Šelešovský, Jahoda, 2004).

Prvou námietkou a ohrozením spojeným s verejným mimorozpočtovým hospodárením je dezintegrácia a atomizácia verejných rozpočtov. Kvantitatívnym nárastom rôznych druhov mimorozpočtových fondov v rozpočtovej sústave sa znižuje transparentnosť a prehľadnosť fiškálneho systému. V nadväznosti na tento nárast počtu fondov symetricky narastá aj ich administratívny aparát. Slabou stránkou mimorozpočtových fondov je problematika stanovenia vhodných príjmov, ktorých výnos má byť v čase stabilný a dostatočne výnosný na pokrytie potrieb fondu. Nevýhodou verejných mimorozpočtových fondov je prísna účelová viazanosť. To sa negatívne prejavuje v situácii, kedy sa v čase začnú predom stanovené potreby meniť a s nimi sa menia aj náklady. Výsledkom je situácia, kedy je v jednom účelovom mimorozpočtovom fonde prebytok financií a v zase druhom nedostatok (Tomášková, 2006).

Mimorozpočtové fondy môžu nadobudnúť rôzny charakter. Podľa úlohy konkrétneho fondu v systéme verejných rozpočtov ich je možné rozdeliť na verejné mimorozpočtové fondy a verejné fondové inštitúcie. Mimorozpočtové verejné fondy hospodária s verejnými financiami na netrhopých princípoch (nedobrovoľnosť, nenávratnosť, neekvivalencia) a tvoria ich štátne účelové fondy, privatizačné fondy, zverenecké fondy a mimorozpočtové fondy územnej samosprávy. Najvýraznejšiu úlohu zohrávajú v systéme štátne fondy. Štátne mimorozpočtové fondy sú decentralizovanými administratívnymi jednotkami podriadené vláde, parlamentu alebo poverenej vládnej inštitúcii /orgánu. V praxi identifikujeme rôznu šírku ich autonómie, ktorá je daná legislatívnym vymedzením a spôsobom fungovania. Triešťa finančný systém verejnej správy a predstavujú samostatné jednotky rozpočtovej sústavy vyplývajúce z ich formy ako právnickej osoby. Štátne mimorozpočtové fondy majú zhodné rozpočtové obdobie s rozpočtovým obdobím štátneho rozpočtu. Reálne fungovanie fondového hospodárenia na štátnej úrovni prinieslo asymetrickosť vzťahu medzi štátnym mimorozpočtovým fondom a štátnym rozpočtom. V prípade, ak vo fonde chýbajú financie, štátny rozpočet ich spravidla dodá. Ak mimorozpočtový fond dosiahne prebytok hospodárenia, tento prebytok nie je odvedený do štátneho rozpočtu, ale včlení sa do rozpočtu fondu na nasledujúce rozpočtové obdobie. V právnej norme (zákone), ktorá zriaďuje štátny mimorozpočtový fond musí byť stanovený zodpovedný orgán, do ktorého pôsobnosti tento fond patrí. Legislatíva tiež striktné upraví príjmové zdroje fondu a spôsob ich použitia. Najčastejšie tvoria príjmy štátnych mimorozpočtových fondov dotácie zo štátneho rozpočtu alebo výnosy špecifických zdrojov (dane, poplatky) a z majetkových práv. Spravidla podlieha hospodárenie štátnych fondov verejnej kontrole. Variabilita a ukotvenie štátnych fondov v rozpočtovom systéme dáva niektorým štátnym fondom možnosť vstupu na finančný trh, čerpať úvery alebo emitovať cenné papiere.

Verejné fondové inštitúcie alebo inštitúcie na podporu podnikateľských aktivít sú druhou formou mimorozpočtového hospodárenia. Sú zriaďované centrálnou vládou a svoje finančné prostriedky používajú na vytváranie stimulujúcich podmienok pri úverovaní podnikateľských subjektov, zvýšení exportu alebo odborného poradenstva (Bakeš a kol., 2012).

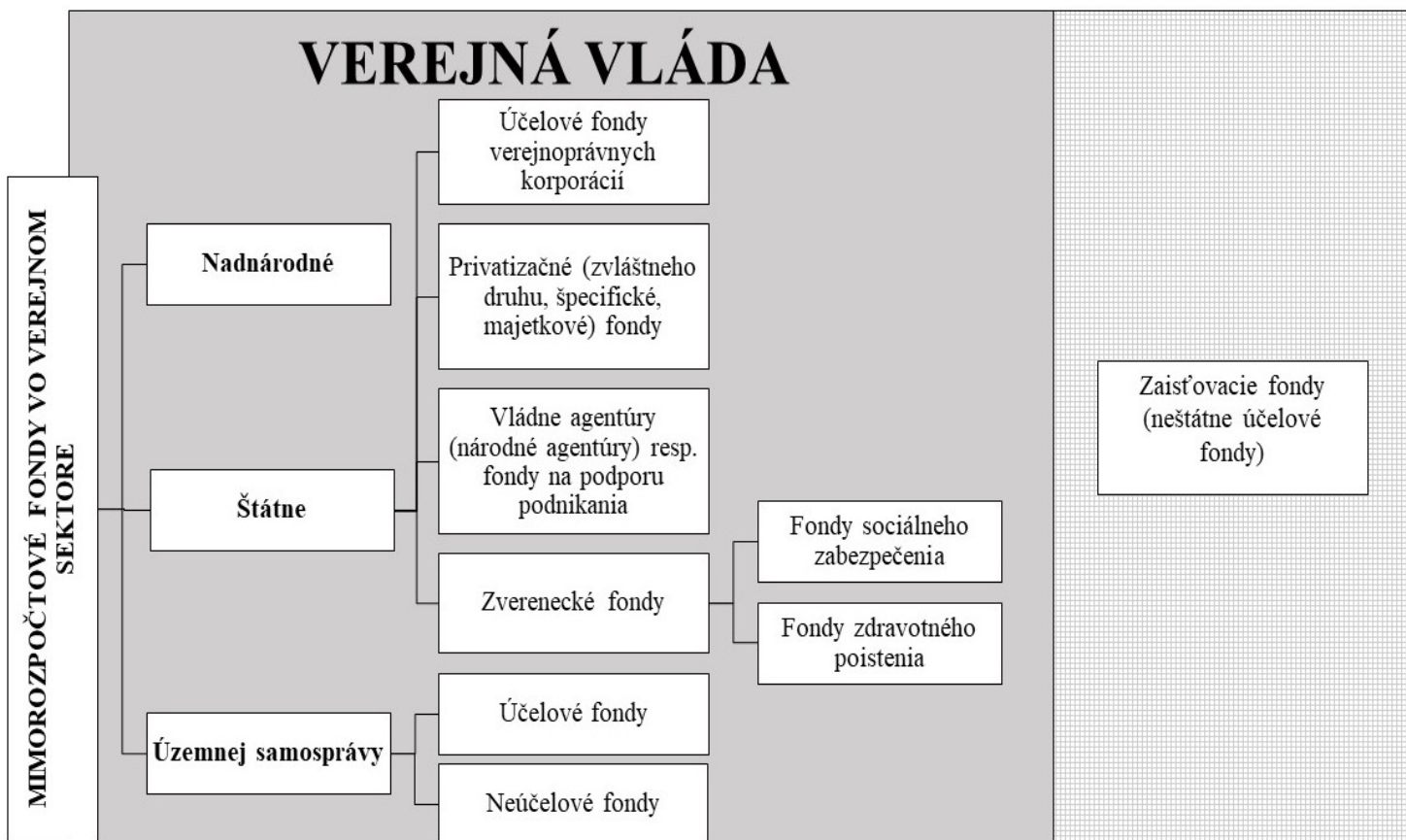
Tabuľka 1: Rozdelenie verejných mimorozpočtových fondov

Autor	Klasifikácia verejných mimorozpočtových fondov
Bakeš, M. a kol. 2012. Finanční právo	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne fondy • Národný fond • Fondy územnej samosprávy • Netrhové fondy • Zaisťovacie fondy
Sivák, R. a kol. 2007. Verejné financie	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne fondy • Účelové fondy verejnoprávnych inštitúcií • Fondy v podobe vládnych agentúr • Neštátne účelové fondy • Nadnárodné fondy
Peková, J. 2008. Veřejné finance	<ul style="list-style-type: none"> • Centralizované (štátne) • Decentralizované • Štátne mimorozpočtové fondy • Fond zdravotného poistenia • Fond sociálneho poistenia • Účelové fondy územnej samosprávy • Zverenecké fondy • Mimorozpočtové fondy zvláštneho druhu (– privatizačné)
Peková, J., Pilný, J. a Jetmar, M. 2012. Veřejný sektor - řízení a financování	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne mimorozpočtové fondy • Fondy zdravotného poistenia a sociálneho zabezpečenia • Účelové fondy územnej samosprávy • Špecifické mimorozpočtové fondy (transformačné, privatizačné)
Měrtlová, L. 2011. Úvod do veřejných financí v České republice	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne účelové fondy • Fondy zdravotného poistenia • Fond sociálneho zabezpečenia • Účelové fondy územnej samosprávy
Tomášková, E. 2006. Veřejné finance	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne účelové fondy • Fondy na podporu podnikania (vládne agentúry) • Privatizačné fondy • Zverenecké (poistné) fondy
Mrkývka, P. a kol. 2009. Finanční a daňové právo	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne fondy • Mimorozpočtové fondy zvláštneho druhu • Netrhové fondy • Zaisťovacie fondy • Inštitúcie vládnej podpory pre podnikateľov • Fondy jednotiek územnej samosprávy
Lipták, J. 1999. Verejné financie	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne účelové fondy • Mimorozpočtové peňažné fondy územnej samosprávy
Červenka, M. 2009. Soustava veřejných rozpočtů	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne fondy • Fondy na podporu podnikania • Privatizačné fondy • Zverenecké fondy
Beličková, K., Neubauerová, E. a Boór, M. 2020. Rozpočtová teória, politika a prax	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne a neštátne • Nadnárodné, národné, regionálne • Neštátne účelové fondy
Paulík, D. a kol. 2012. Základy financí a meny	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne účelové fondy • Rozpočet sociálnej poisťovne a rozpočet verejného zdravotného poistenia • Fondy nižších vládnych úrovní
Šelešovský, J., Malý, I. a Jahoda, R. 2003. Fondové financování jako faktor diverzifikace veřejných financí	<ul style="list-style-type: none"> • Štátne (účelové) fondy • Fondy na podporu podnikania (vládne agentúry) • Privatizačné (majetkové) fondy • Zverenecké fondy

Zdroj: Spracované autorom

Taxonómia verejných mimorozpočtových fondov je založená na uplatňovaní rôznych kritérií. Mimorozpočtové fondy môžeme rozdeliť na základe cieľového zamerania, charakteru aktivít, rozsahu pôsobnosti, zriaďovateľa, organizačnej právnej formy, miery samostatnosti. V slovenskej a českej odbornej literatúre nájdeme širokú škálu rôznych foriem klasifikácie mimorozpočtových fondov. Vybrané príklady taxonómie verejných mimorozpočtových fondov uvádzame v tabuľke 1.

Obrázok 4: Mimorozpočtové fondy vo verejnom sektore

Zdroj: Spracované autorom

Na vrchole vertikálnej línie rozpočtovej sústavy mimorozpočtových fondov sa nachádza **nadnárodný fond alebo fondy**. Fungovanie a nastavenie nadnárodného fondu je dôležité z pohľadu financovania preferovaných verejných politík v členských krajinách (ekonomická transformácia, hospodársky rozvoj, znižovanie regionálnych disparít, zvyšovanie životnej úrovne, znižovanie nezamestnanosti, podpora študentskej mobility a pod.). Aj tieto fondy môžu mať rôznu podobu a v prípade EÚ ich môžeme rozdeliť na predvstupové fondy (PHARE, ISAP, SAPARD) a povstupové, kam patrí Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky

sociálny fond (ESF), Kohézny fond (KF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) alebo Horizont 2020, Erasmus+, COSME, LIFE+, CEF, Fond na spravodlivú transformáciu, Next Generation EU, Modernizačný fond a ďalšie.

Štátne mimorozpočtové fondy tvoria množinu viacerých špecifických fondov. Spoločným znakom je, že sú vytvárané na najvyššej vládnej úrovni v krajine. Štátne účelové fondy poskytujú dotačné transfery a pôžičky za netrhových podmienok rozličným aktérom. Cieľom je náprava zlyhaní trhu a podpora špecifických aktivít (napr. podnikateľských). Početnosť a štruktúru štátnych účelových fondov determinuje viacero faktorov ako rozvinutosť jednotlivých národných hospodárstiev, tradície, používaná koncepcia hospodárskej a fiškálnej politiky, alebo aktuálne problémy spojené s transformačnými procesmi ekonomík.

Z pohľadu samostatnosti a uplatňovanej kontroly sa v praxi vyskytujú tri základné druhy štátnych mimorozpočtových účelových fondov (Sivák, R. a kol., 2007):

- *Fondy ako súčasť štátneho rozpočtu* – kontrola je plne v rukách verejnosti (delegovaná na ústredný zákonodarný orgán). Kontrola vyplýva z toho, že príjmy aj výdavky fondu sú súčasťou rozpočtovej bilancie schvaľovanej zákonodarným orgánom v procese prijímania rozpočtu na príslušný rok. Vláda môže s prostriedkami fondu disponovať podľa potreby, ale samotnú správu fondu vykonáva špeciálna inštitúcia/orgán, ktorá podlieha vláde.
- *Právne samostatné fondy* – vyznačujú sa tým, že príjmy a výdavky fondu sú oddelené od rozpočtu verejnej vlády. Právne samostatné fondy sa vyskytujú vo väčšine krajín sveta. Objem finančných prostriedkov a samotný účel fondu je stanovený už v momente vzniku. Hospodárenie právnych samostatných fondov sa posudzuje oddelene od ostatných zložiek finančného systému. Význam samostatných fondov spočíva vo vzťahu k príslušnému verejnému rozpočtu, ktorý nadobúda zvyčajne úverovú podobu.
- *Účelové fondy ministerstiev* – zahŕňajú fondy, ktoré nie sú kontrolované zákonodarným zborom, používajú sa v súlade s vládnym programom a so štátnym rozpočtom majú nepriamy vzťah (prostredníctvom rozpočtu konkrétneho ministerstva).

Štátne účelové mimorozpočtové fondy sú samostatné jednotky rozpočtovej sústavy, podliehajúce verejnej vláde alebo zákonodarnému zboru. Charakteristickou vlastnosťou štátnych účelových fondov je to, že sú vždy zriadené na základe zákona a majú podobu právnických osôb. Okrem toho zákon stanovuje ich účel, vlastné príjmové zdroje a spôsoby ich použitia. Pravidlom sa stalo, že rozpočtový proces štátnych fondov je zhodný s rozpočtovým procesom štátneho rozpočtu. Štátne fondy sú povinné predkladať zákonodarnému zboru rozpočet fondu na schválenie a kontrolu (Bakeš, M. a kol., 2012).

Štátne účelové fondy sú právnické osoby zamerané na financovanie určitého segmentu verejnej politiky a v praxi sa najčastejšie objavujú štátne mimorozpočtové fondy zamerané na oblasť životného prostredia, bývanie, kultúru, šport, segment ekonomiky alebo dopravy (Sabayová, Presperínová, 2018).

K štátnym mimorozpočtovým fondom môžeme priradiť nasledujúce skupiny centrálnych mimorozpočtových fondov (Sivák, R. a kol., 2007):

- I. *Účelové fondy verejnoprávnych korporácií* - zriaďujú sa na základe zákona a v rámci zverených právomocí spravujú zverený majetok a finančné zdroje.
- II. *Privatizačné (zvláštneho druhu, špecifické, majetkové) fondy* - ich vznik sa viaže s privatizáciou štátneho majetku. Hospodárenie privatizačných fondov je schvaľované a kontrolované zákonodarným zborom/parlamentom. Mimorozpočtové fondy zvláštneho druhu sú špecifickým nástrojom privatizácie. Spravidla je ich životnosť len dočasná a časovo limitovaná na čas potrebný na privatizáciu štátneho majetku. V rámci transformácie ekonomiky slúžia na realizáciu privatizačných programov. Z dôvodu, že do fondu je vložený majetok pôvodne štátnych podnikov, označujú sa niekedy aj ako majetkové fondy.

Typicky sa privatizačné fondy nachádzali v podmienkach postsocialistických krajín. Cieľom privatizačných fondov nie je prvoplánové dosiahnutie zisku z predaja privatizovaného majetku, ale skôr úspešný prechod ekonomiky z centrálne riadenej na zmiešanú ekonomiku. Finančné prostriedky v týchto fondoch sú viazané a obmedzuje sa možnosť ľubovoľne ich previesť do štátneho rozpočtu. Stretávame sa s tým, že v prípade dočasného nedostatku finančných prostriedkov v privatizačných fondoch dochádza k emitovaniu cenných papierov na preklopenie nesúladu medzi príjmami a výdavkami. Okruh výdavkov privatizačných fondov sa zameriava na pokrytie nákladov transformačného procesu. Príkladom použitia zdrojov z privatizačných fondov sú reštrukturalizácie strategických podnikov, kľúčových firiem a finančných ústavov, majetkové zabezpečenie novovytvorených štátnych fondov, fondov sociálneho zabezpečenia alebo fondov zdravotného poistenia (Šelešovský, Jahoda, 2004).

- III. *Zverenecké fondy (fondy sociálneho zabezpečenia a fondy zdravotného poistenia)* - túto skupinu mimorozpočtových fondov tvoria fondy sociálneho poistenia a zdravotného poistenia. Príjmy oboch druhov fondov bývajú direktívne stanovené v legislatíve a poskytujú poistenie na nekomerčnej báze. Vzhľadom na právnu povinnosť platiť príspevky, naplňujú fakticky charakteristiku daní a zvyšujú daňovú kvótu. Zverenecké fondy pracujú s finančnými prostriedkami určenými na sociálne zabezpečenie (poistenie) a zdravotné poistenie. Názov vychádza z faktu, že sú im zverené prostriedky tretích osôb (platiteľov poistného). Príjmy zvereneckých fondov tvoria zákonom stanovené povinné príspevky na sociálne, dôchodkové,

nemocenské a zdravotné poistenie. Okrem fondov sociálneho zabezpečenia a zdravotného poistenia, bývajú zverenecké fondy dopĺňané aj o fondy povinného úrazového poistenia alebo fondy na podporu zamestnanosti. Zverenecké fondy v sebe obsahujú silný motív solidarity a princíp redistribúcie (Šelešovský, Jahoda, 2004; Červenka, 2009).

Pri fondoch sociálneho zabezpečenia sa ich hospodárenie, úlohy a činnosť sústreďujú na jednu alebo viacero schém sociálneho zabezpečenia. Fondy sociálneho zabezpečenia pokrývajú nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, systém štátnych sociálnych dávok a sociálnu starostlivosť. Nemocenské a dôchodkové poistenie je prepojenie na systém platenia poistného. K individuálnemu poisteniu sa v niektorých prípadoch pridáva i štát vo finančnej podpore, ako aj úhradou niektorých sociálnych nákladov. Do sociálneho systému vstupujú okrem jednotlivcov a štátu aj zamestnávateľia, ktorí odvádzajú časť poistného za zamestnanca. Ďalšími aktérmi sú jednotky územnej samosprávy a ďalšie subjekty (napr. charitatívne), ktoré uhrádzajú niektoré výdavky.

Do fondov zdravotného poistenia patria prostriedky a rozpočty zdravotných poisťovní. Sadzby zdravotného poistenia sú stanovené zákonom a môže ísť o platby štátu za vybrané skupiny obyvateľov (študenti, seniori) alebo priamu platbu fyzických osôb. Bežne sa systém zdravotného poistenia radí k fondom sociálneho zabezpečenia a spolu vytvárajú zverenecké fondy. Na Slovensku aj v Česku sú príjmy a výdavky zdravotného poistenia vyčlenené a vytvárajú vlastnú mimorozpočtovú kategóriu. Zmysel zdravotného poistenia je zaistenie štandardnej lekárskej starostlivosti bez priamej úhrady občanom. Náklady za poskytnuté lekárske služby hradí zdravotná poisťovňa a občanovi odpadá povinnosť priamo a osobne ju platiť. Zdravotné poistenie je individuálne (je poistený konkrétny jednotlivec) a na jeho platení sa podieľa fyzická osoba a jej zamestnávateľ (pokiaľ je daná osoba zamestnaná). Za určité sociálne skupiny (študenti, seniori) platí zdravotné poistné štát a osoby samostatne zárobkovo činné, odvádzajú plnú výšku zdravotného poistného. Zdravotné poistenie vytvára povinné platby, ktoré nie sú určené do štátneho rozpočtu, ale do mimorozpočtových fondov zdravotných poisťovní.

IV. Vládne agentúry (národné agentúry), resp. fondy na podporu podnikania vznikajú na podnet vlády, ministerstva alebo iného ústredného orgánu a ich zdroj je zakomponovaný do prijatia nového zákona alebo novelizácie staršej právnej normy. Najčastejšie sa tento druh mimorozpočtových fondov uplatňuje v transformujúcich sa ekonomikách, kedy podnikateľský sektor dostáva podporu od vlády. Vládne agentúry vo viacerých prípadoch pracujú na trhovými princípmi a slúžia na naplnenie niektorého z cieľov hospodárskej politiky. Fondy na podporu podnikania tvoria finančnú podporu štátu pre podnikateľov. Vládne agentúry sa pohybujú na hranici medzi verejnými rozpočtami a trhovou ekonomikou. Primárnou funkciou vládných

agentúr nie je dosahovanie zisku. Svoje príjmy získavajú z finančného a kapitálového trhu doplnené o dotácie zo štátneho rozpočtu. Vládne agentúry/fondy na podporu podnikania predstavujú rozsiahlu skupinu subjektov a inštitúcií. Po organizačnej stránke nie je ich forma jednotná a môžu nadobudnúť podobu ako verejnoprávna inštitúcia, akciová spoločnosť, štátna organizácia a podobne.

V kontexte rozpočtovej sústavy predstavujú fondy na podporu podnikania špecifické jednotky disponujúce vlastnými finančnými prostriedkami, ktoré sú alokované v oblasti podpory podnikania. Dominantne fondy na podnikanie smerujú svoju finančnú pomoc na podporu malého a stredného podnikania, pre stimuláciu exportu, technologický pokrok, aplikovaný výskum a technický vedecký pokrok. Fondy na podporu podnikania sú priamo napojené na štátny rozpočet vo forme dotácií a v konečnom dôsledku vládne agentúry slúžia na prerozdelenie účelových subvencií oprávneným podnikom. Prostriedky fondov sa používajú v štandardizovaných dotačných schémach spolu s návratnými zdrojmi financovania.

V systéme verejných rozpočtov sa nachádzajú aj **mimorozpočtové fondy územnej samosprávy**, ktoré spravidla zriaďujú obce, mestá, municipality, regióny, kraje, kantóny, departmenty a ďalšie jednotky územnej samosprávy. Územná samospráva má legislatívou priznané možnosti zriaďovať mimorozpočtové fondy s presne vymedzeným účelom a aj fondy bez presne vymedzeného účelu (neúčelové). Účelové mimorozpočtové fondy územnej samosprávy obsahujú príjmy najčastejšie z prebytku hospodárenia príslušného rozpočtu, príjmy z bežného rozpočtu, ktoré sa počas rozpočtového obdobia nevyužili alebo priame prevody z rozpočtu počas roka (rozpočtové opatrenia). Podobné zdroje príjmov majú aj neúčelové fondy územnej samosprávy s výnimkou prevodov z rozpočtu počas rozpočtového obdobia (Bakeš a kol., 2012).

Účelové (najčastejšie) aj neúčelové mimorozpočtové fondy územnej samosprávy vytvárajú subjekty verejnej rozpočtovej sústavy, pretože sú zriadené na základe rozhodnutia verejného orgánu územnej samosprávy, hospodária s verejnými prostriedkami a majú finančný vzťah ku konkrétnemu rozpočtu územnej samosprávy. Pri účelových fondoch platí, že sa využívajú na financovanie predom definovaných statkov (napr. oprava pamiatok, rozvoj bytového fondu, ochrana životného prostredia, podpora športu). Pretože disponibilné finančné prostriedky územnej samosprávy sú limitované, sústava ich mimorozpočtových fondov nebýva spravidla početná. Hospodárenie mimorozpočtových fondov územnej samosprávy tiež podlieha kontrole a hodnoteniu efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov, čím sa má zabezpečiť zvýšená účinnosť mimorozpočtového hospodárenia územnej samosprávy (Peková, 2004).

Posledným typom mimorozpočtových fondov v systéme verejných financií sú tzv. **zaist'ovacie fondy**, ktoré sa niekedy označujú ako **neštátne účelové fondy**. Ich hlavným zdrojom príjmov sú povinné príspevky od právnických a fyzických osôb, dotácie zo štátneho rozpočtu, úroky, príjmy z vlastnej činnosti, dary, úvery alebo príjmy zo sankcií za nesplnenie stanovených podmienok. K príkladom takéhoto typu fondu patrí fond ochraňujúci bankové vklady obyvateľ'ov. Zdrojom príjmov sú príspevky od bánk a fond sa používa ako záruka na vyplácanie náhrad (nedostupný vklad) fyzickým a právnickým osobám v prípade insolventnosti niektorej banky. Zaist'ovacie fondy sú zriaďované ako samostatné právnické osoby verejného práva a zapisujú sa do obchodného registra. Úlohou zaist'ovacích fondov je vytvárať určitú rezervu prostredníctvom výberu povinných príspevkov. Príspevky sú do fondov odvádzané právnickými osobami povinne na základe zákona. Zaist'ovacie fondy sú výsledkom eliminácie rizika vzťahujúceho sa na niektoré inštitúcie finančného sektora, ktorých platobná neschopnosť by mohla otriast' ekonomikou vzhľadom na počet dotknutých veriteľ'ov. Činnosť zaist'ovacích fondov smeruje k vytvoreniu dostatočnej finančnej rezervy a rezignujú na klasické dosahovanie podnikateľ'ského zisku. Zaist'ovacie fondy vznikajú primárne na pokrytie rizika vyplývajúceho z finančných trhov, ale nájdete aj fondy, ktorých náplňou je pomáhať riešiť špecifické problémy v oblasti, ktorá si svojím významom zasluhuje zvlášťne zaobchádzanie (napr. poľnohospodárstvo, energetika).

4. ROZPOČTOVÁ SÚSTAVA NA SLOVENSKU

Aj v prípade Slovenska môžeme identifikovať jedinečnú schému verejnej rozpočtovej sústavy. Prvú kategóriu tvoria verejné rozpočty centrálnej vládnej úrovne a decentralizovaných vládnych úrovní. Ide o rozčlenenie verejných rozpočtov na štátny rozpočet a rozpočty územnej samosprávy, ktoré pozostávajú z rozpočtov takmer 3000 miest a obcí a ôsmich regionálnych samospráv (VÚC).

Mimorozpočtové/parafiskálne fondy sa dajú nájsť aj v podmienkach verejných financií SR. Centralizované fondy predstavujú štátne účelové fondy, kam patria Štátny fond rozvoja bývania, Environmentálny fond, Audiovizuálny fond a Štátny fond likvidácie jadrovoenergetických zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi (tzv. Jadrový fond). Do tejto kategórie patrí aj rozpočet Sociálnej poisťovne a rozpočty zdravotných poisťovní. V podmienkach SR existujú aj ďalšie štátne účelové fondy, ktorým sa budeme venovať detailnejšie v ďalšej časti publikácie. Mimorozpočtové fondy si na základe zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy vytvárajú aj slovenské obce, mestá a VÚC. Zákonnou povinnosťou je zriadiť Rezervný fond, ktorý nájdeme vo všetkých slovenských obciach a VÚC. Následne zákon priznáva všetkým jednotkám územnej samosprávy možnosť vytvárať si účelové fondy podľa vlastných preferencií. V praxi sa stretávame so širokou množinou kultúrnych, sociálnych, športových, bytových fondov a fondov na podporu špecifických skupín obyvateľov (napr. študentov) alebo činností (rozvoj územia, podpora turistického ruchu, obnovu pamiatok, opravy, ochrana prírody).

Poslednou zložkou sú rozpočty verejnoprávnych organizácií na ústrednej úrovni a tých vytvorených územnou samosprávou. Môže ísť o príspevkové i rozpočtové organizácie napojené na príslušný rozpočet (štátny, regionálny, mestský, obecný), ktoré majú neziskový charakter, avšak môžu byť financované aj prostredníctvom užívateľských poplatkov. Na centrálnej úrovni sú zriadené napríklad Slovenský hydrometeorologický ústav, Železnice SR, Rozhlas a televízia Slovenska, Mincovňa Kremnica, Tlačová agentúra SR, Slovenská akadémia vied a ďalšie. Verejnoprávne organizácie zriadené územnou samosprávou na Slovensku sú najčastejšie materské a základné školy (obce a mestá) a stredné školy (VÚC). Ďalej sem patrí široká škála rôznych centier (sociálnych služieb, turistické, kultúrne, voľného času, športové), organizácií zabezpečujúce špecifické služby (pre seniorov, opatrovateľské služby, doprava a preprava, jedálne, stacionáre, denné centrá, divadlá, cestovný ruch). Regionálna samospráva býva zriaďovateľom organizácií poskytujúcich medzimestskú dopravu, zdravotné služby

(nemocnice), kultúrne služby (múzeá, galérie, divadlá, knižnice) a organizácií pôsobiacich na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu.

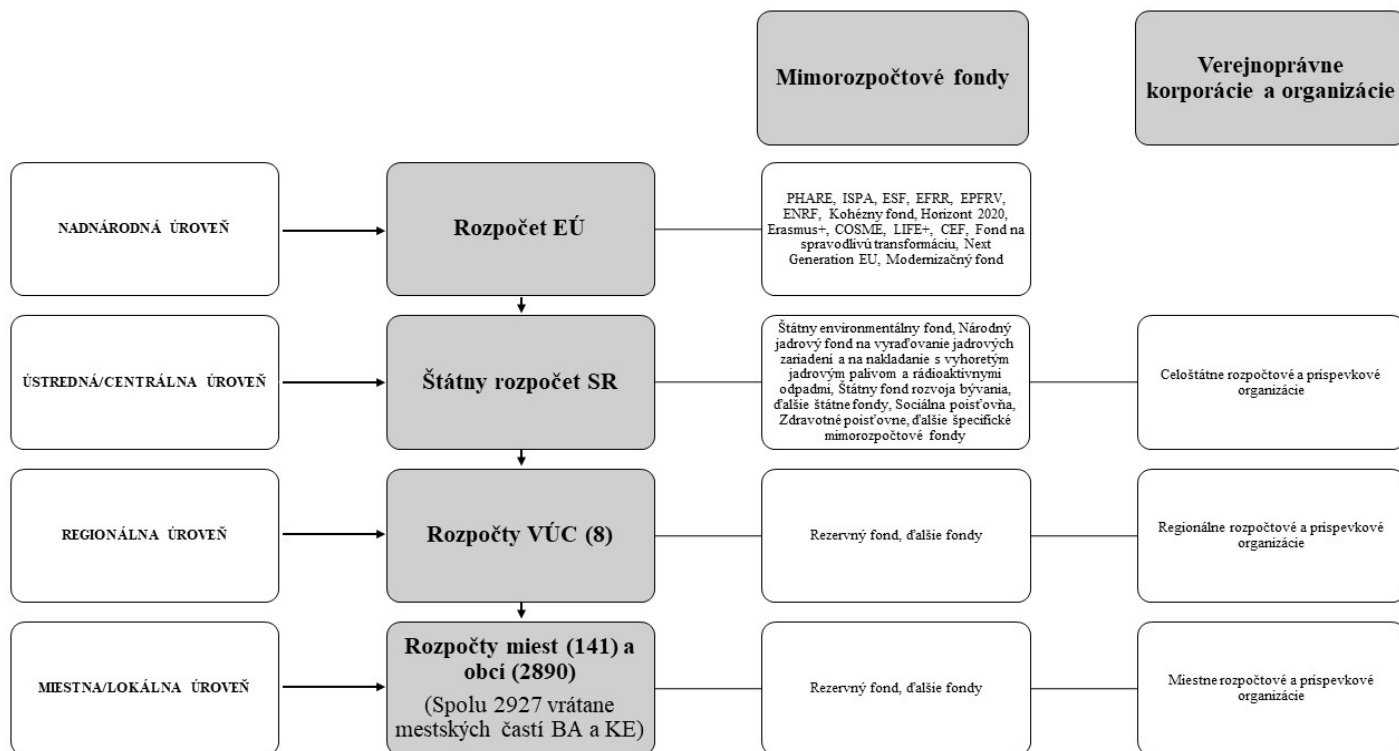
Pre Slovenskú republiku platí, že najväčší verejný rozpočet predstavuje rozpočet verejnej správy. Rozpočet verejnej správy tvorí súhrn všetkých verejných rozpočtov od štátneho rozpočtu, cez rozpočty vyšších územných celkov (ďalej len VÚC), rozpočty miest, fondy sociálneho a zdravotného poistenia, mimorozpočtové fondy a rozpočty ostatných subjektov verejnej správy (napr. verejné vysoké školy).

Tieto verejné rozpočty subjektov verejnej správy na Slovensku môžeme hierarchicky rozčleniť do niekoľkých stupňov. Pri aplikovaní fondového vnímania rozpočtov sa dajú identifikovať tri zložky rozpočtovej sústavy (štátny rozpočet, rozpočty VÚC a obcí) na vertikálnej línii. Keďže však je Slovenská republika členom Európskej únie (ďalej len EÚ), bytostne sa slovenských verejných rozpočtov dotýkajú aj ich vzťahy k rozpočtu EÚ. Preto sa môže súčasná sústava verejných rozpočtov na Slovensku rozdeliť do týchto súčastí:

- I.** rozpočet EÚ (nadhárodný rozpočet);
- II.** štátny rozpočet (centrálny rozpočet);
- III.** rozpočty VÚC (regionálny rozpočet);
- IV.** rozpočty obcí a miest (miestny rozpočet).

Špecifickú kategóriu tvorí sústava mimorozpočtových fondov a tiež rozpočty verejných organizácií, ktoré predstavujú najmä rozpočtové a príspevkové organizácie. Mimorozpočtové fondy a rozpočty verejných organizácií dopĺňajú horizontálnu vetvu slovenskej rozpočtovej sústavy.

Obrázok 5: Vertikálna línia rozpočtovej sústavy na Slovensku

Zdroj: Spracované autorom

Nadnárodný rozpočet – rozpočet EÚ

Vstupom do EÚ sa pre slovenský rozpočtový systém vytvorila nová úroveň (európska), ktorá vytvára finančné vzťahy s hierarchicky nižšími úrovňami (štátny rozpočet, rozpočty obcí a miest a pod.). Tieto finančné vzťahy nájdeme tak na výdavkovej strane (z rozpočtu EÚ, presnejšie štrukturálnych fondov, do slovenských verejných rozpočtov), ako aj príjmovej strane (odvody Slovenska do rozpočtu EÚ a do Európskeho rozvojového fondu). Súčasne treba dodať, že nadnárodný rozpočet EÚ síce stojí na vrchole pomyslenej pyramídy rozpočtovej sústavy, avšak určite nie je jeho rozhodujúcou zložkou, čo sa týka objemu finančných prostriedkov, právomocí, zodpovednosti a rozhodovacej autonómie.

V našom prípade sa za najvyšší stupeň rozpočtovej sústavy môže považovať rozpočet EÚ, ktorej členom sa Slovensko stalo v roku 2004. Rozpočet EÚ môžeme označiť v prípade SR za nadnárodný verejný rozpočet, pretože vstupom SR do EÚ sa rozpočet EÚ stal integrálnou súčasťou našej rozpočtovej sústavy. Na jednej strane poukazuje SR do rozpočtu EÚ finančné prostriedky, no na druhej je oprávnená z rozpočtu EÚ čerpať. Stáva sa tak prispievateľom do

rozpočtu EÚ aj prijímateľom prostriedkov z rozpočtu EÚ. Odvody SR do rozpočtu EÚ môžeme sledovať podľa toho, ako tieto finančné zdroje svojho rozpočtu klasifikuje samotná EÚ (Rada EÚ, 2020):

- I. tradičné vlastné zdroje : clá a poplatky;
- II. zdroj založený na DPH : jednotná sadzba 0,3%;
- III. zdroj založený na hrubom národnom produkte : odvádzanie časti HND (hrubý národný dôchodok);
- IV. ostatné príjmy : dane úradníkov, úroky, pokuty, príspevky od nečlenov;
- V. príspevky do všeobecného rozpočtu : príspevky na zahraničnú rozvojovú pomoc;
- VI. balík nových vlastných zdrojov (od roku 2021) : príjmy z ochrany klímy a životného prostredia a zdanenia firiem.

Príjmy SR zo všeobecného rozpočtu EÚ tvoria zahraničné transfery – príjmy za prostriedky EÚ a príjmy za zahraničné granty poskytnuté z rozpočtu EÚ. Príjmové prostriedky z EÚ predstavujú podľa § 2 písm. e) zákona č. 523/2004Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov finančné prostriedky poskytnuté SR z rozpočtu EÚ, ktoré sa v SR poskytujú prostredníctvom platobného alebo certifikačného orgánu (MF SR, MPSVR SR a Pôdohospodárska platobná agentúra) a zaraďujú sa do príjmov štátneho rozpočtu. Príjmy z rozpočtu EÚ sú rozpočtované v rámci jednotlivých kapitol na úrovni platobných jednotiek, Pôdohospodárskej platobnej agentúry a MPSVR SR, a to za prostriedky štrukturálnych fondov vrátane programov európskej územnej spolupráce, pri ktorých MF SR vystupuje ako certifikačný orgán Kohézneho fondu, poľnohospodárskych fondov a Fondu Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby.

Výdavky za prostriedky EÚ sú rozpočtované v rámci jednotlivých kapitol na úrovni platobných jednotiek, Pôdohospodárskej platobnej agentúry a MPSVR SR, a to za prostriedky štrukturálnych fondov (Európsky fond regionálneho rozvoja, Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí) vrátane programov európskej územnej spolupráce (Interreg V-A SK-AT 2014-2020, Interreg V-A SK-CZ 2014-2020), Kohézneho fondu, poľnohospodárskych fondov a Fondu Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (Mura, 2017). Výdavky sú rozpočtované na základe odhadov rezortov so zohľadnením nepoužitých prostriedkov z predchádzajúcich rokov. Výdavky a odvody SR do rozpočtu EÚ tvoria tradičné zdroje, príspevky do Európskeho rozvojového fondu a ostatných fondov EÚ vrátane špecifických príspevkov na riešenie aktuálnych problémov (napr. od roku 2016 príspevkov SR na nástroj pre utečencov v Turecku) (Cívik, 2022).

Štátny rozpočet SR

Pre Slovensko je potom typické, že štátny rozpočet reprezentuje zákon o štátnom rozpočte. Zároveň predstavuje záväzný právny dokument, v ktorom sú určené príjmy a výdavky vlády. Zákon o štátnom rozpočte je komplexným finančným dokumentom o hospodárení štátu s obmedzenou platnosťou. Jeho prípravou je poverené Ministerstvo financií SR a prijíma ho Národná rada SR v skrátanom legislatívnom konaní. Štátny rozpočet predstavuje jednu úroveň systému verejných rozpočtov. V zásade je najviac viditeľným aspektom verejných financií a nástrojom vlády na zasahovanie do ekonomického vývoja krajiny.

Štátny rozpočet je v podmienkach SR upravený viacerými právnymi normami rozličnej právnej sily. V širšom zábere ide o súbor noriem, ktoré stanovujú, charakterizujú a rozdeľujú rozpočtovú sústavu, rozpočtový proces a vymedzujú príjmy a výdavky. Dokument s najvyššou právnou silou, ktorým sa upravuje štátny rozpočet SR je Ústava Slovenskej republiky.

Prijímanie štátneho rozpočtu, ako aj iných verejných rozpočtov na Slovensku, upravuje špecifický rozpočtový proces. Rozpočtový proces predstavuje proces vzniku, schvaľovania, kontroly a hodnotenia jednotlivých rozpočtov. V prípade štátneho rozpočtu SR ide o osobitný druh zákonodarného procesu. Vyplýva to zo skutočnosti, že štátny rozpočet SR sa prijíma vo forme zákona v NR SR. Pokiaľ vychádzame z toho, že štátny rozpočet SR má povahu právne záväzného ekonomického dokumentu, môžeme jeho tvorbu rozdeliť do troch etáp (MF, 2020):

- I. etapa zostavovania a schvaľovania* – spracovanie podkladov, zapracovanie pripomienok, vytvorenie a schválenie návrhu štátneho rozpočtu v NR SR;
- II. etapa realizácie* – samotné plnenie rozpočtu;
- III. etapa kontroly* – zhodnotenie skutočnej výšky príjmov a výdavkov.

Príjmy štátneho rozpočtu SR môžeme rozdeliť na viacero skupín, podľa uplatnenia rôznych klasifikácií príjmov. Podľa ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie rozčleníme príjmy štátneho rozpočtu primárne na daňové a nedaňové. Dominantnou príjmovou zložkou štátneho rozpočtu SR sú daňové príjmy. Príjem štátu z daní má rozhodujúci vplyv na celkovú výšku príjmov štátneho rozpočtu. Daňové príjmy môžeme rozčleniť na dve základné zložky – príjem z priamych daní a nepriamych daní. K priamym daniam na území SR patria dane z príjmov fyzickej osoby, z príjmov právnickej osoby a z príjmov vyberaných zrážkou. Do roku 2010 sa uplatňovali aj dane z majetku – daň z dedičstva a darovania a daň z prevodu a prechodu nehnuteľností. Nepriame dane patria v prípade SR k daniam, z ktorých má štátny rozpočet vyšší príjem ako z priamych daní. Nepriame dane pozostávajú z dane z pridanej hodnoty a zo spotrebných daní, kde

radíme daň z minerálnych olejov, z liehu, z piva, z vína, z tabaku a tabakových výrobkov a zelené dane. Najmenej výnosnou zložkou príjmu štátneho rozpočtu z daní tvoria tzv. ostatné dane, ktorými sú dane z medzinárodného obchodu a transakcií, daň z emisných kvót, bankové dane, koncesionárske poplatky, osobitný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach a od roku 2015 sem patrí aj daň z motorových vozidiel, ktorá bola dovtedy príjmom VÚC.

Výdavky štátneho rozpočtu SR predstavujú výdavkovú stranu rozpočtu ako bilancie. Podľa ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie ju tvoria výdavky štátneho rozpočtu, ktoré sa delia na bežné výdavky a kapitálové výdavky. Doplňkovou kategóriou sú výdavkové finančné operácie.

Bežné výdavky zahŕňajú platby za mzdy, platy, poistné, tovary a služby, napr. cestovné náhrady, energie, materiál, dopravné, údržbu a opravy, nájomné. Triedia sa tu bežné výdavky na nákup materiálu a súvisiacich miezd aj pri obstarávaní dlhodobého majetku vo vlastnej réžii. Patria sem i bežné transfery právnickým osobám tuzemským, zahraničným a jednotlivcom poskytované vo forme napr. dávok, dotácií, príspevkov, členského. Ďalej sem patria úhrady poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. Majetok obstarávaný z bežných výdavkov sa udržiava a opravuje (vrátane modernizácie a rekonštrukcie) vždy z bežných výdavkov. Výdavky patriace do bežných výdavkov tvoria niekoľko homogénnych subkategórií (MF SR, 2004):

- I. mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania;
- II. poistné a príspevok do poisťovní;
- III. tovary a služby;
- IV. bežné transfery;
- V. splácanie úrokov a ostatné platby súvisiace s úverom, pôžičkou, návratnou finančnou výpomocou a finančným prenájmom.

Kapitálové výdavky zahŕňajú výdavky na obstaranie hmotného a nehmotného majetku, vrátane výdavkov súvisiacich s obstaraním. Kapitálové výdavky sa rozčleňujú na dve základné oblasti: výdavky na obstarávanie kapitálových aktív a kapitálové transfery (MF SR, 2004).

Výdavkové finančné operácie pozostávajú z platieb za úvery, pôžičky, návratné finančné výpomoci a kapitálovú účasť, ako aj z amortizácie (splácania) istiny úverov použitých v minulosti, nákupu majetkových účastí a ostatné výdavkové operácie finančných aktív a finančných pasív. Táto kategória zahŕňa platby, ktorými vznikajú finančné nároky voči iným. Klasifikujú sa tu i všetky platby vlády, ako ručiteľa na zabezpečenie úrokov alebo amortizácie dlhu za iných, pretože zvyšujú protihodnotu vládneho nároku voči omeškanému dlžníkovi. Patria

sem tiež platby za účasť na majetku. Významnou zložkou sú dlhové cenné papiere reprezentujúce výdavky pri nákupe dlhových cenných papierov do svojho portfólia.

Rozpočet územnej samosprávy

Rozpočet územnej samosprávy tvoria na Slovensku rozpočty dvoch samosprávnych úrovní – miestnej a regionálnej. Jednotkami miestnej územnej samosprávy sú mestá a obce, ktorých je na Slovensku takmer 3000. Regionálna územná samospráva pozostáva z ôsmich samosprávnych krajov (VÚC).

Podľa metodiky používanej OECD môžeme rozčleniť príjmovú stránku rozpočtov slovenských obcí, miest a VÚC na:

- I.** dane (Slovensko – miestne dane);
- II.** granty a dotácie (Slovensko – podielová daň, dotácie na prenesený výkon štátnej správy, transfery zo štátnych fondov, dotácie zo štátneho rozpočtu);
- III.** tarify a poplatky (Slovensko – poplatok za komunálny odpad, správne poplatky);
- IV.** príjmy z majetku (Slovensko – príjem z podnikania, príjem z predaja majetku);
- V.** sociálne príspevky (Slovensko – marginálne účelovo viazané príspevky) .

Podľa zvolenej metodiky sa do daňových príjmov zarátavajú len miestne dane. Miestna územná samospráva môže vyberať celkovo 8 druhov miestnych daní (daň za psa, daň za užívanie verejného priestranstva, daň za ubytovanie, daň za predajné automaty, daň za nevýherné hracie automaty, daň za vjazd do historickej časti mesta, daň za jadrové zariadenie a daň z nehnuteľností, ktorá pozostáva z troch daní – dane z pozemkov, zo stavieb a z bytov a nebytových priestorov). Daň z nehnuteľností predstavuje daň z majetku a ostatné miestne dane spadajú do kategórie dane za tovary a služby. Regionálna územná samospráva mala jedinú miestnu – daň z motorových vozidiel, ktorá od roku 2015 prešla pod správu centrálnej vlády. Od roku 2015 neevidujeme žiadnu miestnu daň, ktorú spravujú VÚC.

Druhou príjmovou zložkou sú granty a dotácie územnej samospráve. Najvýraznejšiu zložku týchto príjmov tvorí výnos z podielovej dane. Od aplikácie fiškálnej decentralizácie na Slovensku sa zaviedol systém len jedinej podielovej dane, ktorou sa stala daň z príjmov fyzických osôb. Okrem podielovej dane do tejto príjmovej kategórie patria dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy, zo štátnych účelových fondov, od ostatných subjektov verejnej správy a tiež kapitálové dotácie od centrálnej úrovne.

Medzi príjmy územnej samosprávy na Slovensku patria aj tarify a poplatky. Pre obce a mestá je najvýnosnejším poplatkom, ktorý je fakultatívny, poplatok za komunálne odpady a

drobné stavebné odpady. Miestna územná samospráva vyberá tiež širokú škálu správnych poplatkov a poplatkov súvisiacich s matričnou činnosťou. Aplikáciou fiškálnej decentralizácie sa miestnej územnej samospráve otvorila možnosť vyberať poplatky v oblasti všeobecnej správy, stavebnej správy, finančnej správy a obchodnej činnosti a životného prostredia. Od roku 2017 majú slovenské mestá a obce právomoc vyberať najnovšie poplatok za rozvoj. Aj VÚC vyberajú niekoľko druhov poplatkov, pričom tie sa od poplatkov obcí a miest odlišujú. Výber jednotlivých poplatkov determinuje najmä kompetenčný rámec oboch samosprávnych úrovní. Regionálna samospráva na Slovensku vyberá poplatky v oblasti zdravotníctva, sociálnych služieb a dopravy (autobusová, električková, trolejbusová).

Štvrtou zložkou príjmov sú príjmy z majetku. Vďaka fiškálnej decentralizácii majú obce, mestá i VÚC možnosť slobodne narábať so svojím majetkom a podnikať. Príjmy z majetku miestnej územnej samosprávy tvoria dve zložky – príjem z podnikania a príjem z predaja majetku. Medzi príjmy z podnikania so svojím majetkom zaraďujeme príjem z nájomného, príjem zo zisku obecných a mestských podnikov alebo z podnikov s majetkovou účasťou obce alebo mesta a ostatné príjmy ako napríklad predaj propagačných materiálov a suvenírov. Z pohľadu regionálnej samosprávy do tejto oblasti spadajú príjmy z podnikania a z vlastníctva majetku. Do tejto kategórie patrí príjem z prenájmu hnutel'ného majetku (stroje, prístroje, nástroje, zariadenia) a nehnuteľného majetku (pozemky, budovy, priestory, objekty).

Poslednou príjmovou kategóriou sú príjmy obcí, miest a VÚC zo sociálnych príspevkov. Vzhľadom na nastavenie kompetenčného a finančného rámca slovenskej územnej samosprávy je zrejmé, že tvoria marginálnu časť príjmov miestnej a regionálnej samosprávnej úrovne. Výdavkové oblasti rozpočtov územných samospráv sú determinované zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na VÚC, ktorý reflektoval aplikáciu fiškálnej decentralizácie. Vymedzenie výdavkov obcí a miest je stanovené zákonom na niekoľko oblastí. Aplikáciou decentralizácie výdavkových oblastí sa aj regionálnej samospráve stanovil rozsah jej pôsobností. Zákon č. 416/2001 Z. z. preniesol na novovytvorené VÚC kompetencie v rôznych oblastiach.

Tabuľka 2: Výdavkové oblasti slovenských miest, obcí a VÚC

VÝDAVKY	
OBCÍ A MIEST	VÚC
na úseku	
<ul style="list-style-type: none"> • pozemných komunikácií; • všeobecnej vnútornej správy vedenia matriky; <ul style="list-style-type: none"> • sociálnej pomoci; • územného plánovania a stavebného poriadku; <ul style="list-style-type: none"> • ochrany prírody; <ul style="list-style-type: none"> • školstva; • telesnej kultúry; • divadelnej činnosti; <ul style="list-style-type: none"> • zdravotníctva; • regionálneho rozvoja 	<ul style="list-style-type: none"> • dráh; • pozemných komunikácií; <ul style="list-style-type: none"> • cestovnej dopravy; • sociálnej pomoci; • územného plánovania; <ul style="list-style-type: none"> • školstva; • telesnej kultúry; • divadelnej činnosti; • múzeí a galérií; • osvetovej činnosti; <ul style="list-style-type: none"> • knižníc; • zdravotníctva; • humánnej farmácie; • regionálneho rozvoja; • cestovného ruchu

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 416/2001 Z. z.

Mimorozpočtové fondy

Mimorozpočtové fondy tvoria na Slovensku paralelnú štruktúru k štruktúre verejných rozpočtov (štátny, regionálne rozpočty, miestne rozpočty). Na štátnej úrovni sú vytvorené skupiny štátnych účelových fondov (Štátny fond rozvoja bývania, Štátny environmentálny fond, Národný jadrový fond). Okrem štátnych účelových fondov, špeciálne vyčlenených v organizačnej klasifikácii rozpočtovej klasifikácie, môžeme v sústave štátnych účelových fondov identifikovať aj ďalšie fondy (napr. Audiovizuálny fond, Umelecké fondy, Fondy na podporu umenia, športu, vzdelávania a kultúry národnostných menšín).

K štátnym účelovým fondom priradíme v súčasnosti mnohé mimorozpočtové fondy, ktoré sa sústreďujú na financovanie aktivít štátu v konkrétnej oblasti. Pre správu a nakladanie s jadrovým palivom bol zriadený Národný jadrový fond, pre podporu starostlivosti o životné prostredie Štátny environmentálny fond, pre rozvoj a podporu bytovej politiky Štátny fond rozvoja bývania alebo pre podporu audiovizuálne kultúry a priemyslu Audiovizuálny fond. Okrem toho existujú viaceré štátne účelové mimorozpočtové fondy pre podporu umenia ako Fond výtvarných umení, Hudobný fond, Literárny fond a Fond na podporu umenia. K ďalším štátnym účelovým mimorozpočtovým fondom patrí Fond na podporu športu, Fond na podporu vzdelávania, Fond na podporu kultúry národnostných menšín a Inovačný fond.

Medzi privatizačné fondy patrí, dnes už zrušený, Fond národného majetku. Jeho hlavným poslaním bol prevod majetku štátu určeného na privatizáciu na neštátne subjekty od roku 1991 do roku 2016. Špecifickým prípadom mimorozpočtového fondu SR je Slovenský pozemkový

fond. Môžeme ho zaradiť k majetkovým fondom a jeho úlohou je spravovanie majetku SR (poľnohospodárske nehnuteľnosti a pozemky).

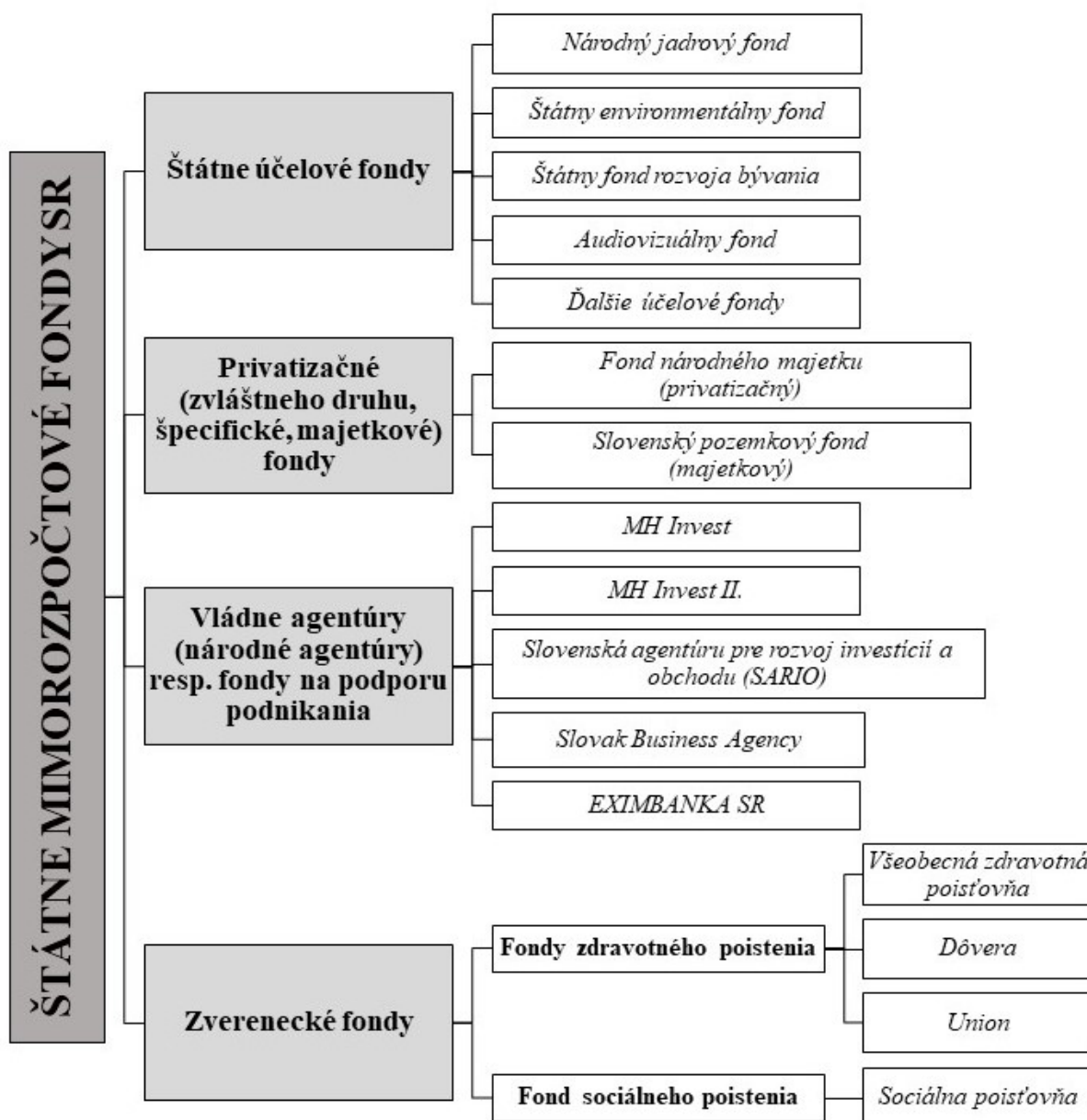
Vládne agentúry a fondy na podporu podnikania majú na Slovensku široké zastúpenie. K ich predstaviteľom patria MH Invest a MH Invest II, ktoré vykonávajú činnosti súvisiace s prípravou a výstavbou priemyselných parkov a zón pre investorov, v spolupráci so štátnymi inštitúciami, VÚC, správcami sietí a investormi, Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) so zameraním na rozvoj obchodných príležitostí slovenských podnikov, Národné podnikateľské centrum (Slovak Business Agency) poskytujúce pod jednou strechou široké portfólio informácií a doplnkových služieb, najmä pre malých a stredných podnikateľov a EXIMBANKA SR, ktorá je priamy nástroj štátu na financovanie exportu v oblasti financovania úverových produktov, poskytovania záruk a poistenia úverových rizík.

Poslednou zložkou štátnych účelových mimorozpočtových fondov na Slovensku sú zverenecké fondy pozostávajúce z fondov zdravotného a sociálneho poistenia. Na Slovensku tvoria fondy zdravotného poistenia tri spoločnosti: štátna Všeobecná zdravotná poisťovňa a dve súkromné zdravotné poisťovne (Zdravotná poisťovňa Dôvera a Zdravotná poisťovňa Union). Fond sociálneho poistenia spadá na Slovensku do správy Sociálnej poisťovne, ktorá poskytuje obyvateľom SR nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Mimorozpočtové fondy sú vytvárané aj na úrovni regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Spravidla obce, mestá a VÚC vytvárajú vlastné mimorozpočtové peňažné fondy podľa osobitých potrieb. Najčastejšie ide o účelovo viazané mimorozpočtové fondy. Zo zákona im vyplýva povinnosť zriadiť Rezervný fond.

Poslednou zložkou mimorozpočtových fondov sú na Slovensku zaistovacie mimorozpočtové fondy. Tvoria ich Garančný fond investícií a Fond na ochranu vkladov.

Obrázok 6: Rozdelenie štátnych mimorozpočtových fondov SR¹

Zdroj: Spracované autorom

Verejnoprávne korporácie a organizácie

Poslednou zložkou, ktorá tvorí verejnú rozpočtovú sústavu na Slovensku, sú rozpočty verejnoprávnych korporácií a organizácií. V praxi predstavujú rozpočtové alebo príspevkové organizácie, vnútorne napojené na príslušný verejný rozpočet (štátny, regionálny, miestny). Vo

¹ Rozdelenie obsahuje aktívne a existujúce mimorozpočtové fondy platné k 24.2. 2023

vertikálnej štruktúre verejných rozpočtov môžeme identifikovať tieto verejnoprávne subjekty s vlastnými rozpočtami na štátnej úrovni aj na úrovni regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Štátne verejnoprávne inštitúcie tvoria skupinu rôznorodých subjektov, ktoré sú napojené na štátny rozpočet. Patrí sem napríklad Matica slovenská, Slovenská národná akreditačná služba, Tlačová agentúra SR, Ústav pamäti národa, Rozhlas a televízia Slovenska, Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo, rozpočty verejných vysokých škôl (univerzít), verejné výskumné inštitúcie (SAV), Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Slovenská informačná služba, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Štatistický úrad Slovenskej republiky, Úrad pre verejné obstarávanie, Úrad pre reguláciu sieťových odvetví, Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky, Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky, Protimonopolný úrad, Národný bezpečnostný úrad, Správa štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky, Všeobecná pokladničná správa, Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, Železnice SR, Národná diaľničná spoločnosť, Železničná spoločnosť Slovensko, Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, Národná ZOO Bojnice, SĽUK alebo SND a Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity. Na centrálnej/ústrednej úrovni sú prostredníctvom ministerstiev v SR zriadené mnohé príspevkové a rozpočtové organizácie, ako aj štátne podniky (a.s.). Aktuálny prehľad vybraných centrálnych organizácií zachytáva tabuľka 3 (k 24.2. 2023).

Tabuľka 3: Príklady príspevkových a rozpočtových organizácií, štátnych podnikov zriadených ministerstvami SR

PRÍSPEVKOVÉ ORGANIZÁCIE	ROZPOČTOVÉ ORGANIZÁCIE	ŠTÁTNE PODNIKY (a.s. alebo š.p.)
Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Národná transplantčná organizácia • Národné centrum zdravotníckych informácií • Operačné stredisko záchranej zdravotnej služby Slovenskej republiky • Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave • Zdravotnícka implementačná agentúra 	<ul style="list-style-type: none"> • Detenčný ústav Hronovce • Štátny ústav pre kontrolu liečiv Bratislava <ul style="list-style-type: none"> • Úrad verejného zdravotníctva SR • Regionálne úrady verejného zdravotníctva 	<ul style="list-style-type: none"> • SLOVOTHERMAE, Kúpele Diamant Dudince • Špecializovaný liečebný ústav Marína, Kováčová
Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská inovačná a energetická agentúra • Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu • Múzeum obchodu Bratislava 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská obchodná inšpekcia • Hlavný bankový úrad • Puncový úrad Slovenskej republiky 	<ul style="list-style-type: none"> • Rudné bane
Ministerstvo financií Slovenskej republiky		
	<ul style="list-style-type: none"> • Úrad vládneho auditu • Finančné riaditeľstvo SR <ul style="list-style-type: none"> • DataCentrum • Vzdelávacie a doškoloňovacie zariadenie VS - Financie Tatranská Lomnica <ul style="list-style-type: none"> • Štátna pokladnica • Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity • Úrad pre reguláciu hazardných hier 	<ul style="list-style-type: none"> • Mincovňa Kremnica • Exportno - importná banka Slovenskej republiky • Slovenská električná prenosová sústava <ul style="list-style-type: none"> • Slovenská konsolidačná • Slovenská záručná a rozvojová banka • TIPOS, národná lotériová spoločnosť • Slovenská reštrukturalizačná s.r.o.

Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky		
	<ul style="list-style-type: none"> • Dopravný úrad • Slovenská správa ciest • Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb • SLOVAKIA TRAVEL 	<ul style="list-style-type: none"> • Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky <ul style="list-style-type: none"> • Železnice SR • Národná diaľničná spoločnosť • Železničná spoločnosť Slovensko • Železničná spoločnosť Cargo Slovakia <ul style="list-style-type: none"> • Slovenská pošta • Letisko M.R.Štefánika • Verejné prístavy • Letisko Poprad - Tatry • Letisková spoločnosť Žilina <ul style="list-style-type: none"> • Letisko Košice • METRO Bratislava • Letisko Piešťany
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Národné lesnícke centrum • Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov • Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií <ul style="list-style-type: none"> • Múzeum vo Svätom Antone • Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum <ul style="list-style-type: none"> • Štátny veterinárny a potravinový ústav 	<ul style="list-style-type: none"> • Štátna veterinárna a potravinová správa SR • Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv • Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky <ul style="list-style-type: none"> • Plemenárska inšpekcia SR • Pôdohospodárska platobná agentúra 	<ul style="list-style-type: none"> • LESY Slovenskej republiky • Národný žrebčín "Topoľčianky" <ul style="list-style-type: none"> • Závodisko • Hydromeliorácie • agrokomplex Národné výstavisko • Plemenárske služby SR
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Centrum účelových zariadení • Kúpeľno-liečebný ústav ministerstva ARCO Trenčianske Teplice • Kúpeľno-liečebný ústav ministerstva DRUŽBA Bardejovské Kúpele • Kúpeľno-rehabilitačný ústav ministerstva BYSTRÁ Liptovský Ján <ul style="list-style-type: none"> • Centrum polygrafických služieb • IVES, organizácia pre informatiku verejnej správy Košice 	<ul style="list-style-type: none"> • Športové centrum polície • Horská záchranná služba • Akadémia Policajného zboru v Bratislave 	<ul style="list-style-type: none"> • Univerzitná nemocnica - Nemocnica svätého Michala • Automobilové opravovne MV SR
Ministerstvo obrany Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • ÚVN SNP Ružomberok - FN • BARMO 	<ul style="list-style-type: none"> • AOS gen. M. R. Štefánika <ul style="list-style-type: none"> • VÚSZ Bratislava • ÚOŠKŠOK TN • VTSÚ Záhorie • Ordinariát OS a OZ SR Bratislava • Ústr. ekum. pastor. služ. v OS a OZ SR Bratislava <ul style="list-style-type: none"> • VHÚ Bratislava • Centrum výcviku Lešť <ul style="list-style-type: none"> • VŠC Dukla B. B. • Múzeum SNP 	<ul style="list-style-type: none"> • Vojenské lesy a majetky SR
Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Správa účelových zariadení Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu 	<ul style="list-style-type: none"> • Správa služieb diplomatickému zboru
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Inštitút pre výskum práce a rodiny 	<ul style="list-style-type: none"> • Rehabilitačné stredisko pre zrakovo postihnutých • Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže <ul style="list-style-type: none"> • Národný inšpektorát práce • Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím <ul style="list-style-type: none"> • Úrady práce a rezortné detské domovy • Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR 	<ul style="list-style-type: none"> • Technická inšpekcia

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská agentúra životného prostredia • Štátny geologický ústav Dionýza Štúra • Výskumný ústav vodného hospodárstva • Slovenský hydrometeorologický ústav • Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky • Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva <ul style="list-style-type: none"> • Slovenské banské múzeum • Zoologická záhrada Bojnice 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská inšpekcia životného prostredia 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenský vodohospodársky podnik <ul style="list-style-type: none"> • Vodohospodárska výstavba • Moldavský recyklačný podnik
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Antidopingová agentúra SR • Centrum vedecko-technických informácií SR <ul style="list-style-type: none"> • Národný inštitút vzdelávania a mládeže • Národné športové centrum • Domov Speváckeho zboru slovenských učiteľov <ul style="list-style-type: none"> • Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie 	<ul style="list-style-type: none"> • Agentúra na podporu výskumu a vývoja <ul style="list-style-type: none"> • Výskumná agentúra • Slovenský historický ústav v Ríme • Štátna školská inšpekcia • Štátny inštitút odborného vzdelávania 	
Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti <ul style="list-style-type: none"> • Divadelný ústav • Literárne informačné centrum <ul style="list-style-type: none"> • Umelecký súbor Lúčnica • Múzeum Slovenského národného povstania <ul style="list-style-type: none"> • Národné osvetové centrum • Divadlo Nová scéna • Pamiatkový úrad Slovenskej republiky • Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči <ul style="list-style-type: none"> • Slovenská národná galéria • Slovenská národná knižnica • Slovenská ústredná hviezdáreň • Slovenské centrum dizajnu • Slovenské národné divadlo • Slovenské národné múzeum • Slovenské technické múzeum <ul style="list-style-type: none"> • Slovenský filmový ústav • Slovenský ľudový umelecký kolektív(SĽUK) <ul style="list-style-type: none"> • Štátna filharmónia Košice • Štátna opera • Štátna vedecká knižnica v Prešove, Banskej Bystrici a Košiciach <ul style="list-style-type: none"> • Štátne divadlo Košice • Štátny komorný orchester Žilina • Tanečné divadlo Ifjú Szivek • Univerzitná knižnica v Bratislave • Ústredie ľudovej umeleckej výroby 		
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky		
<ul style="list-style-type: none"> • Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby 		<ul style="list-style-type: none"> • Slovensko IT
Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky		
	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum právnej pomoci <ul style="list-style-type: none"> • Justičná akadémia • Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody <ul style="list-style-type: none"> • Okresné sudy • Úrad pre správu zaisteného majetku • Ústavy na výkon trestu odňatia slobody • Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody 	

Zdroj: Spracované autorom

Regionálna samospráva je tiež zriaďovateľom rozpočtových a príspevkových organizácií. Rozpočty zriadených organizácií sú napojené na príslušné rozpočty VÚC. Častými podobami rozpočtových a príspevkových organizácií VÚC sú galérie, múzeá, osvetové strediská, knižnice, planetária, zariadenia sociálnych služieb. Jednoznačne najvýznamnejšie postavenie aj najväčší rozpočet vykazujú stredné školy (gymnázia, spojené školy, stredné odborné školy, stredné priemyselné školy, akadémie, jazykové školy, konzervatóriá a iné školské zariadenia a internáty). Slovenská regionálna samospráva vytvára svoje rozpočtové aj príspevkové organizácie v oblasti dopravy (cestná doprava, miestne letiská), správy a údržby cestnej infraštruktúry, zdravotníctva, regionálneho rozvoja alebo cestovného ruchu.

Jednotky miestnej územnej samosprávy (slovenské obce a mestá) zriaďujú na plnenie úloh obce vyplývajúcich z osobitných zákonov svoje špeciálne rozpočtové a príspevkové organizácie. Plnia úlohy predovšetkým v oblasti sociálnej, kultúrnej a samosprávnej. Najdôležitejšími a najviac finančne náročnými sú organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti na úrovni školstva (základné a materské školy, školské jedálne, kluby detí a mládeže, základné umelecké školy, centrá voľného času). Medzi ďalšie obvykle zriadené organizácie patria kultúrne centrá, informačné strediská, strediská sociálnej pomoci, bytové podniky a dopravné podniky. Nájde sa aj príspevkové organizácie v oblasti psychosociálneho poradenstva, alebo knižničnej výpožičnej služby (knižnice). Okrem toho sem zaradíme širokú paletu organizácií ako zoológické záhrady, správu mestskej zelene, rekreačné a záhradnícke služby, divadlá, správu majetku, lesov a pamiatok.

5. ROZPOČTY ÚZEMNEJ SMAOSPRÁVY NA SLOVENSKU

Obce a mestá tvoria hlavný pilier slovenskej územnej samosprávy pričom sa však časom prirodzene vyvíjali v kompetenčnej i finančnej oblasti. Najvýraznejším zásahom do právomocí a financií predstavoval vznik druhej samosprávnej úrovne v roku 2001 – regionálneho stupňa reprezentovaného VÚC. S vytvorením regionálnej samosprávy sa súčasne redefinovala aj úloha obcí a miest. Počas rokov 2001-2004 dochádza k rozsiahlym reformám v oblasti daní, kompetenčného rámca, stanovení výdavkových a príjmových oblastí územnej samosprávy. Od tohto obdobia v podstate nedochádzalo k výraznejším zásahom do fungovania obcí, miest či VÚC. Po roku 2004 môžeme slovenskú územnú samosprávu označiť za dôležitého aktéra verejných politík na Slovensku s neodškriepiteľnou úlohou aj na medzinárodnom poli. Súčasnne však nemôžeme systém územnej samosprávy na Slovensku pokladať za strnulý a nemeniaci sa. Aj po roku 2004 dochádza k miernym inovačným procesom, ktoré ladili nastavenia kompetenčného a finančného rámca obcí, miest a VÚC. Tento neustále sa meniaci systém môžeme z medzinárodného hľadiska určite zaradiť k tým modernejším, časom prevereným a stále sa zlepšujúcim. Na druhej strane je územná samospráva na Slovensku často rukojemníkom centrálnej vlády a legislatíva bytostne sa dotýkajúca fungovania miestnej i regionálnej samosprávy nebýva konzultovaná so zástupcami obcí, miest alebo VÚC (Horváth, Cívik, Švikruha, 2018).

5.1 Rozpočty slovenských miest a obcí

Priblížiť finančný systém komunálnej (miestnej) samosprávy na Slovensku nemožno bez povedomia o reformách verejnej správy na našom území po roku 1989. Každá zmena systému verejnej správy má priamy alebo nepriamy vplyv na výkon komunálnej samosprávy, jej kompetenčný rámec a spôsob financovania. V zásade môžeme identifikovať tri vývojové etapy, resp. reformy financovania miestnej územnej samosprávy na Slovensku po roku 1989. Prvotný systém financovania obcí a miest spadá medzi roky 1990-2001, potom prichádza prípravné/prechodné obdobie (2002-2004) a posledné - etapa vytvorenia súčasného spôsobu financovania miestnych samospráv - začína od roku 2005 a trvá dodnes. Každé obdobie kládlo na slovenské mestá a obce iné výdavkové nároky, čomu sa muselo prispôbiť aj ich financovanie. Na základe tohto vývoja sa vyprofiloval súčasný systém, ktorý sa vyznačuje

širokou diverzifikáciou príjmovej základne obcí a miest. V rozpočtoch slovenskej samosprávy na komunálnej úrovni tak môžeme identifikovať daňové a nedaňové príjmy, dotácie a transfery od orgánov verejnej správy, alebo od ostatných obcí, miest alebo samosprávnych krajov. Okrem toho obce i mestá hojne využívajú kapitálové financovanie. Dnešný systém a legislatívne pravidlá pripúšťajú tiež možnosť čerpať finančné prostriedky z návratných zdrojov (úvery, pôžičky, leasing). Táto široká paleta finančných zdrojov obcí a miest sa však nevytvorila jediným zákonom a v jednom momente. Predchádzal tomu pomerne turbulentný vývoj, v ktorom sa odrážal dominantný politický prúd, ekonomická situácia krajiny a predstavy ústrednej vlády o tom, aké úlohy majú obce a mestá pri svojej činnosti zabezpečovať. Odhliadnuc od domácich politických a hospodárskych podmienok, vplývalo na kreovanie finančného systému územnej samosprávy aj členstvo Slovenska v Európskej únii, aproximácia jej dokumentov (napr. Európska charta miestnej samosprávy) a uplatňovanie princípov subsidiarity.

Nevyhnutným znakom miestnej samosprávy je jej finančná autonómia, ktorá je však len relatívna, pretože financovanie municipalít je značne naviazané na vyššie vládne úrovne, najmä na tú najvyššiu, ktorou je štátny rozpočet (Buček, Borárossová, Sopkuliak, 2010).

Na jednej strane miestna samospráva dostáva v rôznych formách podiel na prostriedkoch zhromažďovaných a spravovaných vyššími úrovňami a na strane druhej, značná časť prostriedkov jej plynie z miestnych daní a príjmov z vlastných aktivít. Na plnenie všetkých úloh je okrem majetku obcí dôležitý aj finančný systém, ktorý je subsystemom verejných financií. Finančný systém obce by mal byť vyvážený a kompaktnou sústavou finančných zdrojov, prostredníctvom ktorých môžu orgány municipálnej samosprávy dosahovať plnenie cieľov sociálno-ekonomického rozvoja obce a realizovať svoje úlohy a kompetencie (Daňková, Čepelová, Koreňová, 2017).

V odbornej terminológii je finančný systém miestnej samosprávy označovaný aj ako municipálny finančný systém. Takýto finančný systém je tvorený (Hamalová, Belajová, 2010):

- I.** finančnými prostriedkami - rozpočtovými finančnými prostriedkami, mimorozpočtovými finančnými prostriedkami, rozpočtovými prostriedkami organizácií obce alebo mesta;
- II.** finančnými vzťahmi - ku štátu, VÚC a rozpočtovými, príspevkovými organizáciami, ktoré si obec alebo mesto zriadili.

Vychádzajúc zo zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy môžeme medzi príjmy rozpočtov obcí a miest zaradiť:

- a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu;
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce;
- c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce;
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou;
- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce;
- f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu;
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy;
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte;
- i) účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov;
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na konkrétny účel;
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Okrem toho medzi príjem rozpočtu miest a obcí na Slovensku ďalej patria:

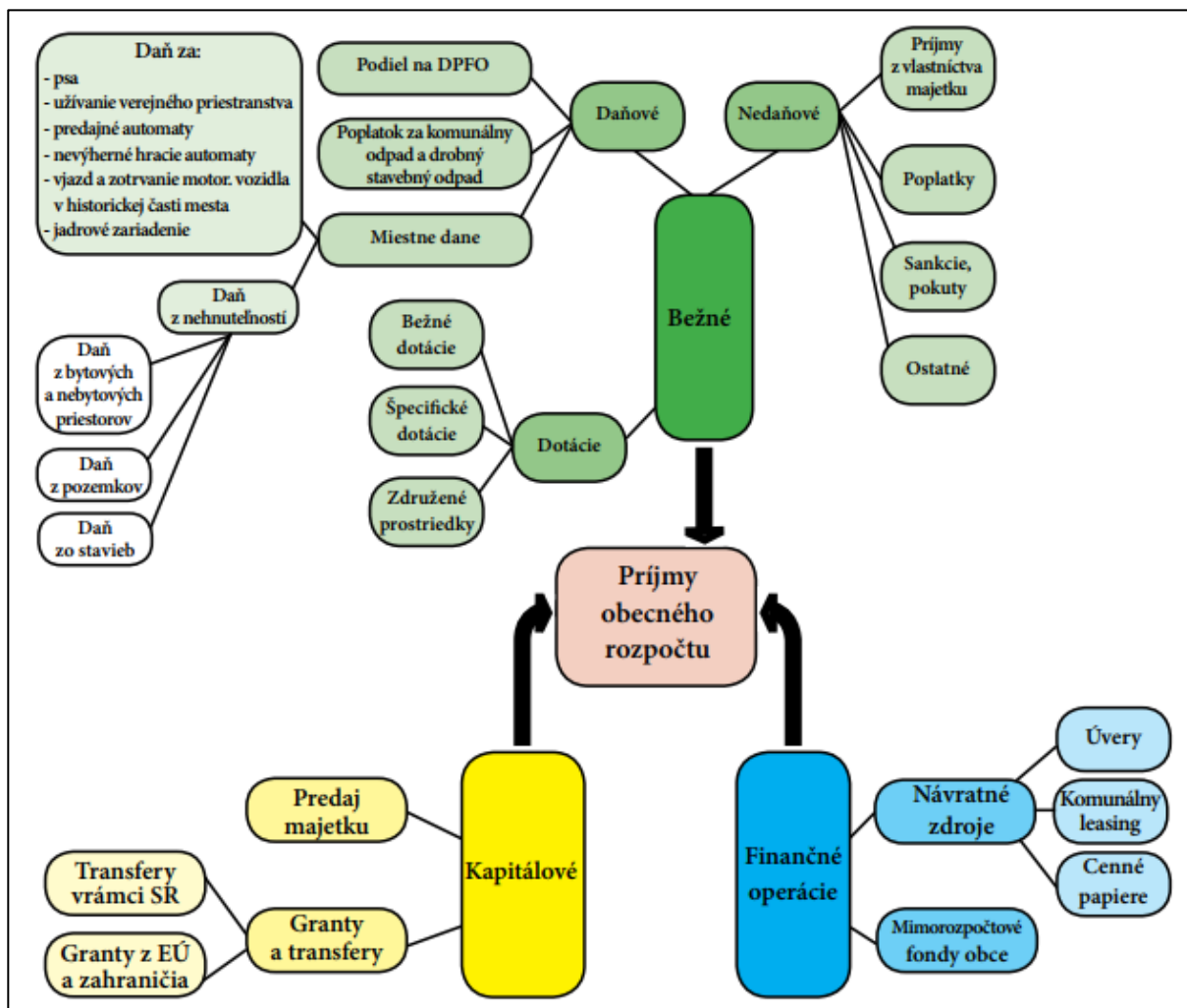
- prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov;
- prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení;
- návratné zdroje financovania;
- združené prostriedky.

Miestna samospráva zostavuje rozpočet ako bežný, ktorý je bilanciou bežných príjmov a bežných výdavkov zostavovaný spravidla na jedno rozpočtové obdobie (kalendárny rok) a kapitálový, ktorý má predovšetkým investičnú (kapitálovú) povahu a sú v ňom zachytené príjmy a výdavky týkajúce sa dlhšieho obdobia, než je jeden rozpočtový rok. Z toho hľadiska budeme postupovať v súlade so zákonom č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, ktorý delí zdroje obecných rozpočtov na 3 základné skupiny, podľa toho z akej príjmovej oblasti pochádzajú:

- 1. Bežné príjmy;**
- 2. Kapitálové príjmy;**
- 3. Finančné operácie.**

Príjmová základňa obecných rozpočtov sa podľa zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy člení na dané 3 oblasti. Jednotlivé oblasti sú deliteľné na menšie subkategórie, ktoré združujú jednotlivé príjmové zdroje vymedzené legislatívou. Toto delenie zachytáva obrázok 7.

Obrázok 7: Schéma príjmov slovenských obcí a miest

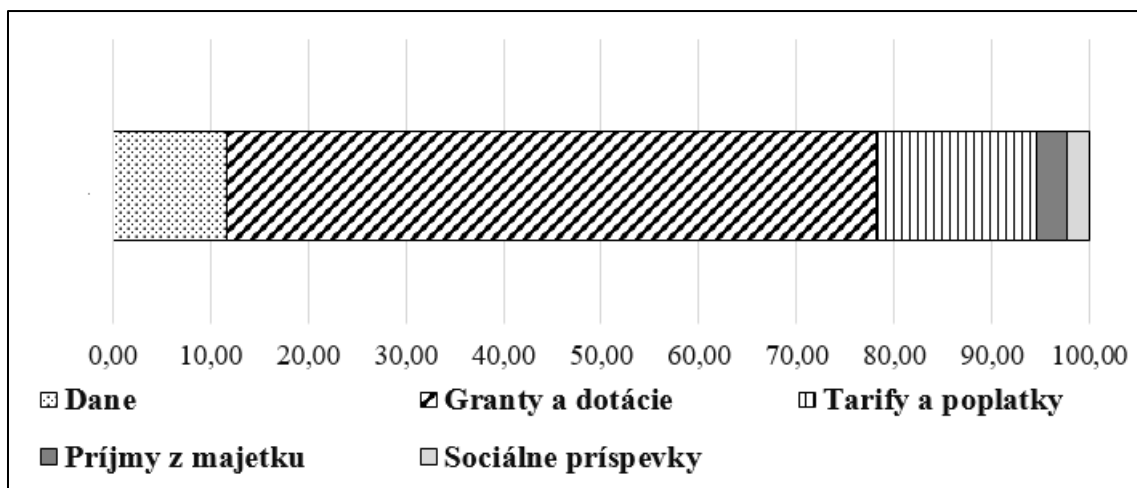

Zdroj: Spracované autorom

Príjmy miestnej územnej samosprávy sme rozdělili do rovnakých kategórií. Daňové príjmy slovenských obcí a miest tvoria v priemere takmer 12%. Ich priemerná výška je takmer dvojnásobná v porovnaní s daňovými príjmami VÚC a tento rozdiel bude každoročne narastať, pokiaľ sa regionálnej samospráve neurčí nová miestna daň. Dôvodom rozdielu je fakt, že slovenské obce a mestá majú stanovený okruh vlastných miestnych daní, ktoré samostatne spravujú. Aj v prípade miestnej územnej samosprávy tvoria granty a transfery najvýznamnejší príjmový zdroj. Znova to je spôsobené zaradením príjmov z podielovej dane do tejto kategórie. V priemere za obdobie rokov 2009-2018 sa granty a transfery podieľajú vo výške 66,4% na

príjmov miestnej samosprávy. Znova to indikuje pomerne vysokú mieru naviazania na rozpočet centrálnej úrovne, avšak situácia miestnej samosprávy je v tomto ponímaní lepšia ako v prípade VÚC. Tarify a poplatky tvoria v priemere 16,2% príjmov obcí a miest. Je to spôsobené najmä tým, že obce a mestá obligátne vyberajú poplatok za komunálny odpad a drobné stavebné odpady. Zároveň má miestna územná samospráva možnosť vyberať viac poplatkov ako regionálna samospráva, čo vedie k získaniu vyššej sumy finančných prostriedkov patriacich k tejto kategórii. Slovenské obce a mestá dosiahnu v priemere 3,2% svojich príjmov narábaním so svojím majetkom. Je to menej ako v prípade regionálnej samosprávy. Okrem toho miestna územná samospráva má príjem zo sociálnych príspevkov na úrovni 2,2%, čo je znova menej ako v prípade VÚC. Príčinou je nastavenie kompetenčného a finančného systému, pretože sú to práve VÚC, ktoré majú rozsiahlejšie právomoci v oblasti sociálnej starostlivosti, vďaka čomu dosahujú automaticky aj vyšší príjem zo sociálnych príspevkov.

Obrázok 8: Štruktúra priemerných príjmov slovenských miest a obcí 2009-2018 (%)

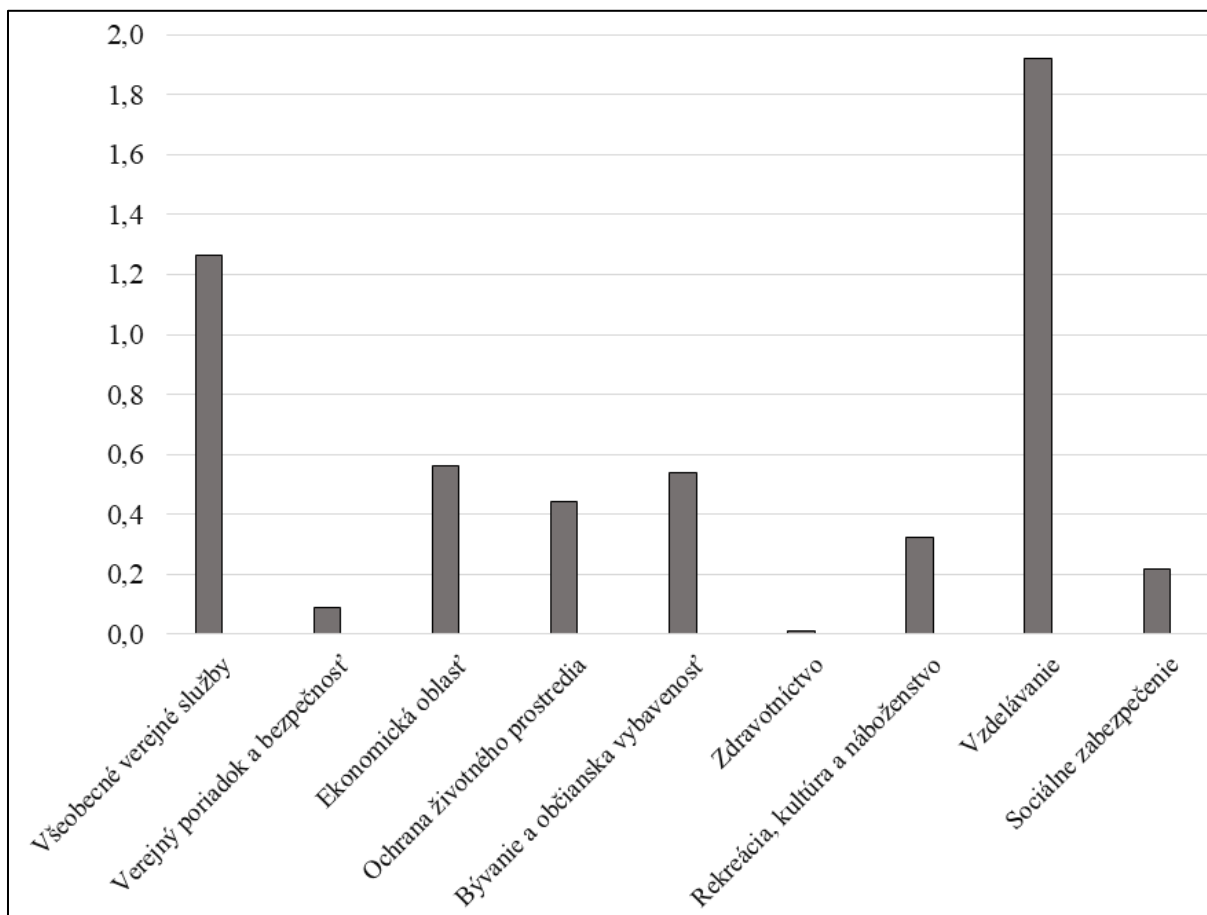

Zdroj: Spracované autorom

Slovenské mestá a obce vykazujú výdavky v deviatich kategóriách klasifikácie COFOG (všeobecné verejné služby, verejný poriadok a bezpečnosť, ekonomická oblasť, ochrana životného prostredia, bývanie a občianska vybavenosť, zdravotníctvo, rekreácia, kultúra a náboženstvo, vzdelávanie, sociálne zabezpečenie). Najväčšou výdavkovou oblasťou miestnej samosprávy je vzdelávanie. Výdavky obcí a miest patriace k tejto kategórii tvoria v priemere takmer 2% HDP. Druhou výdavkovou kategóriou, kam miestna územná samospráva smeruje v priemere najviac svojich finančných prostriedkov, sú všeobecné verejné služby. Ich priemerná výška za obdobie rokov 2009-2018 je na úrovni 1,26% HDP. Priemerné výdavky obcí a miest v

ekonomickej oblasti bývania a občianskej vybavenosti a ochrane životného prostredia dosiahli úroveň spadajúcu do intervalu 0,56% - 0,44%. Najmenej nákladné kompetencie miestnej samosprávy predstavujú činnosti spadajúce do oblasti verejného poriadku a bezpečnosti (0,09%) a do zdravotníctva (0,01%). V celkovom pohľade, tvoria priemerné výdavky slovenskej miestnej územnej samosprávy za obdobie rokov 2009-2018 celkovo 5,36% HDP Slovenskej republiky.

Obrázok 9: Štruktúra priemerných príjmov slovenských miest a obcí 2009-2018 (%)

Zdroj: Spracované autorom

5.2 Rozpočty vyšších územných celkov

Vznik VÚC na Slovensku v sebe obsahoval tri základné rozhodnutia, ktoré stanovili ich geografické hranice, rozsah prenesenej a samosprávnej pôsobnosti a nastavenie systému financovania a hospodárenia. Spôsob, akým bude novozriadená regionálna samospráva financovaná a možnosti hospodárenia s vlastným majetkom determinovali úspešné pôsobenie regionálnej samosprávy v podmienkach SR.

V zásade môžeme rozdeliť systém financovania a hospodárenia VÚC na Slovensku od roku 2002 do roku 2016 do dvoch období. Tieto obdobia predstavujú dve etapy aplikovania fiškálnej decentralizácie a zmeny v rozpočtovej a daňovej sústave verejnej správy, ktorý je typický pre tranzitívne krajiny (Fabianová, 2010). Počiatočná etapa fiškálnej decentralizácie (2002-2004) na Slovensku sa zamerala na decentralizáciu výdavkovej časti rozpočtov VÚC a druhá etapa (po roku 2005) obsahovala decentralizáciu príjmov regionálnej samosprávy.

Prvé obdobie je priamo spojené so začiatkom reálneho pôsobenia v VÚC na území SR v roku 2002 a končí sa rokom 2004. V tejto počiatočnej fáze bol systém financovania VÚC veľmi pevne naviazaný na štátny rozpočet a v oblasti hospodárenia poskytoval VÚC len minimálny priestor na realizáciu vlastných plánov. Na druhej strane, presun výdavkových kompetencií na regionálnu samosprávu prisúdil rozpočtom VÚC základné výdavkové oblasti. Počas rokov 2002-2004 bola hlavným zdrojom finančných prostriedkov VÚC tzv. decentralizačná dotácia. Táto decentralizačná dotácia pochádzala zo štátneho rozpočtu, o jej výške rozhodovala ústredná vláda a pokrývala 90 - 95% všetkých príjmov rozpočtov VÚC. Decentralizačná dotácia (alebo niekedy označovaná aj ako decentralizačné dotácie podľa toho, ktorú oblasť finančne pokrývali) predstavovala účelovú dotáciu. Finančné prostriedky z decentralizačnej dotácie mali vopred jasne vymedzený spôsob a účel ich použitia. Regionálna samospráva nemohla prostriedky z decentralizačnej dotácie využiť na iný, ako vopred stanovený účel. Decentralizačná dotácia hradila výkon prenášaných úloh (kompetencií) zo štátnej správy na VÚC v oblasti dopravy, kultúry, vzdelávania a sociálnych vecí (Imrovič, Švikruha, 2015). Okrem toho decentralizačná dotácia poskytovala prostriedky na chod a činnosť jednotlivých úradov VÚC. Výšku decentralizačnej dotácie na nasledujúci rok sa dozvedeli predstavitelia regionálnej samosprávy listom z Ministerstva financií SR, ktorý určoval limity na výšku dotácie v jednotlivých úsekoch pôsobnosti VÚC. Dominantný podiel na príjmoch VÚC v prvej etape fiškálnej decentralizácie mali bežné granty a transfery zo štátneho rozpočtu a z rozpočtov orgánov štátnej správy. V tomto období tvorili príjmy VÚC štátne dotácie na zriadenie a prevádzku úradu, pre autobusovú dopravu, na činnosť kultúrnych zariadení, na prevádzku škôl a školských zariadení a na činnosť zariadení sociálnych služieb. Od subjektov štátnej správy (okresných a krajských úradov) dostali VÚC prostriedky na hradenie mzdy a odvodov pre školy v prírode, školské zariadenia a oddĺženie škôl, školských zariadení a zariadení sociálnych služieb. Bežné príjmy rozpočtov VÚC pozostávali aj z nedaňových príjmov. Bežné nedaňové príjmy predstavovali v podstate jediný reálny vlastný zdroj finančných prostriedkov. V prvej etape fiškálnej decentralizácie pozostávali bežné nedaňové príjmy VÚC z príjmov z podnikania, z administratívnych a iných poplatkov, platieb, príjmov z náhodného a nepriemyselného predaja služieb, úrokov a ostatných príjmov.

Druhú príjmovú zložku rozpočtov VÚC v rokoch 2002-2004 tvorili kapitálové príjmy. Aj na kapitálových príjmoch VÚC mali dominantný podiel finančné prostriedky z kapitálových grantov a transferov zo štátneho rozpočtu. Ich limit a následné zmeny boli každoročne oznamované jednotlivým VÚC prostredníctvom Ministerstva financií SR. Okrem zdrojov zo štátneho rozpočtu, dopĺňali kapitálové príjmy aj prostriedky zo sponzorského a z predaja majetku VÚC. Pre prvú etapu existencie finančného systému a hospodárenia VÚC je charakteristická veľmi vysoká závislosť regionálnej samosprávy na priamych dotáciách a transferoch zo štátneho rozpočtu. Prvotná fáza fiškálnej decentralizácie sa v prípade VÚC sústredila na decentralizovanie výdavkových kompetencií a vymedzenie základného výdavkového rámca. Financovanie regionálnej samosprávy prostredníctvom účelovo viazanej decentralizačnej dotácie minimalizovalo možnosť VÚC samostatne a nezávisle hospodáriť. Počas prvého obdobia fungovania regionálnej samosprávy na Slovensku narastala potreba nahradiť vtedajší systém decentralizačnej dotácie adresnejším, efektívnejším a demokratickejším spôsobom financovania VÚC.

Druhá etapa fiškálnej decentralizácie sa niesla v znamení decentralizácie príjmovej zložky rozpočtov VÚC. To v konečnom dôsledku prinieslo regionálnej samospráve možnosť od roku 2005 získavať finančné prostriedky z viacerých zdrojov a nahradiť dovtedy používaný systém financovania decentralizačnou dotáciou. Základnou zmenou oproti prvému obdobiu bolo prijatie zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, zákona č. 564/2004 o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy (Nižňanský, Hamalová, 2013). Tieto právne normy stanovili základné princípy finančného systému a hospodárenia VÚC. Spoločným menovateľom legislatívnych zmien z roku 2004 bola decentralizácia príjmovej zložky rozpočtov regionálnej samosprávy a kreácia vhodného finančného systému, ktorý by zodpovedal európskym štandardom. Preto sa značne rozšíril počet a diverzifikácia finančných zdrojov VÚC. V zásade sa pristúpilo k zmene, kedy najväčší podiel z príjmov územnej samosprávy mali predstavovať daňové príjmy (Machyniak, Brix, 2015). V bežnom rozpočte sa posilnila pozícia nedaňových príjmov a pre VÚC sa otvorili nové možnosti pri získavaní kapitálových finančných prostriedkov a zdrojov z finančných operácií. Oproti prvému obdobiu sa po roku 2005 rozšírila VÚC oblasť vlastných príjmov a možnosť samostatne nakladať s vlastným majetkom. Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy tvorí chrbticu finančného systému miestnej i regionálnej samosprávnej úrovne. V základnej rovine určil postavenie rozpočtov územnej samosprávy a vymedzil zákonné vzťahy medzi rozpočtami VÚC, obcí a štátom, ako aj medzi rozpočtami VÚC navzájom. Z pohľadu

financovania a hospodárenia regionálnej samosprávy bolo kľúčovým prvkom to, že zákon č. 583/2004 Z. z. definoval celý okruh príjmov rozpočtu VÚC, ktorými boli:

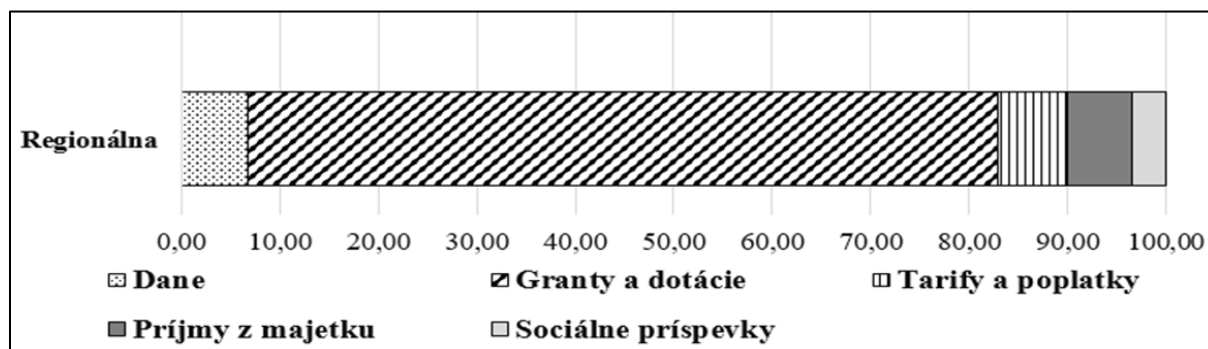
- a) výnos miestnej dane podľa osobitného predpisu;
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku VÚC;
- c) výnosy z finančných prostriedkov VÚC;
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené VÚC;
- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech VÚC;
- f) podiely na iných daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu;
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy;
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte;
- i) účelové dotácie z rozpočtu iného VÚC na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov;
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na konkrétny účel;
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Priamo v dotknutom zákone č. 583/2004 Z. z. je určené, ktoré príjmy rozpočtu VÚC sa považujú za vlastné. Na druhej strane teda nepriamo stanovuje aj to, ktoré príjmy sú cudzie, resp. externé. Za vlastné príjmové zdroje rozpočtov VÚC považuje tie pod písmenom a) až f). Nepriamo sú teda vymedzené aj cudzie, resp. externé príjmy rozpočtov regionálnych samospráv, ktoré tvoria príjmy od písmena g) až po j) a v niektorých prípadoch až po k). Rozdelením príjmov rozpočtu VÚC na vlastné a cudzie sa vytvoril aj rámec ich využitia. Hospodáriť s finančnými prostriedkami z vlastných príjmov mohli VÚC samostatne a nezávisle, čím sa naplnila jedna zo základných podmienok demokratickej a fungujúcej územnej samosprávy. Prostriedky plynúce do rozpočtov VÚC z cudzích zdrojov mohli byť použité len v súlade s účelom, na ktorý sa prostriedky poskytlí.

Medzi príjmy regionálnej samosprávy patrila do roku 2015 daň z motorových vozidiel. Táto daň predstavovala jediný zdroj príjmov z miestnych daní pre VÚC a jej odňatím prišla regionálna samospráva o svoj jediný príjem v daňovej kategórii. VÚC disponujú príjmom aj z dane z príjmov fyzických osôb, ale spôsob jej výberu, administrácie, určovanie dôležitých aspektov a prerozdelenie je plne v rukách centrálnej vlády, preto túto daň nemôžeme podľa štandardov OECD zaradiť k daňovým príjmom. Výnos podielovej dane svojou podstatou napĺňa charakteristiku neúčelovej dotácie, preto spadá do kategórie grantov a dotácií. V sledovanom období tvoril príjem regionálnej samosprávy z daní 6,6%. Finančné prostriedky plynúce do rozpočtov VÚC z grantov a dotácií tvoria najvýraznejšiu príjmovú zložku regionálnej samosprávy. Za 10 rokov tvorili v priemere viac ako 3/4 (76,1%) príjmov regionálnej

samosprávy. Vysoké zastúpenie tejto zložky v rozpočtoch VÚC indikuje výrazné naviazanie na rozpočet centrálnej vlády a veľmi obmedzenú finančnú autonómiu. Tarify a poplatky a príjem regionálnej samosprávy spojený s vlastným majetkom sa podieľajú na príjmoch takmer v rovnakom pomere (7%, resp. 6,6%). Najmenší priemerný príjem vykazovali VÚC zo sociálnych príspevkov, ktorých priemerná výška za sledované obdobie dosiahla 3,4%.

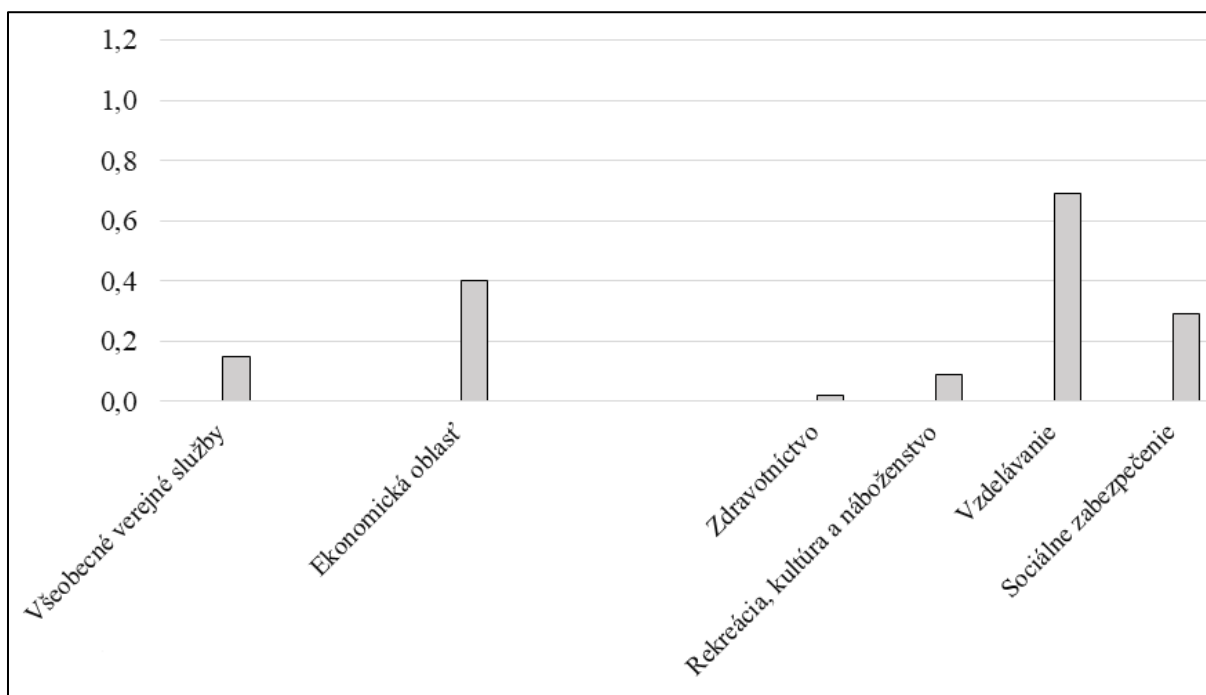
Obrázok 10: Štruktúra priemerných príjmov VÚC 2009-2018 (%)

Zdroj: Spracované autorom

Slovenská regionálna územná samospráva deklaruje výdavky v celkovo šiestich oblastiach COFOG. Najväčšou výdavkovou oblasťou je vzdelávanie, podobne ako v prípade obcí a miest. Rozdiel je však v tom, že výdavky VÚC v kategórii vzdelávanie tvoria v priemere 0,69% HDP, čo je takmer trojnásobne menej ako v prípade miestnej samosprávy. Druhou najvýraznejšou výdavkovou kategóriou je pre regionálnu samosprávu ekonomická oblasť, ktorá tvorí v priemere 0,4%. Odpoveďou na otázku, prečo aj v prípade regionálnej samosprávy nie je druhou najväčšou výdavkovou oblasťou kategória všeobecných verejných služieb ako v prípade obcí a miest, je pomerne jednoduchá. Tento fakt je daný tým, že správa a zabezpečenie chodu obecných a mestských úradov je pri ich počte 2890 oveľa nákladnejšia ako rovnaká činnosť pri ôsmich regionálnych samosprávach. Priemerná výška výdavkov regionálnej samosprávy do oblasti sociálneho zabezpečenia (0,29%) je vyššia ako priemerná výška miestnej samosprávy do totožnej oblasti. Spôsobené to je primárne transferom kompetencií v tejto oblasti, kedy VÚC dostali do svojej pôsobnosti zodpovednosť za zabezpečovanie sociálnych služieb vo väčšom rozsahu ako obce a mestá, čo nevyhnutne vedie k navýšeniu ich nákladov. Kategóriou výdavkov, kam VÚC alokujú najmenej finančných prostriedkov je oblasť zdravotníctva, ktorá tvorí v priemere 0,01%. Priemerné výdavky regionálnej samosprávy v sledovanom období desiatich rokov tvoria 1,64% HDP.

Obrázok 11: Štruktúra priemerných príjmov VÚC 2009-2018 (%)

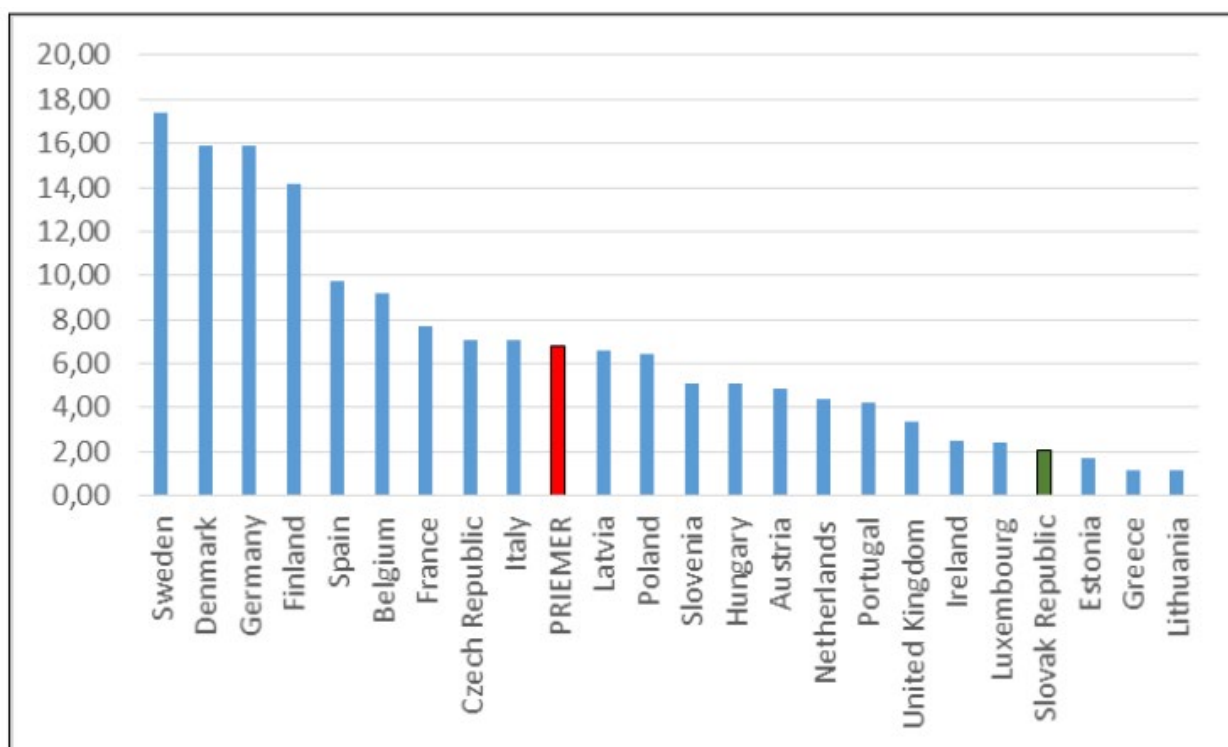
Zdroj: Spracované autorom

5.3 Rozpočet slovenskej územnej samosprávy v medzinárodnom kontexte

Súčasnú nastavenie územnej samosprávy zodpovedá komparačným kritériám, ktoré využívajú viaceré medzinárodné organizácie (napr. OECD, EÚ a ďalšie). Legislatívne nastavenie a aplikovanie obdobných prístupov k ekonomickému výkazníctvu otvorilo dvere na porovnanie vybraných ukazovateľov. V tomto smere vidíme pozitívum a kladne hodnotíme aproximáciu metodiky COFOG a medzinárodne akceptovaných indikátorov na strane príjmov (OECD, 2019).

Každoročné príjmy územných samospráv jednotlivých krajín sme dali do pomeru k HDP danej krajiny. Vyjadrili sme tým, aký percentuálny podiel predstavujú príjmy územnej samosprávy k HDP danej krajiny v konkrétnom roku. Tieto údaje sme sledovali od roku 1998 do roku 2018 a matematicko-štatistickou operáciou sme zistili aritmetické priemery jednotlivých krajín, ako aj priemer sledovanej vzorky štátov spolu.

Obrázok 12: Priemerné príjmy územnej samosprávy ako % HDP

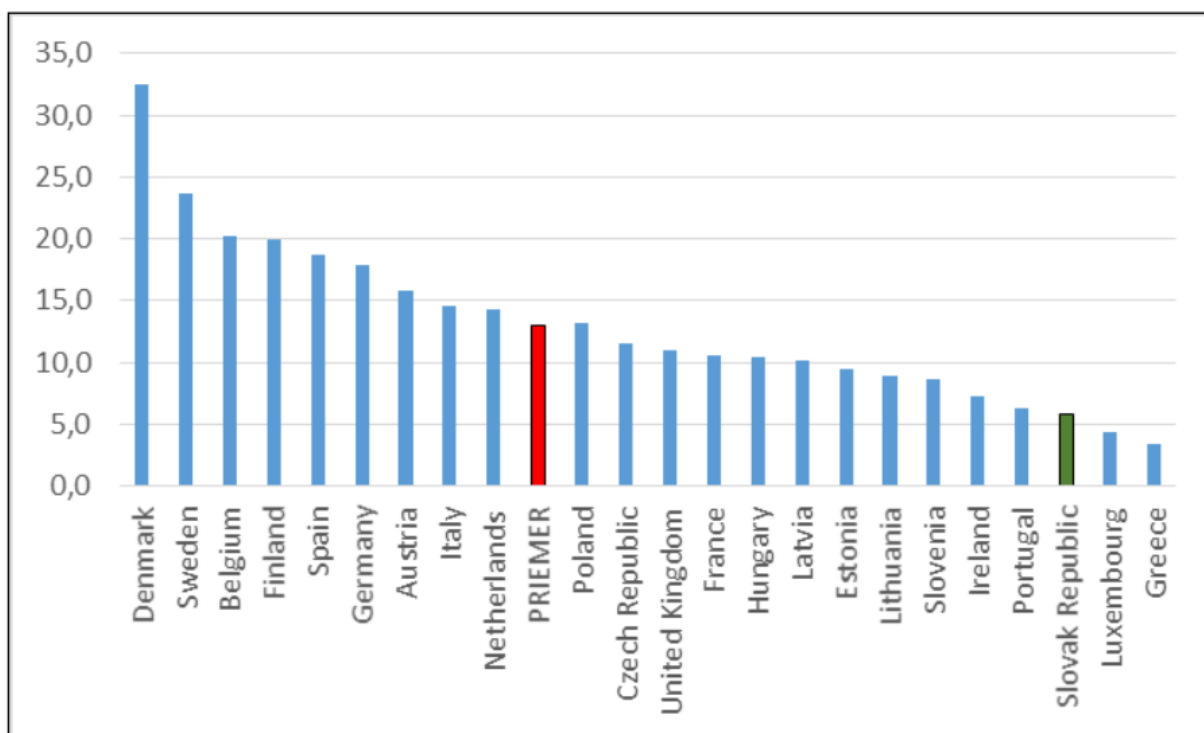
Zdroj: Spracované autorom

Zo všetkých sledovaných krajín sú príjmy územnej samosprávy najvyššie v pomere k HDP vo Švédsku (17,4), Dánsku (15,9) a Nemecku (15,8). Priemerný podiel príjmov územnej samosprávy sledovaných krajín na HDP bol 6,7%. Slovenská územná samospráva za sledované obdobie zaznamenala príjmy na úrovni 2,1 HDP a patrili k najnižším spomedzi všetkých skúmaných krajín.

Výdavky územných samospráv sú taktiež uvádzané ako podiel na HDP konkrétnej krajiny v určitom roku. Vyjadrujú výšku všetkých výdavkov územnej samosprávy v pomere k celkovému HDP konkrétneho štátu.

Najvyšší podiel výdavkov územnej samosprávy k HDP sme zaznamenali v prípade severských krajín Dánsko (32,5) a Švédsko (23,7). Priemerný podiel výdavkov územnej samosprávy na HDP bol počas rokov 1998-2018 na úrovni 13%. Územná samospráva na Slovensku vykazuje v daných rokoch priemerné výdavky 5,7%. To znamená, že spomedzi všetkých skúmaných krajín dosahuje tretie najnižšie hodnoty po Luxembursku (4,4) a Grécku (3,4).

Obrázok 13: Priemerné výdavky územnej samosprávy ako % HDP

Zdroj: Spracované autorom

Najvyšší podiel výdavkov územnej samosprávy k HDP sme zaznamenali v prípade severských krajín Dánsko (32,5) a Švédsko (23,7). Priemerný podiel výdavkov územnej samosprávy na HDP bol počas rokov 1998-2018 na úrovni 13%. Územná samospráva na Slovensku vykazuje v daných rokoch priemerné výdavky 5,7%. To znamená, že spomedzi všetkých skúmaných krajín dosahuje tretie najnižšie hodnoty po Luxembursku (4,4) a Grécku (3,4).

Po oboznámení sa s tým, ako dopadnú agregátne príjmy a výdavky slovenskej územnej samosprávy v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami, sme sa rozhodli detailnejšie rozčleniť tieto dve hlavné oblasti. V prípade príjmov aj výdavkov územných samospráv sme sledovali vždy ich štyri najdôležitejšie zložky. Príjmy územných samospráv boli rozdelené na príjmy z poplatkov, daní, z majetku a podnikania a z grantov a transferov. Výdavky sme rozčlenili na štyri výdavkové oblasti, ktoré tvorili výdavky na zdravotníctvo, vzdelanie, ekonomickú oblasť a všeobecné verejné služby. V tomto prípade sme výšku jednotlivých subkategórií nevyjadrovali v pomere k HDP. Našu analýzu a komparáciu sme založili na výške konkrétnej príjmovej alebo výdavkovej zložky k celkovým príjmom alebo výdavkom danej územnej samosprávy. Týmto postupom sme docielili prehľad toho, koľko percent z celkových príjmov alebo výdavkov tvorí príslušná príjmová (dane, granty a transfery, príjem z podnikania a majetku, poplatky) alebo výdavková (vzdelanie, zdravotníctvo, všeobecné verejné služby,

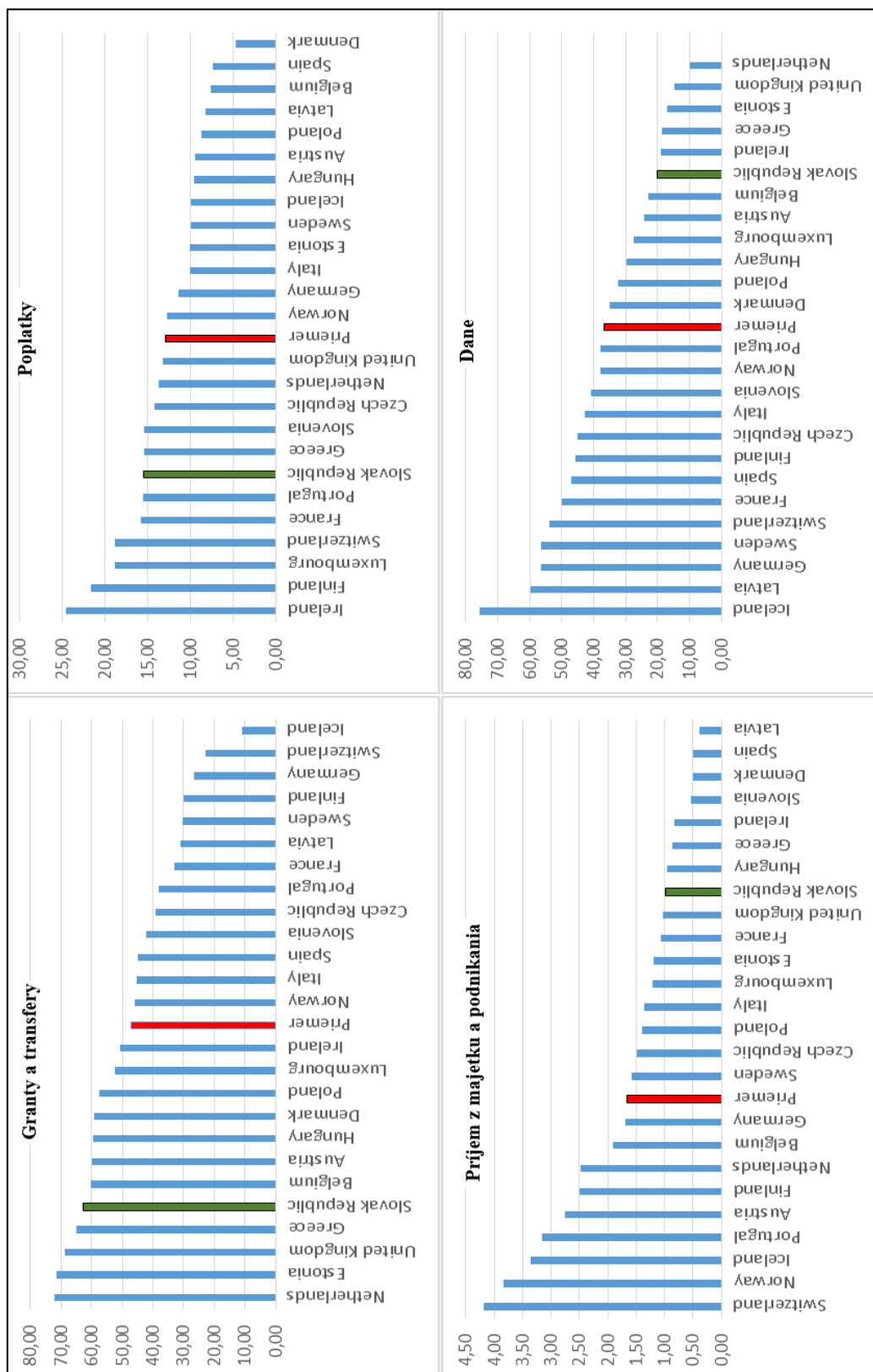
ekonomická oblasť) subkategória. Najprv sme sa zamerali na analýzu príjmovej zložky. Obrázok 14 zachytáva informáciu o tom, koľko percent z celkových príjmov územných samospráv rôznych európskych krajín tvoria príjmy z daní, grantov a transferov, podnikania a majetku a poplatkov. V prípade celej skúmanej vzorky predstavujú príjmy z grantov a dotácií najvýraznejšiu príjmovú zložku rozpočtov územných samospráv. V priemere za sledované obdobie tvoria tieto finančné zdroje viac ako 47% z celkových príjmov územných samospráv. Existujú tu však výrazné medzinárodné disproporcie medzi jednotlivými krajinami a ich územnými samosprávami. Holandsko a Estónsko majú priemerný podiel grantov a dotácií na celkových príjmoch územnej samosprávy vyšší ako 70%. Na opačnej strane stojí územná samospráva na Islande, ktorej priemerné príjmy z dotácií a grantov pokrývajú len 11% z celkových príjmov. Slovenská územná samospráva vykazuje pri tejto príjmovej zložke nadpriemerné hodnoty. Výška priemerných grantov a dotácií na celkových príjmoch územnej samosprávy predstavuje hodnotu takmer 63%, čím sa radí ku krajinám s najvyšším podielom tejto skupiny príjmov na celkových príjmoch územnej samosprávy.

Daňové príjmy predstavujú viac ako $\frac{3}{4}$ všetkých príjmov územnej samosprávy Islandu. Najnižší priemerný príjem z tohto príjmového zdroja sme identifikovali v prípade Holandska. Tu tvoria daňové príjmy v priemere necelých 10% z celkových príjmov územnej samosprávy. Územná samospráva na Slovensku dosahuje pri tejto príjmovej zložke podpriemerné výsledky. Na celkových príjmoch územnej samosprávy sa príjem z daní podieľa na úrovni 20,1%. Slovenská územná samospráva sa teda radí ku krajinám, kde je podiel daňových príjmov nižší, konkrétne dosahuje šieste najnižšie priemerné hodnoty spomedzi 24 sledovaných európskych krajín.

Tarifý a poplatky sú tretou sledovanou oblasťou príjmov územných samospráv. Počas sledovaných rokov sme identifikovali, že priemerná hodnota tohto príjmového zdroja v prípade 24 európskych krajín je na úrovni 12,9% z celkových príjmov. Najvyšší priemerný príjem z taríf a poplatkov územnej samosprávy k celkovým príjmom sme identifikovali v prípade Írska (24,6%) a Fínska (21,7%). Najnižší priemerný príjem z taríf a poplatkov k celkovým príjmom vykazuje v dlhodobom horizonte územná samospráva v Španielsku (7,4%) a Dánsku (4,6%). Priemerný príjem územnej samosprávy na Slovensku z taríf a poplatkov k celkovým príjmom môžeme hodnotiť ako nadpriemerný. Tento príjmový zdroj predstavuje v prípade našej územnej samosprávy v priemere 15,5% z celkových príjmov a svojou výškou sa radí k výsledkom územnej samosprávy Francúzska, Portugalska, Grécka a Slovinska.

Obrázok 14: Priemerné príjmy úznej samosprávy ako % z ich celkových príjmov

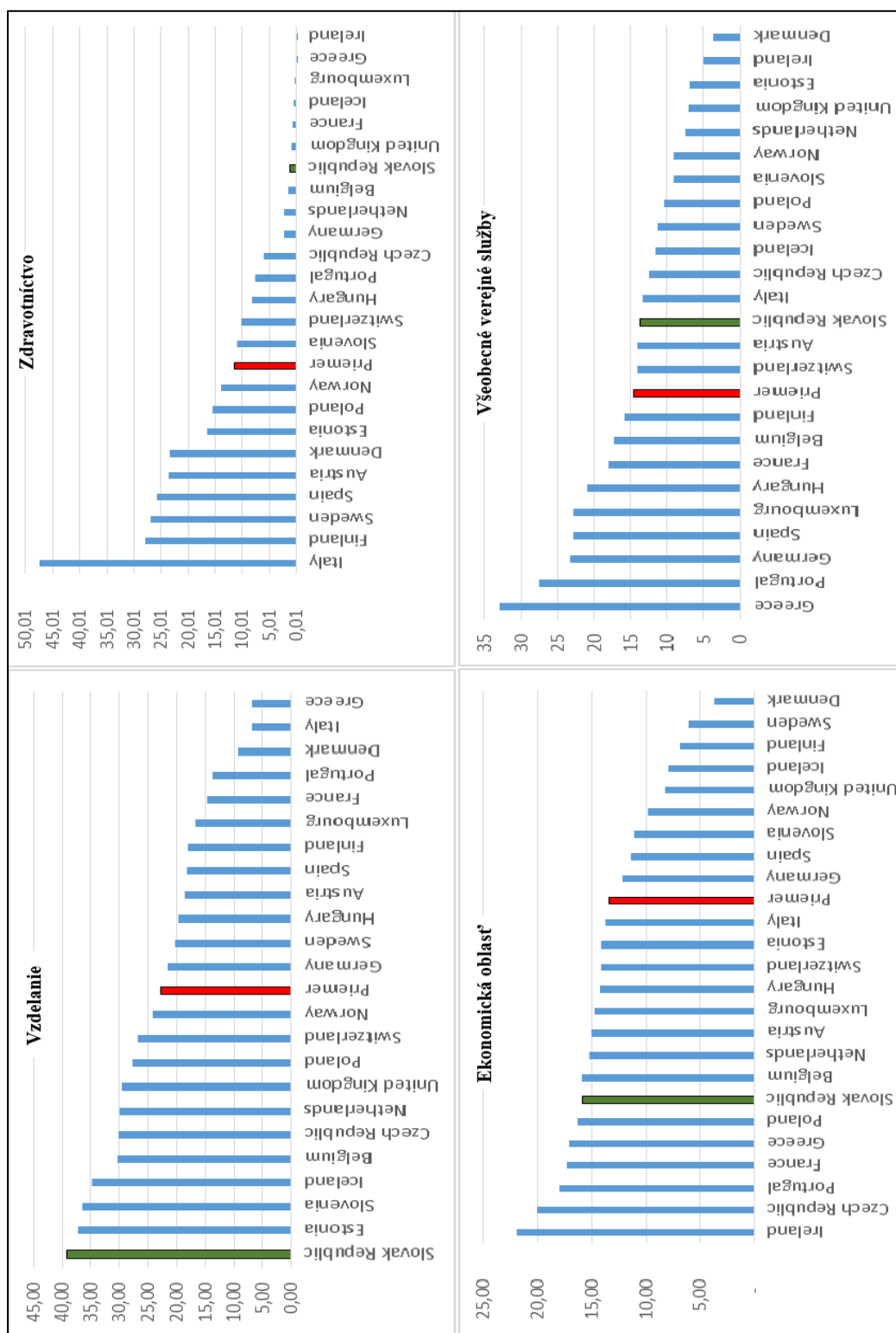
Príjem z daní predstavuje v priemere druhý najvýraznejší príjmový zdroj územných samospráv v sledovaných európskych krajinách. Na celkových príjmoch sa podieľajú v priemere 36,7%.

Poslednou sledovanou príjmovou subkategóriou bol príjem z majetku a podnikania. Táto príjmová zložka tvorí najmenší priemerný podiel z celkových príjmov územnej samosprávy zo všetkých sledovaných príjmových oblastí. Tomu zodpovedá aj priemer za všetky skúmané európske krajiny, kedy príjem z majetku a podnikania tvoril len 1,67% z celkových príjmov územných samospráv. Najvyššie priemerné príjmové hodnoty z podnikania a majetku sme zistili v rozpočtoch územnej samosprávy Švajčiarska (4,2%), Nórska (3,8%) a Islandu (3,3%). Príjem z majetku a podnikania sa v najmenšej priemernej miere podieľa na príjmoch územných samospráv v Španielsku a Lotyšsku, kde nedosahuje ani 0,5%. Pri porovnaní výsledných priemerných hodnôt celej skúmanej vzorky európskych krajín a výsledkov slovenskej územnej samosprávy sme zistili, že tie slovenské sú nižšie. Územná samospráva na Slovensku sa preto zaradila k väčšine sledovaných európskych štátov, ktorých podiel nepresiahol 1,7%. Príjem z majetku a podnikania územnej samosprávy na Slovensku sa na celkových príjmoch podieľa v priemere na úrovni 1%.

Ďalej sme sa zamerali na analýzu výdavkovej zložky. Obrázok 15 zachytáva informáciu o tom, koľko percent z celkových výdavkov územných samospráv rôznych európskych krajín sú alokované do oblastí vzdelanie, zdravotníctvo, všeobecné verejné služby a ekonomickej oblasti.

Najväčšou výdavkovou položkou v prípade sledovaných územných samospráv v 24 európskych krajinách bolo vzdelanie. V priemere do oblasti vzdelania alokujú analyzované územné samosprávy takmer 23% z celkových výdavkov. Teda takmer $\frac{1}{4}$ z celkových výdavkov vynakladajú územné samosprávy na aktivity v oblasti vzdelania. V priemere najviac prostriedkov z celkových výdavkov vynakladajú územné samosprávy Slovenska. Takmer 40% z celkových výdavkov slovenskej územnej samosprávy sa vynaloží práve na oblasť vzdelania, čo je najviac spomedzi všetkých sledovaných krajín. Ďalšími krajinami, ktorých najvyššie priemerné výdavky sú alokované práve v oblasti vzdelania sú Estónsko (37,2%), Slovinsko (36,5%) a Island (34,7%). V pomere k celkovým výdavkom tvorí výdavková oblasť vzdelanie najmenšiu výdavkovú kapitolu územných samospráv v Dánsku (9,3%), Taliansku (6,9%) a Grécku (6,8%).

Obrázok 15: Priemerné vybrané výdavky územnej samosprávy ako % z ich celkových výdavkov

Zdroj: Spracované autorom

V priemere druhou najnákladnejšou položkou v kompetencii územných samospráv boli všeobecné verejné služby. Za sledované územné samosprávy európskych krajín tvorila táto

výdavková kapitola v priemere 14,6% z celkových výdavkov. V priemere najväčšiu časť svojich výdavkov alokujú na všeobecné verejné služby územné samosprávy Grécka (32,9%), Portugalska (27,5%) a Nemecka (23,3%). Na opačnom konci sa umiestnili územné samosprávy krajín Estónska (6,8%) a Írska (5,1%) s najnižšími priemernými výdavkami na všeobecné verejné služby. Priemerné výdavky slovenskej územnej samosprávy ako podiel výdavkov na všeobecné verejné služby a celkových výdavkov dosiahli úroveň 13,7%, čo predstavuje hodnotu len o niečo nižšiu ako bol celkový priemer všetkých analyzovaných krajín.

Ekonomická oblasť (hospodárske záležitosti) patrí tiež k veľmi nákladným kompetenciám územných samospráv. Priemerná výška výdavkov na túto položku tvorí v prípade sledovaných európskych krajín 13,8% z celkových výdavkov. Aktivity v ekonomickej oblasti tvoria v priemere najväčšiu časť celkových príjmov územnej samosprávy v Írsku (21,9%), Česku (20,1%) a Portugalsku (18%). Najmenšiu priemernú časť z celkových výdavkov územnej samosprávy tvoria v prípade Švédska (6,1%) a Dánska (3,7%). Územná samospráva na Slovensku alokuje do ekonomickej oblasti nadpriemernú časť svojich výdavkov. V dlhodobom časovom horizonte vykazujú slovenské obce, mestá a VÚC výdavky do ekonomickej oblasti na úrovni 15,9% z celkových výdavkov. Tým sa Slovensko zaradilo ku krajinám, ktoré majú najvyšší podiel výdavkov alokovaných do ekonomickej oblasti.

Výdavky na zdravotníctvo sú poslednou analyzovanou výdavkovou subkategóriou. Zo všetkých sledovaných výdavkových oblastí predstavuje zdravotníctvo percentuálne najmenšiu výdavkovú kompetenciu. Za sledované obdobie vykazujú územné samosprávy 24 európskych krajín priemerné výdavky na zdravotníctvo vo výške 11,4% z celkových výdavkov. Jednoznačne najviac prostriedkov k celkovým výdavkom alokuje do oblasti zdravotníctva územná samospráva v Taliansku (47,5%). Až s takmer 20% odstupom nasledujú ďalšie územné samosprávy ostatných krajín (Fínsko 27,9%, Švédsko 26,9%, Španielsko 25,7%). Najmenší výdavkový podiel kapitoly zdravotníctvo sme zaznamenali v prípade územnej samosprávy v Luxembursku (0,4%). V prípade Grécka a Írska sme nezaznamenali žiadne výdavky spadajúce do tejto oblasti počas sledovaného časového rámca. Priemerné výdavky slovenskej územnej samosprávy na zdravotníctvo sú hlboko pod priemerom a patria k najnižším v rámci 28 európskych krajín. Územná samospráva na Slovensku alokovala na oblasť zdravotníctva v priemere 1,2% zo svojich celkových výdavkov.

6. Mimorozpočtové fondy na Slovensku

Mimorozpočtové fondy sa, v prípade slovenského systému verejných rozpočtov, využívajú dlhodobo. Majú svoju historickú opodstatnenosť a od vzniku SR prešli búrlivým vývojom, kedy vytvárali a zanikali štátne mimorozpočtové fondy. Daná historická skúsenosť vyplývala z transformácie ekonomiky, prechodom na regulovaný trhovú systém, spoločenskými zmenami a ukotvením priamej štátnej podpory vybraných oblastí v demokratickom systéme. V najširšej možnej rovine môžeme súčasne fungujúce mimorozpočtové fondy na Slovensku rozdeliť do dvoch heterogénnych kategórií: na centralizované a decentralizované. Centralizované mimorozpočtové fondy sa vyznačujú tým, že svoje činnosti a podpory realizujú na celom území SR. Typicky sem patria štátne účelové fondy, agentúry na podporu podnikania a fondy zdravotného a sociálneho poistenia. Pôsobnosť decentralizovaných mimorozpočtových fondov obcí, miest a VÚC je, oproti tomu, limitovaná geografickými/katastrálnymi hranicami zriaďovateľa.

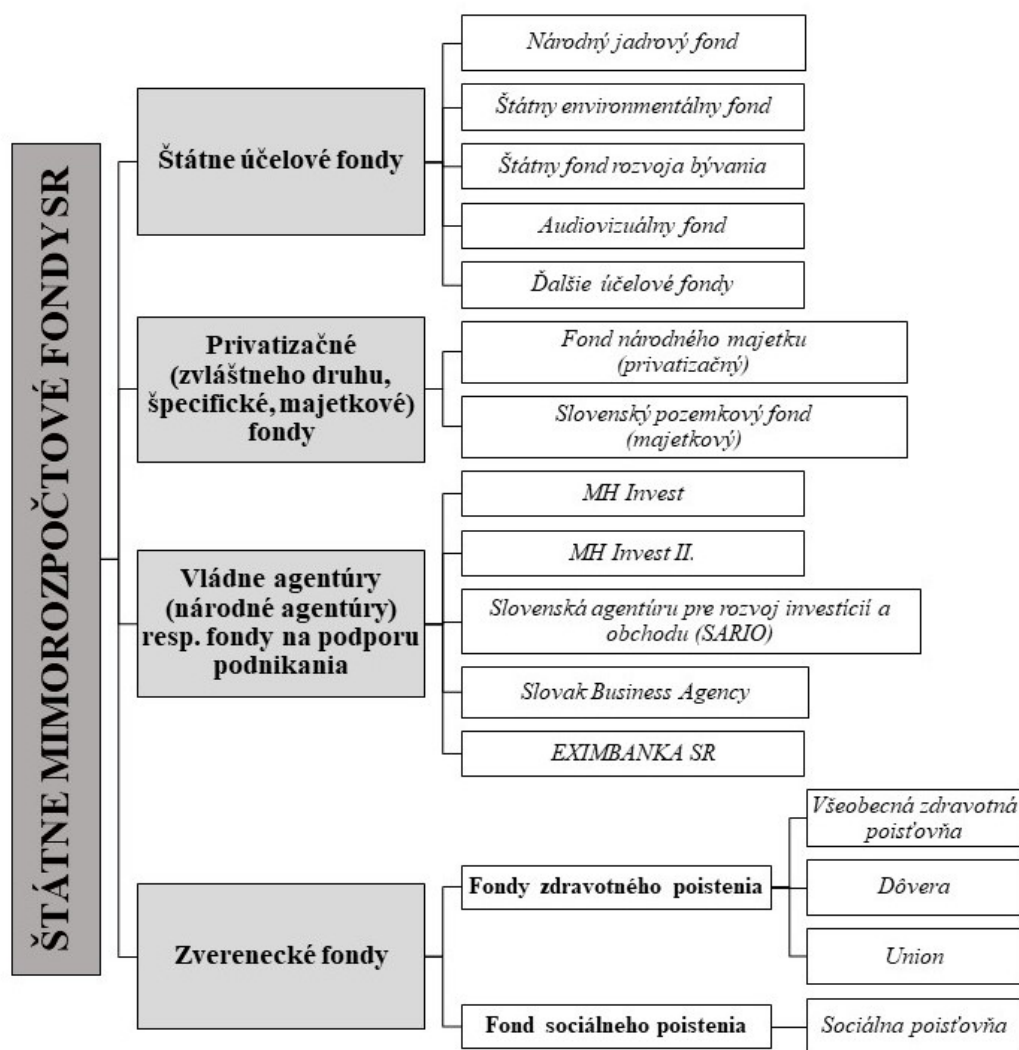
Samozrejme, aj viaceré slovenské verejnoprávne a verejné inštitúcie nesú v názve slovo „fond“ (napr. Pamiatkový fond) alebo ich výkon činnosti sa viaže s určitým typom fondu (napr. poľnohospodársky pôdny fond), ale svojím zameraním sa nejedná o klasický finančný fond. Okrem toho existujú verejné organizácie ako deriváty mimorozpočtových fondov a agentúr (napr. Národný holdingový fond) alebo parciálne realizujúce podpory, ako vládne agentúry (napr. Slovenská agentúra životného prostredia, Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby). Kvôli častým zmenám (vznikom, zánikom a zlučovaniu fondov a vládnych agentúr) a z predchádzajúceho dôvodu, nie je jednoduché orientovať sa v štruktúre a kvantite fondov na štátnej úrovni. V prípade slovenskej územnej samosprávy je to, vzhľadom na počet obcí, miest a VÚC a ponechaní takmer voľnej ruky pri vytváraní si mimorozpočtových fondov, úloha ešte zložitejšia až nemožná.

Systém mimorozpočtových fondov na Slovensku dotvárajú účelové a neúčelové mimorozpočtové fondy jednotiek územnej samosprávy (obcí, miest a VÚC). Poslednou zložkou je špecifický typ zaisťovacieho mimorozpočtového fondu, ktorý nestojí priamo v systéme verejných rozpočtov (verejných financií), ale má znaky verejného mimorozpočtového fondu a spadajú sem Fond na ochranu vkladov a Garančný fond investícií.

6.1 Štátne mimorozpočtové fondy na Slovensku

Jednoznačne najväčší objem finančných prostriedkov alokujú mimorozpočtové fondy na úrovni štátu. Na Slovensku ich môžeme rozdeliť podľa vnútorných kritérií do štyroch kategórií štátnych mimorozpočtových fondov: štátne účelové fondy, privatizačné alebo majetkové fondy, vládne agentúry a fondy na podporu podnikania a zverenecké fondy. Detailný rozbor a pohľad na príslušnosť konkrétnych štátnych mimorozpočtových fondov SR k jednotlivým kategóriám, obsahuje nasledujúci obrázok.

Obrázok 16: Rozdelenie štátnych mimorozpočtových fondov SR²

Zdroj: spracované autorom

² Rozdelenie obsahuje aktívne a existujúce mimorozpočtové fondy platné k 24.2. 2023

K štátnym účelovým fondom priraďujeme v súčasnosti mnohé mimorozpočtové fondy, ktoré sa sústreďujú na financovanie aktivít štátu v konkrétnej oblasti. Pre správu a nakladanie s jadrovým palivom bol zriadený Národný jadrový fond, pre podporu starostlivosti o životné prostredie Štátny environmentálny fond, pre rozvoj a podporu bytovej politiky Štátny fond rozvoja bývania alebo pre podporu audiovizuálnej kultúry a priemyslu Audiovizuálny fond. Okrem toho existujú viaceré štátne účelové mimorozpočtové fondy pre podporu umenia ako Fond výtvarných umení, Hudobný fond, Literárny fond a Fond na podporu umenia. K ďalším štátnym účelovým mimorozpočtovým fondom patrí Fond na podporu športu, Fond na podporu vzdelávania, Fond na podporu kultúry národnostných menšín a Inovačný fond.

Medzi privatizačné fondy patrí, dnes už zrušený, Fond národného majetku. Jeho hlavným poslaním bol prevod majetku štátu určeného na privatizáciu na neštátne subjekty od roku 1991 do roku 2016. Špecifickým prípadom mimorozpočtového fondu SR je Slovenský pozemkový fond. Môžeme ho zaradiť k majetkovým fondom a jeho úlohou je spravovanie majetku SR (poľnohospodárske nehnuteľnosti a pozemky).

Vládne agentúry a fondy na podporu podnikania majú na Slovensku široké zastúpenie. K ich predstaviteľom patria MH Invest a MH Invest II, ktoré vykonávajú činnosti súvisiace s prípravou a výstavbou priemyselných parkov a zón pre investorov, v spolupráci so štátnymi inštitúciami, VÚC, správcami sietí a investormi, Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) so zameraním na rozvoj obchodných príležitostí slovenských podnikov, Národné podnikateľské centrum (Slovak Business Agency) poskytujúce pod jednou strechou široké portfólio informácií a doplnkových služieb, najmä pre malých a stredných podnikateľov a EXIMBANKA SR, ktorá je priamy nástroj štátu na financovanie exportu v oblasti financovania úverových produktov, poskytovania záruk a poistenia úverových rizík.

Poslednou zložkou štátnych účelových mimorozpočtových fondov na Slovensku sú zvereňované fondy pozostávajúce z fondov zdravotného a sociálneho poistenia. Na Slovensku tvoria fondy zdravotného poistenia tri spoločnosti: štátna Všeobecná zdravotná poisťovňa a dve súkromné zdravotné poisťovne (Zdravotná poisťovňa Dôvera a Zdravotná poisťovňa Union). Fond sociálneho poistenia spadá na Slovensku do správy Sociálnej poisťovne, ktorá poskytuje obyvateľom SR nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

6.1.1 Štátne účelové fondy SR

K štátnym účelovým fondom, ktoré sú v SR samostatne zaradené do organizačnej rozpočtovej klasifikácie, patria tri fondy s príslušnými identifikátormi: 85 Štátny environmentálny fond, 86 Národný jadrový fond a 93 Štátny fond rozvoja bývania.

Štátny environmentálny fond³

Environmentálny fond je primárne zriadený za účelom uskutočňovania štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie a tvorby životného prostredia na princípoch trvalo udržateľného rozvoja. Hlavným poslaním fondu je poskytovanie finančných prostriedkov žiadateľom vo forme dotácií alebo úverov na podporu projektov v rámci činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni. Poskytovanie a použitie prostriedkov Environmentálneho fondu musí byť v súlade s prioritami a cieľmi stratégie štátnej environmentálnej politiky schválenej vládou SR. Environmentálny fond bol zriadený zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 21. októbra 2004. Správu fondu vykonáva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky prostredníctvom riaditeľa, ktorého vymenúva a odvoláva minister životného prostredia SR. Minister zriaďuje Radu Environmentálneho fondu ako svoj poradný orgán na poskytovanie a použitie finančných prostriedkov fondu.

Tabuľka 4: Príjmy a výdavky Environmentálneho fondu

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) pokuty uložené orgánmi štátnej správy starostlivosti o životné prostredie,</p> <p>b) úhrady za zapísanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie,</p> <p>c) výnosy z verejných zbierok určených na starostlivosť o životné prostredie,</p> <p>d) odvody, penále a pokuty za porušenie finančnej disciplíny pri nakladaní s prostriedkami fondu,</p> <p>e) poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd a poplatky za odber podzemnej vody mimo odberu jednoduchými zariadeniami na odber vody,</p> <p>f) poplatky za znečisťovanie ovzdušia z veľkých zdrojov znečisťovania a stredných zdrojov znečisťovania,</p> <p>g) nenávratné podpory,</p> <p>h) výnosy z prostriedkov fondu uložených v Štátnej pokladnici s výnimkou výnosov z</p>	<p>a) podpora činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni,</p> <p>b) podpora prieskumu, výskumu a vývoja zameraného na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia,</p> <p>c) podpora environmentálnej výchovy, vzdelávania a propagácie,</p> <p>d) podpora riešenia mimoriadne závažnej environmentálnej situácie, alebo riešenia odstraňovania environmentálnych záťaží,</p> <p>e) podpora odstraňovania následkov havárie 10) a mimoriadneho zhoršenia kvality vôd alebo mimoriadneho ohrozenia kvality vôd ohrozujúcich alebo poškodzujúcich životné prostredie,</p> <p>f) správa fondu,</p> <p>g) odvody do príjmov štátneho rozpočtu v príslušnom rozpočtovom roku,</p> <p>h) úhrada nákladov súvisiacich s ochranou životného prostredia za služby vo verejnom záujme na základe rozhodnutia ministra,</p> <p>i) podpora projektov zameraných na účely reálne dosiahnuteľných a merateľných úspor emisií skleníkových plynov,</p> <p>j) financovanie výskumu a vývoja v oblasti energetickej účinnosti, čistých technológií a vývoja nízkouhlíkových technológií vrátane druhotných energetických zdrojov,</p> <p>k) modernizácia zariadení s cieľom úspory energie na strane spotrebiteľa,</p> <p>l) zvyšovanie energetickej účinnosti existujúcich budov vrátane zatepl'ovania,</p>

³ <https://envirofond.sk/>

<p>prostriedkov poskytnutých fondu zo štátneho rozpočtu,</p> <p>i) dary a príspevky od domácich a zahraničných právnických osôb a fyzických osôb,</p> <p>j) sankcie za porušenie zmluvných podmienok,</p> <p>k) príjmy z výťažku pri výkone exekúcie vecí, na ktorú bolo zriadené zmluvné záložné právo,</p> <p>l) zostatky prostriedkov fondu k 31. decembru predchádzajúceho rozpočtového roka s výnimkou zostatkov prostriedkov poskytnutých fondu zo štátneho rozpočtu,</p> <p>m) príspevky poskytnuté z FNM SR podmienok ustanovených osobitným predpisom,</p> <p>n) finančné prostriedky vrátené pôvodcom havárie,</p> <p>o) splátky návratnej podpory poskytnutej z fondu,</p> <p>p) splátky úrokov z úverov poskytnutých z fondu,</p> <p>r) úhrada za nerasty vydobyté z výhradného ložiska, na ktoré bol dobývací priestor určený, a úhrada za uskladňovanie plynov alebo kvapalín v prírodných horninových štruktúrach a v podzemných priestoroch a úhrada za prieskumné územie,</p> <p>s) peňažné prostriedky získané z predaja kvót skleníkových plynov alebo znečisťujúcich látok,</p> <p>t) finančné prostriedky Európskej únie,</p> <p>u) výnosy získané z dražieb kvót,</p> <p>v) disponibilné prostriedky prevedené z Recyklačného fondu v likvidácii,</p> <p>w) príjmy z poplatkov za uloženie odpadov podľa osobitného predpisu,</p> <p>x) prostriedky pridelené SR z Modernizačného fondu podľa osobitného predpisu,</p> <p>z) iné zdroje, ak tak ustanovuje osobitný predpis.</p>	<p>m) podpora činnosti na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky a na náklady spojené s odborným a administratívnym zabezpečením plnenia záväzkov Slovenskej republiky v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov,</p> <p>n) podpora prechodu k formám dopravy s nízkymi emisiami a prechodu z individuálnej dopravy k verejnej doprave,</p> <p>o) úhrada nákladov spojených so sledovaním správnosti výpočtu a s určovaním výšky poplatkov a s vyberaním poplatkov za odber podzemných vôd a poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd podľa osobitného predpisu,</p> <p>p) nenávratné financovanie environmentálnych projektov pripravených Slovenskou republikou v spolupráci s Európskou bankou pre obnovu a rozvoj na základe predchádzajúceho pokynu ministerstva,</p> <p>q) odstraňovanie následkov po banskej činnosti a zabezpečenie alebo likvidáciu starých banských diel podľa osobitného predpisu,</p> <p>r) podpora obhospodarovania lesov poškodených imisiami s plochami s extrémnym emisným zaťažením alebo s vysokým emisným zaťažením,</p> <p>s) vykonanie opatrení na ochranu lesov pred šírením škodlivých činiteľov z území, v ktorých je vykonanie opatrení obmedzené z dôvodu ochrany prírody a krajiny,</p> <p>t) inštalácia nových zariadení, ktoré využívajú ako zdroj energie obnoviteľné zdroje energie, geotermálnu energiu alebo druhotné energetické zdroje; druhotným energetickým zdrojom sa rozumie zdroj energie, ktorého energetický potenciál pochádza z vedľajšieho plynného produktu vznikajúceho pri výrobných procesoch a technologických procesoch,</p> <p>u) rekonštrukcia alebo modernizácia existujúcich zariadení, ktoré využívajú ako zdroj energie obnoviteľné zdroje energie alebo druhotné energetické zdroje,</p> <p>v) výmena alebo rekonštrukcia existujúcich zariadení, ktoré pri príprave tepla, teplej úžitkovej vody a pri chladení využívajú fosílnu palivá, za zariadenia využívajúce biomasu, druhotné energetické zdroje alebo geotermálnu energiu, za tepelné čerpadlá alebo za solárne kolektory vrátane výmeny celej sústavy alebo jej rekonštrukcie,</p> <p>w) inštalácia nových zariadení, ktoré pri príprave tepla, teplej úžitkovej vody a pri chladení budú využívať biomasu, druhotné energetické zdroje alebo geotermálnu energiu, inštaláciu tepelných čerpadiel alebo na inštaláciu solárnych kolektorov vrátane inštalácie celej sústavy,</p> <p>x) zníženie tepelných strát v rozvodoch tepelných médií v systémoch centralizovaného zásobovania teplom,</p> <p>y) modernizácia existujúcich zariadení alebo inštalácia nových zariadení na zachytávanie metánu,</p> <p>z) zvyšovanie energetickej účinnosti technologických celkov a jednotlivých zariadení,</p> <p>aa) kompenzácia podnikom v odvetviach, v ktorých sa predpokladá značné riziko úniku uhlíka v súvislosti s premietnutím nákladov emisných kvót do cien elektrickej energie,</p> <p>ab) investičná pomoc na výstavbu vysoko účinných elektrární alebo na výstavbu nových elektrární, ktoré budú zachytávať a ukladať oxid uhličitý,</p> <p>ac) podpora investícií do nízkouhlíkových technológií,</p> <p>ad) financovanie riešení na zabezpečenie starostlivosti o životné prostredie v bezprostrednej súvislosti s mimoriadne závažnou environmentálnou situáciou, na ktorú sa vzťahujú činnosti uvedené v špecifikácii činností,</p> <p>ae) podpora manažmentu lesov zaradených do pásiem ohrozenia pod vplyvom imisii podľa osobitného predpisu a na podporu projektov zameraných na úsporu a záchyt emisii skleníkových plynov v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva,</p> <p>af) príspevky do klimaticko-energetických fondov,</p> <p>ag) príspevky obciam z príjmov z poplatkov za uloženie odpadov,</p> <p>ah) dotácie z príjmov z poplatkov za uloženie odpadov,</p> <p>ai) zefektívnenie odhaľovania environmentálnej trestnej činnosti a výkonu štátneho dozoru v oblasti starostlivosti o životné prostredie,</p> <p>aj) financovanie preventívnych opatrení a nápravných opatrení podľa osobitného predpisu,</p> <p>ak) zabezpečenie zhodnotenia alebo zneškodnenia nezákonne umiestneného odpadu podľa osobitného predpisu,</p> <p>al) podpora investícií z prostriedkov Modernizačného fondu,</p> <p>am) ochrana a starostlivosť o životné prostredie na území národných parkov a zlepšenie kvality života obyvateľov obcí, ktorých katastrálne územia sa nachádzajú v národných parkoch, a podporu trvalo udržateľného rozvoja týchto obcí,</p> <p>an) úhrada zvýšených nákladov spojených s prírodou blízkym hospodárením v lesoch v treťom až piatom stupni ochrany,</p> <p>ao) ochrana a starostlivosť o životné prostredie na území chránených vodohospodárskych oblastí.</p>
--	---

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 587/2004 Z. z.

Národný jadrový fond⁴

Národný jadrový fond na vyrad'ovanie jadrových zariadení a na nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi, v súčasnej podobe uvádzaný pod názvom Národný jadrový fond. Jeho predchodca Štátny fond likvidácie jadrovoenergetických zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi bol vytvorený v roku 1994 a jeho súčasnú podobu upravuje zákon č. 308/2018 Z. z. o Národnom jadrovom fonde.

Národný jadrový fond je štátny účelový fond, ktorého úlohou je sústred'ovať a spravovať finančné prostriedky určené na záverečnú časť jadrovej energetiky, zabezpečovať finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na nakladanie s rádioaktívnymi a jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu a spravovať finančné zábezpeky za vysokoaktívne žiariče. Dlhodobá činnosť, resp. smerovanie činnosti jadrového fondu je usmerňované strategickým dokumentom „Vnútroštátna politika a vnútroštátny program nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi v SR“. Účelom jadrového fondu je zabezpečiť financovanie činností súvisiacich s vnútroštátnym programom nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi, sústred'ovať a spravovať finančné prostriedky určené na záverečnú časť jadrovej energetiky, zabezpečovať finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na nakladanie s rádioaktívnymi a jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu a spravovať finančné zábezpeky za vysokoaktívne žiariče.

Jadrový fond pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s obdobnými inštitúciami iných členských štátov Európskej únie a s Európskou komisiou. Jadrový fond informuje Európsku komisiu o finančnom zabezpečení vyrad'ovania jadrových zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi. Jadrový fond zabezpečuje finančné prostriedky potrebné v čase, spravuje ich, rozdeľuje a poskytuje nediskriminačným a transparentným spôsobom. Taktiež zabezpečuje primerané zhodnotenie finančných prostriedkov vedených na svojich účtoch v Štátnej pokladnici. Správcom Národného jadrového fondu je Ministerstvo hospodárstva SR. Orgánmi jadrového fondu sú rada správcov jadrového fondu, Dozorná rada jadrového fondu, riaditeľ jadrového fondu a hlavný kontrolór jadrového fondu.

---

⁴ <https://www.njf.sk/>

Tabuľka 5: Príjmy a výdavky Národného jadrového fondu

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) povinné príspevky,</p> <p>b) povinné platby,</p> <p>c) transfer z výdavkového rozpočtového účtu ministerstva hospodárstva, ako odvod, ktorý je vyberaný prevádzkovateľom prenosovej sústavy a prevádzkovateľom distribučnej sústavy len na úhradu historického dlhu,</p> <p>d) pokuty uložené úradom podľa osobitného predpisu a sankcie,</p> <p>e) výnosy z vkladov na účtoch jadrového fondu,</p> <p>f) dobrovoľné príspevky od fyzických osôb a právnických osôb,</p> <p>g) dotácie a príspevky z fondov EÚ a z ďalších medzinárodných organizácií, finančných inštitúcií a fondov poskytnuté na úhradu nákladov záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie,</p> <p>h) dotácie zo štátneho rozpočtu určené na úhradu nevyhnutných nákladov vynaložených na nakladanie s jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu a na nakladanie s rádioaktívnymi materiálmi neznámeho pôvodu, pričom tieto dotácie sú poskytované v plnej výške; ak sa dodatočne zistí pôvodca týchto materiálov a odpadov, postupuje sa podľa osobitného predpisu,</p> <p>i) dotácie zo štátneho rozpočtu poskytované z iných dôvodov ako podľa písmena h) na základe rozhodnutia vlády o ich poskytnutí,</p> <p>j) výnosy z finančných operácií,</p> <p>k) ďalšie zdroje, ak tak ustanoví osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorou je SR viazaná,</p> <p>l) poplatky od právnických osôb alebo fyzických osôb – podnikateľov žiadajúcich o vydanie povolenia alebo držiteľov povolenia na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiareniu, ktorí budú nakladať s vysokoaktívnym žiaričom podľa osobitného predpisu, predstavujúce finančnú zábezpeku vo výške určenej oprávnenou organizáciou, ktorá je držiteľom povolenia Úradu verejného zdravotníctva SR podľa osobitného predpisu a ktorá zároveň spĺňa podmienky.</p>	<p>a) vypracovanie dokumentácie predkladanej úradu na účel vydania povolenia na vyradovanie jadrového zariadenia z prevádzky,</p> <p>b) vyradovanie jadrového zariadenia z prevádzky vrátane nakladania s rádioaktívnymi odpadmi z tohto vyradovania,</p> <p>c) nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom po začatí vyradovania jadrového zariadenia,</p> <p>d) nakladanie s jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu a nakladanie s rádioaktívnymi materiálmi neznámeho pôvodu, ktorých pôvodca alebo súčasný vlastník nie je podľa vyjadrenia vyšetrovateľa Policajného zboru alebo vyjadrenia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky známy; ak sa pôvodca jadrového materiálu neznámeho pôvodu alebo rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu zistí dodatočne, je povinný uhradiť jadrovému fondu náklady vzniknuté pri nakladaní s týmto jadrovým materiálom alebo rádioaktívnym materiálom,</p> <p>e) kúpa pozemkov na umiestnenie úložiska rádioaktívnych odpadov alebo vyhorelého jadrového paliva z vyradovania jadrových zariadení,</p> <p>f) vyhľadávanie lokalít, geologický prieskum, príprava, projektovanie, výstavba, uvádzanie do prevádzky, prevádzka a uzatváranie úložísk rádioaktívneho odpadu alebo vyhorelého jadrového paliva vrátane monitorovania lokalít po uzavretí týchto úložísk, inštitucionálnej kontroly úložísk a súvisiaceho výskumu a vývoja, primerané náklady na zapojenie verejnosti do súvisiacich rozhodovacích procesov, primerané náklady na komunikáciu s verejnosťou, primerané náklady na ekonomickú stimuláciu dotknutých lokalít a primerané náklady na zmiernenie záťaží vyvolaných vykonávaním činností podľa tohto písmena,</p> <p>g) správa a činnosti súvisiace so správou jadrového fondu do 1% z ročných príjmov jadrového fondu,</p> <p>h) úhrada poistného na poistenie zodpovednosti prevádzkovateľa jadrového zariadenia, ktoré je vo vyradovaní, za škody spôsobené jadrovou udalosťou,</p> <p>i) nakladanie s nepoužívanými vysokoaktívnymi žiaričmi a na činnosti s tým súvisiace od podpísania dokladu o prevzatí nepoužívaného vysokoaktívneho žiariča oprávnenou organizáciou do výšky zloženého príspevku na finančnú zábezpeku,</p> <p>j) primerané a účelne vynaložené náklady na podporu vzdelávania, zvyšovanie kvalifikácie a odbornosti na účel uchovania a rozširovania vedomostí a podporu výskumu a vývoja určeného na riešenie oblastí záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie, nakladania s jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu alebo rádioaktívnymi materiálmi neznámeho pôvodu, rádioaktívnymi odpadmi vznikajúcimi pri činnostiach vedúcich k ožiareniu a oblasti nepoužívaných vysokoaktívnych žiaričov.</p>

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 308/2018 Z. z.

Štátny fond rozvoja bývania⁵

Štátny fond rozvoja bývania bol zriadený zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania, ktorý upravil jeho postavenie a vytvoril podmienky na poskytovanie štátnej podpory rozvoja bývania. Tento zákon bol zrušený zákonom č. 607/2003 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov a v súčasnosti je činnosť Štátneho fondu rozvoja bývania upravená zákonom č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov. Štátny fond rozvoja bývania je účelový štátny fond určený na financovanie výstavby nových bytov a na zveľaďovanie existujúceho bytového fondu. Správcom fondu je Ministerstvo dopravy SR. Štatutárnym orgánom fondu je generálny riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva minister dopravy a výstavby SR.

Tabuľka 6: Príjmy a výdavky Štátneho fondu rozvoja bývania

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) splátky istiny úverov poskytnutých z fondu, b) splátky úrokov z úverov poskytnutých z fondu, c) výnosy zo sankcií uložených fondom, d) výnosy z prostriedkov fondu uložených v Štátnej pokladnici okrem výnosov z prostriedkov poskytnutých fondu zo štátneho rozpočtu, e) príjmy z výťažku pri výkone exekúcie, príjmy z výťažku pri výkone dobrovoľnej dražby, f) zostatky prostriedkov fondu k 31. decembru predchádzajúceho rozpočtového roka a zostatky prostriedkov poskytnutých fondu zo štátneho rozpočtu, ak spĺňajú podmienky podľa osobitného predpisu, g) zostatky nevyčerpanej podpory vrátenej žiadateľom o podporu okrem zostatkov vrátenej nevyčerpanej podpory poskytnutej z prostriedkov štátneho rozpočtu v prechádzajúcich rokoch, h) výnosy z účtov zriadených fondom pre žiadateľov v banke na realizáciu finančných operácií okrem výnosov z prostriedkov poskytnutých fondu zo štátneho rozpočtu, i) dary, j) dotácie zo štátneho rozpočtu, k) finančné prostriedky EÚ, l) iné príjmy, ak tak ustanovuje osobitný predpis.</p>	<p>a) štátna podpora poskytovaná na účel uskutočnenia pomoci štátu pri rozširovaní a zveľaďovaní bytového fondu</p> <p><i>Podpora sa týka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • obstarania bytu, • obstarania nájomného bytu, • obnovy bytovej budovy, • výstavby zariadenia sociálnych služieb, alebo prestavby nebytového priestoru na zariadenie sociálnych služieb, • obnovy zariadenia sociálnych služieb, • nájomných bytov, na obstaranie ktorých bola poskytnutá podpora podľa písmena b) alebo dotácia na rozvoj bývania, • kúpy pozemku podmieňujúceho výstavbu a užívanie nájomných bytov, na obstaranie ktorých bola poskytnutá podpora. <p>b) výdavky súvisiace s činnosťou fondu.</p>

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 150/2013 Z. z

⁵ <https://www.sfrb.sk/>

Audiovizuálny fond⁶

Dňa 1. januára 2009 nadobudol účinnosť zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 532/2010 Z. z., ktorým sa zriaďuje Audiovizuálny fond ako verejnoprávna inštitúcia na podporu a rozvoj audiovizuálnej kultúry a priemyslu. Audiovizuálny fond poskytuje finančné prostriedky autorom slovenských audiovizuálnych diel a výrobcam slovenských audiovizuálnych diel, osobám na obnovu a rozvoj technologickej základne určenej na výrobu a šírenie audiovizuálnych diel, na uskutočňovanie verejných kultúrnych podujatí v oblasti audiovizuálnej kultúry, na šírenie a prezentáciu audiovizuálnych diel. Fond tiež poskytuje štipendiá pre fyzické osoby, ktoré sa tvorivo alebo výskumne podieľajú na rozvoji audiovizuálnej kultúry a priemyslu na Slovensku. Orgánmi fondu sú rada, dozorná komisia, riaditeľ.

Základom zdrojov fondu je spojenie verejných financií (štátny rozpočet) a príspevkov od neštátnych subjektov, ktoré vo svojom podnikaní používajú audiovizuálne diela:

- verejnoprávna televízia (5% z príjmov za reklamu a telenákup),
- súkromné televízie (2% z príjmov za reklamu a telenákup),
- prevádzkovatelia kín (1% z ceny každej predanej vstupenky),
- distributéri audiovizuálnych diel (1% z príjmov za distribúciu audiovizuálnych diel okrem príjmov z kín),
- prevádzkovatelia retransmisie (1% z príjmov za poskytovanie retransmisie),
- príspevok zo štátneho rozpočtu, pritom platí zásada, že príspevok štátu je najmenej 6 miliónov euro ročne.

---

⁶ <http://www.avf.sk/home.aspx>

Tabuľka 7: Príjmy a výdavky Audiovizuálneho fondu

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) príspevky do fondu, b) príspevky zo štátneho rozpočtu, c) úroky z vkladov v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, d) úroky z pôžičiek poskytnutých z prostriedkov fondu, e) zmluvné sankcie za neoprávnené použitie alebo zadržanie prostriedkov fondu, f) administratívne poplatky, g) finančné dary, dobrovoľné príspevky, h) finančné prostriedky Európskej únie, i) príjmy z vykonávania činností, j) vratky nepoužitých finančných prostriedkov alebo neoprávnené použitých finančných prostriedkov poskytnutých fondom podľa tohto zákona, k) splátky istiny pôžičiek poskytnutých z finančných prostriedkov fondu, l) iné príjmy.</p>	<p>a) poskytovanie finančných prostriedkov na podporu audiovizuálneho priemyslu.</p> <p><i>Podpora zahŕňa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • vývoj, tvorbu a produkciu slovenských audiovizuálnych diel vrátane európskych koprodukcii, • distribúciu, propagáciu a marketingovú podporu audiovizuálnych diel, • prezentáciu slovenskej kinematografie v zahraničí, • digitalizáciu kín a technologický rozvoj v audiovizii, • filmové festivaly a prehliadky, • výskum a vydávanie odbornej literatúry, • vzdelávanie, workshopy a tréningy pre profesionálov v audiovizii.

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 516/2008 Z. z.

Literárny fond⁷

Literárny fond je národnokultúrna verejnoprávna inštitúcia zriadená zákonom č. 13/93 o umeleckých fondoch. Orgánmi fondu sú rada a riaditeľ. Podrobnosti o poslaní a úlohách fondu a spôsob ich uskutočňovania určuje Štatút Literárneho fondu. Hlavným poslaním fondu je podporovať tvorivú činnosť v oblasti slovesnej, divadla, filmu, rozhlasu, televízie, zábavného umenia, videotvorby, ako i počítačových programov s osobitným zreteľom na:

- pôvodnú krásnu literatúru,
- vedeckú a odbornú literatúru,
- novinárstvo a novinársku fotografiu,
- prekladateľstvo,
- divadlo, film, rozhlas, televíziu, videotvorbu a zábavné umenie.

Fond výtvarných umení⁸

Fond výtvarných umení je kultúrna ustanovizeň s vyše 55. ročnou tradíciou. Pôsobí v SR vo sfére výtvarných umení nepretržite od roku 1954. Zákomom národnej rady SR č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch, na podporu tvorivých činností v oblasti výtvarného umenia a architektúry bol zriadený ako národno-kultúrna a verejnoprávna inštitúcia, zameraná na podporu,

⁷ <http://www.litfond.sk/>

⁸ <http://www.fvu.sk/>

osvetu a propagáciu tvorivých činností v oblasti pôvodnej výtvarnej a architektonickej tvorby, reštaurátorstva, úžitkového umenia, ako aj výtvarnej teórie a kritiky.

Fond výtvarných umení spravuje 13-členná Rada, zložená zo zástupcov výtvarných umelcov, architektov a teoretikov, delegovaných prostredníctvom umeleckých združení a spolkov. Hlavným poslaním fondu je podporná činnosť v zmysle "Zásad podpornej činnosti", v rámci ktorej sú poskytované priame finančné príspevky tvorivým pracovníkom formou štipendií (individuálnych tvorivých štipendií na novú tvorbu podľa tematických zámerov autorov, absolventských štipendií mladých absolventov umeleckých škôl a sympoziálnych štipendií k účasti na medzinárodných tvorivých sympóziách), odmien a príspevkov na výstavy, študijné pobyty, účasť na kongresoch a iných odborných profesných podujatiach v zahraničí. Súčasťou podpornej činnosti je aj sociálna podpora poskytovaná jednorázovými finančnými príspevkami na preklenutie finančnej tiesne spôsobenej, napr. dlhodobou chorobou a úhradou liečebných nákladov.

Fond výtvarných umení pre odbor tvorivej činnosti v oblasti výtvarných umení s osobitným zreteľom na:

- pôvodnú výtvarnú tvorbu,
- architektúru,
- umeleckú fotografiu,
- reštaurátorstvo,
- úžitkové umenie,
- výtvarnú teóriu a kritiku.

Hudobný fond⁹

Hudobný fond (HF) je verejnoprávna inštitúcia zriadená zákonom NR SR č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch. Hlavným poslaním fondu je podporovať tvorivú činnosť v oblasti hudobného umenia. Hudobný fond vytvára materiálne podmienky na rozvoj hudobného umenia všetkých žánrov poskytovaním finančných prostriedkov hudobným tvorcom a organizáciám. Prostredníctvom oddelenia Fondovej starostlivosti a na základe rozhodnutí Rady HF udeľuje ceny Hudobného fondu, granty, prémie, štipendiá, podporuje festivaly a koncerty, workshopy, účasť na festivaloch a prehliadkach, podporuje výrobcov zvukových nosičov. Vo vlastnom vydavateľstve Musica slovaci vydáva, vyrába a distribuuje koncertnú a pedagogickú literatúru slovenských skladateľov (Katalóg notových titulov na predaj), čo umožňuje uvádzanie

---

⁹ <https://www.hf.sk/src/index.php>

pôvodných diel domácich autorov. Vlastní a spravuje obsiahly archív notových materiálov slovenských orchestrálnych a vokálno-symfonických skladieb, ktoré prenajíma na verejné predvedenie (Katalóg notových titulov na prenájom) a zapožičiava na študijné účely. Priebežne archív dopĺňa o novovzniknuté diela. Sprostredkováva vypožičanie hudobných materiálov od zahraničných vydavateľov pre Slovenskú republiku. Vo vlastnom vydavateľstve Musica slovaca vydáva a vyrába CD slovenských skladateľov a koncertných umelcov vo vlastnej réžii (Katalóg CD titulov). Prevádzkuje predajňu Musica slovaca s ponukou notovej, knižnej a CD produkcie slovenských vydavateľov, prezentujúcich slovenskú tvorbu a interpretačné umenie. Prevádzkuje eshop Musica slovaca s ponukou titulov z vlastného vydavateľstva.

Tabuľka 8: Príjmy a výdavky štátnych umeleckých fondov

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>(1) Finančným základom hospodárenia umeleckých fondov sú príspevky príjemcov autorských odmien a odmien výkonných (reprodukčných) umelcov, príspevky za použitie voľných diel, príspevky používateľov diel a príspevky z odmien a náhrad výrobcov a dovozcov nenahratých nosičov zvukového a zvukovoobrazového záznamu a snímok a z odmien a náhrad požičiavateľov snímok, zvukových záznamov, snímok videogramov a snímok kinematografických diel.</p> <p>(2) Popri príspevkoch podľa odseku 1 tvoria zdroje príjmov fondov výnosy z podnikania s vlastným majetkom, dary, dotácie, príspevky zo štátneho fondu kultúry Pro Slovakia, sponzorské príspevky, dedičstvo, ako aj príjmy z nadácií.</p> <p>Literárnemu fondu plynú príspevky z odmien za vytvorenie a použitie:</p> <p>a) slovesných umeleckých diel s výnimkou s nimi spojených výtvarných diel a hudobných diel bez textu,</p> <p>b) slovesných odborných diel, slovesných vedeckých diel a počítačových programov,</p> <p>c) diel použitých žurnalisticky (príspevky do periodickej tlače, do rozhlasu a do televízie) vrátane novinárskej fotografie,</p> <p>d) umeleckých výkonov podaných pri uvedení slovesných umeleckých diel, umeleckých výkonov podaných pri uvedení hudobných diel s textom, divadelných diel, pri tvorbe filmových diel a diel určených na vysielanie rozhlasom alebo televíziou, s výnimkou výkonov podaných pri uvedení hudobných diel bez textu, ktoré sú spojené s filmovým dielom alebo s dielom určeným na vysielanie rozhlasom alebo televíziou.</p> <p>Hudobnému fondu plynú príspevky z odmien za vytvorenie a použitie:</p> <p>a) hudobných diel bez textu a hudobnej zložky divadelných diel, filmových diel a umeleckých diel použitých v rozhlase a televízii,</p> <p>b) umeleckých výkonov podaných pri uvedení hudobných diel bez textu a hudobnej zložky divadelných diel, filmových diel a diel určených na vysielanie rozhlasom či televíziou.</p> <p>Fondu výtvarných umení patria príspevky z odmien za vytvorenie a použitie diel výtvarných umení vrátane architektonických a reštaurátorských diel, ako aj diel úžitkového umenia a fotografických diel.</p>	<p>Literárny fond pre odbor tvorivej činnosti v oblasti slovesnej, divadla, filmu, rozhlasu, televízie a zábavného umenia s osobitným zreteľom na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pôvodnú krásnu literatúru, • vedeckú a odbornú literatúru, • novinárstvo a novinársku fotografiu, • prekladateľstvo, • divadlo, rozhlas, film, televíziu a zábavné umenie; <p>Hudobný fond pre odbor tvorivej činnosti v oblasti hudby s osobitným zreteľom na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvorivú oblasť vážnej hudby, • populárnu hudbu, • reprodukčných umelcov, • hudobnú vedu a kritiku; <p>Fond výtvarných umení pre odbor tvorivej činnosti v oblasti výtvarných umení s osobitným zreteľom na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pôvodnú výtvarnú tvorbu, • architektúru, • umeleckú fotografiu, • reštaurátorstvo, • úžitkové umenie, • výtvarnú teóriu a kritiku.

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 13/1993 Z. z.

Fond na podporu umenia¹⁰

Fond na podporu umenia je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorá vznikla na základe zákona č. 284/2014 Z. z. Fond nahrádza podstatnú časť dotačného systému ministerstva kultúry a je nezávislý od ústredných orgánov štátnej správy, pričom jeho hlavným poslaním je podpora „živého“ umenia a kultúry. Fond poskytuje finančné prostriedky najmä na tvorbu, šírenie a prezentáciu umeleckých diel; podporu medzinárodnej spolupráce; na vzdelávacie programy v oblasti umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu; na štipendiá pre fyzické osoby, ktoré sa tvorivo, či výskumne podieľajú na rozvoji umenia a kultúry. Ministerstvo kultúry poskytuje zo štátneho rozpočtu v rámci schválených limitov na príslušné rozpočtové obdobie podľa zákona o štátnom rozpočte príspevok do fondu minimálne vo výške 20 000 000 eur.

Tabuľka 9: Príjmy a výdavky Fondu na podporu umenia

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) príspevok zo štátneho rozpočtu,</p> <p>b) splátky istiny pôžičiek poskytnutých z fondu,</p> <p>c) úroky z pôžičiek poskytnutých z prostriedkov fondu,</p> <p>d) úroky z vkladov v banke alebo v pobočke zahraničnej banky,</p> <p>e) sankcie podľa tohto zákona a zmluvné sankcie,</p> <p>f) administratívne poplatky,</p> <p>g) finančné dary, dobrovoľné príspevky,</p> <p>h) finančné prostriedky Európskej únie, finančné prostriedky Európskeho hospodárskeho priestoru, finančné prostriedky Nórskeho finančného mechanizmu a finančné prostriedky Švajčiarskeho finančného mechanizmu,</p> <p>i) príjmy z vykonávania činností,</p> <p>j) vratky nepoužitých finančných prostriedkov alebo neoprávnene použitých finančných prostriedkov poskytnutých fondom podľa tohto zákona,</p> <p>k) iné príjmy.</p>	<p>a) tvorba, realizácia a verejná prezentácia umeleckého diela, najmä divadelného, dramatického, hudobnodramatického, pantomimického, choreografického, tanečného, hudobného, slovesného diela a diela výtvarného umenia,</p> <p>b) tvorivé vykonanie umeleckého diela alebo folklórneho diela spevom, hraním, recitáciou, tancom alebo iným spôsobom,</p> <p>c) vydávanie periodických a neperiodických publikácií,</p> <p>d) verejná prezentácia alebo publikovanie umeleckých reflexií,</p> <p>e) výroba a verejné šírenie zvukových alebo zvukovo-obrazových záznamov,</p> <p>f) realizácia kultúrnych podujatí, festivalov, prehliadok, súťaží a obdobných aktivít s celoslovenským významom,</p> <p>g) úhrada členských príspevkov žiadateľa do medzinárodných organizácií vykonávajúcich svoju činnosť v oblasti umenia, kultúry alebo kreatívneho priemyslu,</p> <p>h) prezentácia slovenského umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu v zahraničí,</p> <p>i) mobilita umelcov a kultúrnych pracovníkov, medzinárodná spolupráca v oblasti umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu,</p> <p>j) spolufinancovanie projektov, ktoré získali finančnú podporu z medzinárodných zdrojov, ak ich realizáciu s ohľadom na ciele Európskej únie k Slovenskej republike možno považovať za významnú v oblasti kultúry.</p>

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 284/2014 Z. z.

¹⁰ <https://www.fpu.sk/sk/>

Fond na podporu športu¹¹

Fond na podporu športu je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu a rozvoj športu, ktorá vznikla na základe zákona č. 310/2019 Z. z. v znení neskorších predpisov (zákon č. 323/2020 Z. z.). Jeho hlavným poslaním je vytváranie priaznivých podmienok na rozvoj športu v Slovenskej republike. Fond poskytuje finančné prostriedky formou príspevkov na projekty podpory športu, monitoruje podporné projekty, podieľa sa na propagácii športu v Slovenskej republike, uskutočňuje vzdelávacie aktivity a metodicko-poradenskú činnosť v oblasti športu a v neposlednom rade spolupracuje s medzinárodnými organizáciami a zahraničnými inštitúciami, ktoré pôsobia v oblasti športu. Orgánmi fondu sú správna rada, dozorná rada, riaditeľ. Ministerstvo školstva poskytuje fondu každoročne príspevok najmenej vo výške 20 000 000 eur najneskôr do 31. januára.

Tabuľka 10: Príjmy a výdavky Fondu na podporu športu

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<ul style="list-style-type: none"> a) príspevok zo štátneho rozpočtu, b) sankcie za porušenie zmluvných podmienok, c) príjmy z úrokov, d) vratky nepoužitých finančných prostriedkov alebo neoprávnene použitých finančných prostriedkov poskytnutých fondom, e) administratívne poplatky podľa, f) dary a príspevky od iných osôb, g) iné príjmy.	<ul style="list-style-type: none"> a) podpora výstavby, modernizácie a rekonštrukcie športovej infraštruktúry národného významu a športovej infraštruktúry, b) podpora významných súťaží organizovaných na území SR.

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 310/2019 Z.z.

Fond na podporu vzdelávania¹²

Fond na podporu vzdelávania vznikol 1. januára 2013 zákonom č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania ako právny nástupca Študentského pôžičkového fondu a Pôžičkového fondu pre začínajúcich pedagógov. Hlavnou činnosťou Fondu na podporu vzdelávania je poskytovanie pôžičiek za zvýhodnených podmienok vybraným cieľovým skupinám (pedagógovia, študenti, doktorandi). Fond na podporu vzdelávania zároveň zabezpečuje správu pôžičiek poskytnutých Študentským pôžičkovým fondom a Pôžičkovým fondom pre začínajúcich pedagógov. Zákon o fonde bol viackrát novelizovaný, pričom jednotlivými

¹¹ <https://www.fnps.sk/>

¹² <https://www.fnpv.sk/>

novelami boli okrem iného upravované a zjednodušované aj podmienky poskytovania pôžičiek, boli rozšírené skupiny oprávnených žiadateľov o pôžičku, ako aj zavedený nový typ pôžičiek, tzv. stabilizačné pôžičky. Pri svojej činnosti fond úzko spolupracuje s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, Študentskou radou vysokých škôl, ako aj s Asociáciou doktorandov Slovenska.

Tabuľka 11: Príjmy a výdavky Fondu na podporu vzdelávania

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) splátky pôžičiek poskytnutých z fondu, b) úroky z prostriedkov fondu uložených v Štátnej pokladnici, c) úroky z poskytnutých pôžičiek, d) sankcie za porušenie zmluvných podmienok, e) poplatky a náhrady podľa podmienok fondu určených v zmluve o pôžičke alebo v zmluve o poskytnutí grantu, f) dotácie z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva, g) finančné prostriedky poskytnuté fondu ministerstvom školstva na krytie vyčíslených strát fondu podľa možnosti štátneho rozpočtu, h) dary a príspevky od iných osôb, i) úvery z bánk, pobočiek zahraničných bánk alebo z medzinárodných inštitúcií, ktorých je SR členom, j) iné príjmy.</p>	<p>a) poskytovanie pôžičiek, b) poskytovanie finančných prostriedkov na základe programov a schém schválených vládou SR, c) poskytovanie finančných prostriedkov na základe programov a grantových schém Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.</p> <p><i>Použitie zdrojov fondu:</i> a) poskytovanie pôžičiek, b) poskytovanie grantov, c) správu fondu, d) splátky úverov fondu, e) krytie vyčíslených strát fondu.</p>

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 396/2012 Z. z.

Fond na podporu kultúry národnostných menšín¹³

Fond na podporu kultúry národnostných menšín je zriadený zákonom č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín. Fond je nezávislá verejnoprávna inštitúcia, ktorej poslaním je podporovať a stimulovať kultúru národnostných menšín v oblasti kultúrnych a vedeckých aktivít národnostných menšín, najmä vytváraním podporných mechanizmov pre tvorbu a šírenie kultúrnych a vedeckých hodnôt. Realizáciou svojho poslania fond prispieva k uskutočňovaniu kultúrnej politiky Slovenskej republiky a Európskej únie v oblasti podpory rozvoja národnostných menšín.

Fond dbá o rozvoj kultúrno-osvetovej činnosti v oblasti interkultúrneho dialógu a národnostných menšín, podporuje divadelné, hudobné, tanečné, výtvarné a audiovizuálne umenie, rozvoj literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti v danej oblasti, zachováva a ochraňuje rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, podporuje výchovu a

¹³ <https://kultminor.sk/sk/>

vzdelávanie v oblasti práv národnostných menšín, utvára podmienky pre rozvoj interkultúrneho dialógu a pre lepšie porozumenie medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám a podporuje vedecké aktivity v danej oblasti. Orgánmi fondu sú riaditeľ, odborné rady, dozorná komisia a správna rada. Ministerstvo kultúry SR poskytuje zo štátneho rozpočtu v rámci schválených limitov na príslušné rozpočtové obdobie podľa zákona o štátnom rozpočte príspevok do fondu najmenej vo výške 8 300 000 eur.

Sumu finančných prostriedkov určených na podpornú činnosť rozdeľuje fond medzi odborné rady v takomto pomere:

- odborné rady kultúry maďarskej národnostnej menšiny 53%,
- odborné rady kultúry rómskej národnostnej menšiny 22,4%,
- odborné rady kultúry rusínskej národnostnej menšiny 6,4%,
- odborné rady kultúry bulharskej národnostnej menšiny 1%,
- odborné rady kultúry českej národnostnej menšiny 3,7%,
- odborné rady kultúry chorvátskej národnostnej menšiny 1%,
- odborné rady kultúry moravskej národnostnej menšiny 1,4%,
- odborné rady kultúry nemeckej národnostnej menšiny 1,8%,
- odborné rady kultúry poľskej národnostnej menšiny 1,4%,
- odborné rady kultúry ruskej národnostnej menšiny 1,1%,
- odborné rady kultúry srbskej národnostnej menšiny 0,7%,
- odborné rady kultúry ukrajinskej národnostnej menšiny 2%,
- odborné rady kultúry židovskej národnostnej menšiny 1,1%,
- odborná rada interkultúrneho dialógu a porozumenia 3%.

Tabuľka 12: Príjmy a výdavky Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

ZDROJE FONDU (PRÍJMY)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>a) príspevok zo štátneho rozpočtu, b) sankcie podľa tohto zákona a zmluvné sankcie, c) administratívne poplatky vyberané d) finančné dary, dobrovoľné príspevky, e) úroky z vkladov v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, f) vratky nepoužitých finančných prostriedkov alebo neoprávnene použitých finančných prostriedkov poskytnutých fondom podľa tohto zákona, g) finančné prostriedky Európskej únie, h) iné príjmy.</p>	<p>a) zachovanie, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, b) výchova a vzdelávania k právam osôb patriacich k národnostným menšinám, c) zabezpečenie interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám (ďalej len „interkultúrny dialóg a porozumenie“).</p> <p><i>Fond poskytuje finančné prostriedky formou dotácií a štipendií, a to na podporu projektov v nasledovných oblastiach:</i></p> <p>a) kultúrno-osvetová činnosť a vzdelávacia činnosť, b) edičná činnosť, c) aktivity divadiel, umeleckých súborov a kultúrnych inštitúcií, d) umelecká tvorba, e) veda v oblasti kultúry, života a histórie národnostných menšín, f) záujmová činnosť a využitie voľného času, g) zahraničná prezentácia kultúry národnostných menšín, h) podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia, i) podpora identifikácie a spoznávania spoločných kultúrnych hodnôt a tradícií, j) podpora výmenných programov, pobytov a spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež, k) ochrana, odborné spracovanie a digitalizácia kultúrneho dedičstva národnostných menšín, l) kreatívny priemysel, m) podpora rozvoja používania jazykov národnostných menšín.</p>

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 138/2017 Z.z.

Inovačný fond¹⁴

Ministerstvo hospodárstva SR zriadilo Inovačný fond n. f., v zmysle ustanovení zákona č. 147/1997 Z. z. o neinvestičných fondoch. Inovačný fond n. f., je samostatnou neziskovou, neštátnou právnickou osobou s pôsobnosťou na území SR. Inovačný fond vznikol na základe transformácie Nadácie na podporu technickej politiky, ktorá splynula s novozriadeným Inovačným fondom n. f.. V právnických vzťahoch vystupuje fond pod svojim menom a nesie zodpovednosť z týchto vzťahov.

Účelom fondu je podporovať trvalý rozvoj duchovných hodnôt v oblasti vedy, výskumu a vývoja, a tým urýchliť inovačný rozvoj v SR. Osobitnú pozornosť fond venuje podpore rozvojových a koncepčných štúdií, stanovujúcich hlavné oblasti využitia výsledkov vedeckých, výskumných a vývojových riešení. Ďalej prispieva k prístupu k domácim a zahraničným vedeckým, technickým, ekonomickým a finančným informáciám, podporuje ochranu domáceho

¹⁴ <https://www.inovacnyfondmh.sk/>

duševného vlastníctva a know-how slovenských subjektov a rozvoj podporných nástrojov technickej politiky. Fond poskytuje podporu nositeľom projektov vo forme poskytnutia návratnej finančnej výpomoci za zvýhodnených úrokových podmienok. Podporuje riešenie projektov aplikovaného výskumu, vývoja a inovácií, využitie a ochrana patentov, priemyselných a úžitkových vzorov, ktorých výsledkom majú byť inovatívne výrobky, technológie a služby s vyššou pridanou hodnotou s reálnou nádejou uplatnenia na domácom a európskom, respektíve svetovom trhu.

Na zabezpečenie plnenia cieľov fond sústreďuje finančné prostriedky z domácich a zahraničných zdrojov, z ktorých formou návratnej finančnej výpomoci s úrokovou mierou nižšou ako stanovuje Európska centrálna banka, minimálne však 2%, podporuje technicky progresívne a ekonomicky efektívne riešenia vedeckých, výskumných, vývojových a inovačných projektov, vypracovanie rozvojových a koncepcných štúdií, analyticko-rozborových prác, spojených s ďalším smerovaním vedy a výskumu a s inovačným rozvojom, prístup k domácim i zahraničným vedeckým, technickým, ekonomickým, obchodným a finančným informáciám, ochranu domáceho duševného vlastníctva a know-how slovenských subjektov a rozvoj podporných nástrojov technickej politiky. Výkonnými orgánmi fondu sú Správna rada a Správca fondu. Dozorným orgánom fondu je dozorná rada a poradným orgánom fondu je konzultačná rada.

Tabuľka 13: Majetok a výdavky Inovačného fondu

ZDROJE FONDU (MAJETOK)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
<p>Majetok fondu tvoria vklady zriaďovateľov a ďalšie peňažné prostriedky, ktorými sú:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) peňažné dary a príspevky od fyzických osôb alebo od právnických osôb, b) dedičstvo v peňažnej forme alebo príjem z predaja dedičstva získaného v inej forme, c) príjmy z lotérií a iných podobných hier, d) príjmy z organizovania kultúrnych, vzdelávacích, spoločenských alebo športových akcií, e) príjmy z predaja vlastnej literatúry podporujúcej účel fondu, f) úroky z peňažných vkladov v bankách, g) príjmy zo štátnych dlhopisov, h) príjem z likvidačného zostatku iného fondu. 	<ul style="list-style-type: none"> a) výdavky na financovanie účelu fondu v súlade so štatútom fondu, b) výdavky na správu fondu. <p><i>Inovačný fond podporuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a) technicky progresívne a ekonomicky efektívne riešenia vedeckých, výskumných, vývojových a inovačných projektov,</i> <i>b) vypracovanie rozvojových a koncepcných štúdií, analyticko-rozborových prác, spojených s ďalším smerovaním vedy a výskumu a s inovačným rozvojom,</i> <i>c) prístup k domácim i zahraničným vedeckým, technickým, ekonomickým, obchodným a finančným informáciám,</i> <i>d) ochranu domáceho duševného vlastníctva a know-how slovenských subjektov,</i> <i>e) rozvoj podporných nástrojov technickej politiky.</i>

Zdroj: Štatút Inovačného fondu

6.1.2 Privatizačné a majetkové fondy SR

Fond národného majetku SR

V minulosti bol jediným privatizačným fondom na Slovensku Fond národného majetku SR, ktorý vznikol v roku 1991 a zákonom č. 375/2015 Z. z. došlo k jeho zrušeniu.

Tabuľka 14: Majetok a výdavky Fondu národného majetku SR

ZDROJE FONDU (MAJETOK)	OBLASTI POSKYTOVANIA PROSTRIEDKOV A POUŽITIA (VÝDAVKY)
Majetok fondu tvorili: a) privatizovaný majetok prevedený na fond za podmienok a v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom, b) zisk z účasti fondu na podnikaní obchodných spoločností, ktorých podnikania sa zúčastňuje, c) čistý výnos z predaja investičných kupónov za podmienok ustanovených osobitným predpisom.	Majetok fondu nebol súčasťou štátneho rozpočtu Slovenskej republiky a mohol sa použiť na účely: a) v súlade so schválenými privatizačnými projektmi k spôsobom privatizácie ustanoveným osobitným predpisom, b) na úhradu nákladov spojených s činnosťou fondu v rámci schváleného rozpočtu, c) na úhradu nákladov spojených s privatizáciou v rámci schváleného rozpočtu, vrátane nákladov na podporu privatizácie, d) na plnenie záväzkov podnikov určených na privatizáciu v rozsahu a za podmienok určených ministerstvom, e) na posilnenie zdrojov bánk a sporiteľní určených na poskytovanie úverov, f) na úhrady na ťarchu osobitného účtu ministerstva na použitie podľa osobitného predpisu, g) na uspokojenie nárokov oprávnených osôb podľa osobitných predpisov, h) na prevod prostriedkov do majetku obcí v rozsahu 25% podielu na úhrnnom čistom výnose z predaja prevádzkových jednotiek podľa osobitných predpisov, ktoré boli v zakladateľskej (zriaďovateľskej) pôsobnosti obcí a orgánov miestnej štátnej správy v jednotlivých okresoch Slovenskej republiky; tieto prostriedky sa rozdelia po 1. decembri 1992 medzi jednotlivé obce okresu v pomere podľa počtu obyvateľov, ch) na prenájom majetku na dobu určitú do doby jeho použitia na privatizáciu, i) na poskytovanie finančnej náhrady subjektom, voči ktorým podnik mal zodpovednosť za vady, pokiaľ táto zodpovednosť neprešla na nadobúdateľa.

Zdroj: Spracované autorom na základe zákona č. 253/1991 Zb.

Fond národného majetku bol právnickou osobou zriadenou v roku 1991 zákonom Slovenskej národnej rady č. 253/1991 Zb. o pôsobnosti orgánov SR vo veciach prevodov majetku štátu na iné osoby a o Fonde národného majetku SR. Zmyslom jeho existencie, a teda aj hlavnou činnosťou, bolo najmä realizovať schválené privatizačné projekty, nakladať s majetkom fondu vo vlastnom mene a v rozsahu vymedzenom zákonom, vykonávať práva akcionára v ním založených akciových spoločnostiach, vykonávať práva spoločníka v iných než akciových spoločnostiach a uskutočňovať iné právne úkony podľa zákona o privatizácii a iných súvisiacich právnych predpisov. Fond vykonával v rámci svojej pôsobnosti

činnosti v oblasti privatizácie, smerujúce k prevodu majetku na iné osoby formou predaja podniku alebo predaja majetkovej účasti fondu, činnosti v oblasti reštitúcií, smerujúce k uspokojovaniu nárokov oprávnených osôb. Ďalej vykonával činnosti v oblasti správy majetkových účastí fondu, smerujúce k výkonu akcionárskych práv v spoločnostiach s majetkovou účasťou fondu, činnosti spojené s prevodom zaknihovaných cenných papierov ponúknutých fyzickými osobami bezodplatne fondu, ako aj ďalšie činnosti.

Fond národného majetku SR bol pod priamym dohľadom NR SR, ktorej predkladal na schválenie po prerokovaní vo vláde svoj rozpočet, návrh na použitie majetku fondu, ročnú účtovnú závierku a výročnú správu o svojej činnosti. Vláda vymenúvala a odvolávala, na návrh ministra hospodárstva, predsedu a členov výkonného výboru. Predsedu a členov dozornej rady fondu volila a odvolávala NR SR na návrh výboru NR SR tajným hlasovaním.

Slovenský pozemkový fond¹⁵

Majetkovým fondom je v prípade SR Slovenský pozemkový fond. Slovenský pozemkový fond bol zriadený v roku 1991 zákonom č. 330/1991 Zb. ako právnická osoba a funguje dodnes. Fond spravuje poľnohospodárske nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu a nakladá s pozemkami, ktorých vlastníci nie sú známi. Fond nie je zriadený na podnikanie, svoju činnosť vykonáva podľa zákona a osobitných predpisov vo verejnom záujme a z tejto činnosti mu vznikajú práva a záväzky.

Činnosť fondu riadi generálny riaditeľ, spolu s námestníkom sa zodpovedajú za výkon svojej funkcie vláde SR. Činnosť a hospodárenie fondu kontroluje 13-členná rada, ktorá okrem iného prerokúva právne akty a predkladá štatutárom odporúčajúce alebo neodporúčajúce stanovisko.

K základným úlohám Slovenského pozemkového fondu patrí správa poľnohospodárskych nehnuteľností vo vlastníctve štátu, nakladanie s pozemkami nezistených vlastníkov v rozsahu stanovenom zákonom, prenájom pozemkov v správe a nakladaní na poľnohospodársky účel, príp. aj na iný účel, odplatný a bezodplatný prevod pozemkov z dôvodov stanovených zákonom, plnenie reštitučných nárokov oprávneným osobám, zastupovanie štátu a nezistených vlastníkov pred súdmi a pred orgánmi verejnej správy a zastupovanie štátu a neziskových vlastníkov v rámci pozemkového spoločenstva a v rámci zhromaždenia vlastníkov poľovných pozemkov.

---

¹⁵ <https://pozfond.sk/>

Medzi príjmy fondu patria výnosy z predaja výrobkov a služieb (prenájom pozemkov, tržby/príjmy za vecné bremeno), administratívne a iné poplatky a platby, kapitálové príjmy (predaj pozemkov, predaj kapitálových aktív), úroky, pokuty a penále .

Výdavky fondu sa členia na bežné a kapitálové. K bežným výdavkom a nákladom na správu Slovenského pozemkového fondu patria mzdy, platy, služobné príjmy, poistné, tovary a služby (cestovné náhrady, energie, materiál, dopravné, poistné, údržba, nájomné) a ďalšie bežné transfery (transfery rozpočtovej organizácii, jednotlivcom a neziskovým právnickým osobám, náklady na likvidáciu štátnych podnikov a akciových spoločností). Kapitálové výdavky fondu sú zvyčajne vyčlenené na realizovanie prípravnej a projektovej dokumentácie doplnené o rekonštrukcie administratívnych budov. Ďalej zahŕňajú nákup pozemkov a nehmotných aktív, strojov, techniky, náradia, dopravných prostriedkov, realizáciu stavieb, rekonštrukcie a modernizácie softvéru.

6.1.3 Vládne agentúry a fondy na podporu podnikania SR

MH Invest¹⁶

MH Invest vznikla v roku 2007 a je 100% dcérskou spoločnosťou Ministerstva hospodárstva SR. Realizuje činnosti súvisiace s prípravou a výstavbou priemyselných a strategických parkov na základe poverenia Ministerstva hospodárstva SR. Svojou inžinierskou a stavebnou činnosťou prispieva MH Invest k znižovaniu regionálnych rozdielov, poklesu miery nezamestnanosti a k zvyšovaniu konkurencieschopnosti SR. K zoznamu predmetov činnosti MH Invest patrí:

- poradenská činnosť v oblasti projektov a štrukturálne nástroje EÚ v rozsahu voľnej živnosti,
- poradenská činnosť v oblasti stavebníctva, obchodu, výroby v rozsahu voľnej živnosti,
- kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi v rozsahu voľnej živnosti,
- kúpa tovaru na účely jeho predaja iným prevádzkovateľom živnosti v rozsahu voľnej živnosti,
- podnikateľské poradenstvo v oblasti marketingu a prieskumu trhu,
- administratívne, organizačné a technické práce súvisiace s vyhľadávaním, triedením, spracovaním a zoraďovaním informácií,
- sprostredkovanie predaja, prenájmu a kúpy nehnuteľností,
- sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu a služieb v rozsahu voľnej živnosti,
- sprostredkovanie obchodu v rozsahu voľnej živnosti,

---

¹⁶ <http://www.mhinvest.sk/>

- prenájom nehnuteľností spojený s poskytovaním iných než základných služieb spojených s prenájomom,
- prenájom nehnuteľností spojený s poskytovaním doplnkových služieb - obstarávateľská činnosť,
- obstarávateľské služby spojené so správou nehnuteľností,
- technicko-organizačné zabezpečenie pri realizácii projektov a štrukturálne nástroje EÚ v rozsahu voľnej živnosti,
- inžinierska činnosť - obstarávateľská činnosť v stavebníctve,
- vykonávanie trhacích prác,
- činnosť podnikateľských, organizačných a ekonomických poradcov,
- inžinierska činnosť – obstarávateľská činnosť v stavebníctve.

MH Invest II¹⁷

Spoločnosť MH Invest II, s.r.o. je spoločnosť so 100% majetkovou účasťou štátu v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR, ktorá prevzala väčšinu pôvodných úloh spoločnosti MH Invest. Spoločnosť MH Invest II, s.r.o. uskutočňuje činnosti súvisiace s prípravou a výstavbou priemyselných parkov a zón pre investorov, v spolupráci so štátnymi inštitúciami, VÚC, správcami sietí a investormi. Zabezpečuje prípravu územia a výkup pozemkov pre investorov a súvisiace práce s vybudovaním infraštruktúry pre regionálny rozvoj. Spoločnosť každoročne vykonáva monitorovanie a fyzické obhliadky existujúcich priemyselných zón a parkov na území SR, ktorým bola poskytnutá dotácia z Ministerstva hospodárstva SR alebo finančné prostriedky EÚ a aktualizáciu súvisiacich informácií a údajov. Spoločnosť zabezpečuje správu a údržbu obytných súborov pre zahraničných investorov.

Hlavné činnosti spoločnosti MH Invest II sú:

- stavebná, inžinierska a poradenská činnosť pre samosprávy,
- príprava a výstavba priemyselných parkov a zón pre investorov,
- príprava územia a majetkoprávne usporiadanie pozemkov určených na výstavbu,
- práce súvisiace s vybudovaním infraštruktúry pre regionálny rozvoj,
- monitoring a fyzické obhliadky existujúcich priemyselných parkov a zón a aktualizácia súvisiacich informácií a údajov.

---

¹⁷ <https://www.mhinvest2.sk/sk/index.html>

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) ¹⁸

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) je štátnou agentúrou Slovenskej republiky a spadá do pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR. SARIO sa usiluje o príliv investícií s exportným potenciálom a pridanou hodnotou na Slovensko, podporuje exportné aktivity slovenských spoločností na globálnom trhu a iniciuje transfer najmodernejších inovatívnych technológií do výrobných praxí. Cieľom SARIO je akcelerovať investičný, exportný a inovačný potenciál Slovenska so zámerom premeniť krajinu na technologické centrum atraktívne pre zahraničných investorov, odborníkov a potenciálnych obchodných partnerov, ako aj rozvíjať exportný potenciál SR v globálne konkurencieschopných odvetviach a teritóriách, podporovať expanziu etablovaných firiem, zahraničné investície, zvyšovať zamestnanosť v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou vo všetkých regiónoch v súlade so stratégiou a hospodárskou politikou vlády SR.

V oblasti zahraničných investícií SARIO poskytuje podrobné informácie o slovenskom podnikateľskom prostredí, možnostiach spolupráce, investičných stimuloch, zakladaní podnikov, ako aj o vhodných lokalitách a nehnuteľnostiach. Služby sú šité na mieru konkrétnym potrebám investorov. Pre podporu slovenského exportu SARIO poskytuje komplexné služby zamerané na podporu exportu slovenských výrobcov, ako aj pre zahraničných záujemcov o slovenskú produkciu a výrobnú spoluprácu. Organizuje stretnutia orientované na networking a matchmaking a ďalšie stretnutia na identifikáciu a prepájanie zahraničných obchodných partnerov so slovenskými exportérmi.

SARIO od roku 2002 vykázalo celkovo 640 úspešných projektov v súhrnnej výške takmer 15 mld. eur, ktorých realizácia viedla k vytvoreniu viac ako 140 000 pracovných miest po celom Slovensku. Z hľadiska sektorového zamerania má medzi vykázanými projektmi SARIO najpočetnejšie zastúpenie automobilový priemysel. SARIO významnou mierou prispelo aj k príchodu automobilky Volvo, ktorej výrobný závod s kapacitou 250 000 áut ročne, bude vybudovaný vo Valalikoch pri Košiciach. SARIO poskytlo asistenciu pri príchode automobilky Jaguar Land Rover, pri realizácii investície PSA Peugeot Citroën (v súčasnosti Stellantis) v roku 2003, KIA v roku 2004, či pri expanziách bratislavského závodu Volkswagen v rokoch 2008 a 2020.

Okrem samotných automobiliek podporilo SARIO aj veľký počet rôznych automobilových dodávateľov, ako napr. Mobis, Faurecia, Brose či Honeywell (v súčasnosti Garrett Motion Prešov). Z ďalších priemyselných odvetví má medzi úspešnými projektami

---

¹⁸ <https://www.sario.sk/sk>

SARIO najvýznamnejšie zastúpenie elektrotechnický priemysel (napr. Bosch, MinebeaMitsumi, BSH, Klauke) a strojársky priemysel (napr. Embraco, Vaillant, Muehlbauer alebo Schindler).

Okrem projektov priemyselnej výroby poskytlo SARIO asistenciu pri etablovaní a rozširovaní pôsobenia viacerým centram zdieľaných služieb (ako sú Amazon, Dell a AT&T) a IT centram (napr. expanzie T-Systems a IBM) a pri investíciách s vyššou pridanou hodnotou (R&D centrá, technologické a dizajnérske centrá). Príkladmi takýchto úspešných projektov technologických centier, ktoré podporila agentúra SARIO, sú napr. Muehlbauer, Visma, Yanfeng, Porsche Werkzeugbau či Schaeffler Kysuce.

Slovak Business Agency ¹⁹

Slovak Business Agency (do 28. februára 2014 NARMSP) v súčasnosti predstavuje v Slovenskej republike kľúčovú a najstaršiu špecializovanú inštitúciu z hľadiska podpory malých a stredných podnikov (MSP). Vznikla v roku 1993 spoločnou iniciatívou EÚ a vlády SR. Je to jedinečná platforma verejného a súkromného sektora. Zakladajúcimi členmi sú Ministerstvo hospodárstva SR, Združenie podnikateľov Slovenska a Slovenský živnostenský zväz.

Účelom združenia je podpora a rozvoj malého a stredného podnikania v SR so zreteľom na štátnu štrukturálnu, priemyselnú, technickú, regionálnu a sociálnu politiku. Združenie zabezpečuje podporu malého a stredného podnikania v zmysle Uznesenia vlády SR č. 494/2002 na medzirezortnej, národnej, regionálnej a lokálnej úrovni, koordináciou všetkých aktivít vrátane finančných. Slovak Business Agency poskytuje tri základné druhy služieb: finančné, nefinančné a služby zamerané na tvorbu podnikateľského prostredia.

Finančné služby Slovak Business Agency spadajú do programu mikropôžičiek. Program je realizovaný od roku 1997 a je určený malým podnikateľom zamestnávajúcim do 50 zamestnancov. Mikropôžičku môžu použiť na obstaranie hnutel'ného a nehnuteľného investičného majetku, rekonštrukciu prevádzkových priestorov, ako aj na nákup potrebných zásob, surovín či tovaru a iné investičné projekty. Minimálna výška mikropôžičky, ktorú Slovak Business Agency poskytuje je 2 500 eur, maximálna výška je 50 000 eur. Doba splatnosti je stanovená od 6 mesiacov do 4 rokov.

Úlohou Slovak Business Agency je poskytovať aj nefinančné služby a služby zamerané na tvorbu podnikateľského prostredia. Tieto služby zahŕňajú podporu úspešnej podnikateľskej praxe, poskytovanie služieb pre podnikateľov (poradenstvo, členstvo v inkubátore, účasť na konferenciách, tréningoch, creative point, podpora rodinného podnikania, podpora startupov),

---

¹⁹ <https://www.sbagency.sk/>

poskytovanie služieb pre nepodnikateľov (creative point, podpora internetovej ekonomiky, tvorba podnikateľského prostredia). Do tejto kategórie patria aj výskumy podnikateľského prostredia.

EXIMBANKA SR²⁰

EXIMBANKA SR je ako jediný priamy nástroj štátu na financovanie exportu dôležitou súčasťou reťazca zodpovedného za presadzovanie hospodárskej politiky krajiny v oblasti vonkajších ekonomických vzťahov. Predstavuje dôležitý nástroj štátnej podpory exportu v oblasti financovania úverových produktov, poskytovania záruk a poistenia úverových rizík. Ako štátna exportno-úverová agentúra umožňuje vstup slovenským exportérom do obchodných a investičných vzťahov, kde komerčný finančný sektor prejavuje menší záujem prevziať na seba riziko a plní preto komplementárnu funkciu.

Pozícia, ciele, aktivity a rámec fungovania EXIMBANKY SR sú definované predovšetkým v zákone č. 80/1997 Z. z. o Exportno-importnej banke Slovenskej republiky, všeobecným rámcom hospodárskej politiky vlády SR v oblasti zahraničného obchodu, medzinárodnými právnymi normami a pravidlami Konsenzu OECD.

Orgánmi EXIMBANKY SR sú Rada banky, Dozorná rada a generálny riaditeľ. Rada banky je štatutárnym orgánom EXIMBANKY SR. Dozorná rada je najvyšším kontrolným orgánom EXIMBANKY SR, ktorý dohliada na výkon jej činnosti.

Portfólio ponúkaných produktov EXIMBANKY SR tvoria bankové a poistné produkty pre slovenské podniky na financovanie exportu (predexportný úver, investičný úver, úver na investíciu v zahraničí, odberateľský úver, financovanie pohľadávok, refinančný úver, zvýhodnený vývozný úver), záručné bankové produkty (záruka za ponuku, záruka za dobré prevedenie, záruka za vrátenie platby vopred, záruka za zádržné, záruka za záručnú dobu, záruka za platobnú podmienku, záruka za úver) a poistenie exportu (poistenie pohľadávok exportéra v rozlične dlhom období, výrobného rizika, investície proti politickým rizikám alebo poistenie banky exportéra v prípade odberateľských úverov, predexportných úverov, vývozných úverov, úverov na investície v zahraničí, akreditív alebo záruk).

Prostredníctvom poistných produktov EXIMBANKY SR je možné eliminovať riziká (komerčné, politické, resp. kombinované) neplatenia zo strany zahraničných dlžníkov, kde práve najčastejšími príčinami neuhrádzania pohľadávok je platobná nevôľa alebo platobná neschopnosť zahraničného kupujúceho. Pri poistení krátkodobých tuzemských pohľadávok sú

---

²⁰ <https://www.eximbanka.sk/>

vývozcovi poistením kryté komerčné riziká. Bankové produkty EXIMBANKY SR sú určené veľkým podnikom, ako aj malým a stredným podnikom. Pri rozhodovaní o poskytnutí úverov sú hlavnými kritériami úveruschopnosť žiadateľa o úver a bonita príslušného projektu. EXIMBANKA SR požaduje primerané zabezpečenie úverového, resp. záručného vzťahu. Výška úročenia, resp. poplatku závisí od jednotlivého typu obchodu a miery rizika. Spôsob a miera zabezpečenia úverového, resp. záručného vzťahu sa posudzuje jednotlivo, zohľadňuje sa riziko obchodného prípadu a finančná situácia žiadateľa, pričom EXIMBANKA SR, na rozdiel od komerčných bánk, kladie dôraz na svoje základné poslanie – podporiť slovenských vývozcov pri realizácii kontraktov na zahraničných trhoch.

6.1.4 Zverenecké fondy SR

Všeobecná zdravotná poisťovňa

Zdravotná poisťovňa Dôvera

Zdravotná poisťovňa Union

Všetky tri verejné zdravotné poisťovne predstavujú súhrn verejných zdrojov (finančných prostriedkov) v zmysle § 3 ods. 1 písm. c) zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, ktoré sú primárne určené na úhradu zdravotnej starostlivosti. Úlohou všetkých zdravotných poisťovní je spravovať verejné prostriedky vyzbierané od verejnosti v súlade s príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, za účelom ich využitia na úhradu zdravotnej starostlivosti. Zdravotné poisťovne sú správcami verejných prostriedkov, ktoré sa musia použiť na zákonom presne vymedzený účel (úhrada zdravotnej starostlivosti). Vykonávanie verejného zdravotného poistenia je v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov činnosťou, ktorá je vykonávaná vo verejnom záujme.²¹

Podľa § 6 ods.1 zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení je poistenec povinný podať prihlášku na verejné zdravotné poistenie v zdravotnej poisťovni do ôsmich dní odo dňa vzniku skutočnosti zakladajúcej vznik verejného zdravotného poistenia (povinné poistenie na Slovensku). Na základe podania prihlášky, ktorú má zdravotná poisťovňa povinnosť prijať a

---

²¹ Bližšie pozri napr. Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou; Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti; Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti; Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve.

spravovať, má poistenec nárok na poskytnutie zdravotnej starostlivosti na náklady verejného zdravotného poistenia. Prostriedky verejného zdravotného poistenia sú prísne účelovo určené/viazané na poskytovanie zdravotnej starostlivosti pre poistencov, nie je možné ich považovať za výnos z podnikateľskej činnosti, ktorý je vlastníctvom zdravotnej poisťovne, a to tiež najmä z dôvodu špeciálnej úpravy zákona o zdravotných poisťovniach.

Tieto finančné prostriedky verejného zdravotného poistenia zaväzujú každú slovenskú zdravotnú poisťovňu povinne:

- vykonávať svoju činnosť tak, aby zabezpečila poistencom dostupnosť zdravotnej starostlivosti a nepretržitú dostupnosť všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ambulantnej zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore stomatológia a ústavnej zdravotnej starostlivosti v nemocnici v rozsahu verejnej minimálnej siete poskytovateľov,
- uhrádzať poskytovateľovi záchranej zdravotnej služby preddavok na zdravotnú starostlivosť,
- preplatiť poistencovi úhradu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v rámci ústavnej pohotovostnej služby podľa osobitného predpisu, ak jemu poskytnutá zdravotná starostlivosť bola urgentnou zdravotnou starostlivosťou alebo zdravotnou starostlivosťou bez poskytnutia, ktorej by mohlo byť vážne ohrozené jeho zdravie.

Všetky tri zdravotné poisťovne uhrádzajú náklady svojim poistencom na lekársku starostlivosť (lekárne, výdajne a optiky), ústavnú starostlivosť (všeobecné nemocnice, špecializované nemocnice, liečebne, domy ošetrovateľskej starostlivosti, hospic, prírodné liečebné kúpele), ambulantnú starostlivosť (všeobecná ambulantná starostlivosť, pre dospelých, deti a dorast, LSPP, ZZS, ŠAS, dialýzy, JZS, stacionáre, gynekologická starostlivosť, stomatológia, ÚPS a pod.) a ostatnú zdravotnú starostlivosť (Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, 2021).

Tabuľka 15: Vybrané údaje zdravotných poisťovní na Slovensku 2019-2020

ZP/rok	Počet poistencov		Mesačné preddavky na poistné €		Stav výdavkov na ZS v prepočte na 1 poistenca/€		Vývoj výsledku hospodárenia v mil. €	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
VšZP	3 120 908	2 959 709	3 196 269 057	3 054 609 556	1 087,19	1 129,93	7,29	-114,18
Dôvera	1 542 888	1 628 238	1 473 612 600	1 551 715 898	789,92	796,33	14,46	-26,86
Union	497 467	583 417	441 380 971	533 884 762	647,38	647,73	9,77	-4,1

Zdroj: Spracované autorom na základe Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, 2021

Sociálna poisťovňa²²

Sociálna poisťovňa bola zriadená 1. novembra 1994 zákonom č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni ako verejnoprávna inštitúcia poverená výkonom nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia, ktoré prevzala od svojej predchodkyne Národnej poisťovne. Od Slovenskej poisťovne prevzala 1. apríla 2002 aj poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania – úrazové poistenie. Od 1. januára 2004 vykonáva sociálne poistenie na základe zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení., t.j. nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie - starobné a invalidné, ďalej úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Sociálnej poisťovni bola Zmluvou o pristúpení SR k Európskej únii od 1. mája 2004 zverená pôsobnosť pri určovaní príslušnosti právnych predpisov podľa Hlavy II nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia. Od 1. januára 2005 Sociálna poisťovňa vykonáva aj činnosti v rámci starobného dôchodkového sporenia – predovšetkým vyberá príspevky, postupuje ich dôchodkovým správčovským spoločnostiam a registruje zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení.

Sociálna poisťovňa od 1. januára 2015 spravuje aj Centrálny informačný a ponukový systém (CIPS), prostredníctvom ktorého sporiteľ/žiadateľ o dôchodok zo starobného dôchodkového sporenia dostáva všetky ponuky na dôchodok od poisťovní a dôchodkových správčovských spoločností z jedného zdroja, čím sa mu uľahčí porovnanie ponúk jednotlivých spoločností. CIPS ďalej slúži aj na výmenu informácií medzi dôchodkovými správčovskými spoločnosťami, poisťovňami a Sociálnou poisťovňou vo výplatnej fáze, čím sa zabraňuje nadmernému administratívne zaťaženiu sporiteľov, poisťovní a dôchodkových správčovských spoločností a zároveň slúži aj na administráciu všetkých dôležitých informácií súvisiacich s výplatou dôchodkov zo starobného dôchodkového sporenia.

Sociálne poistenie zabezpečuje ochranu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v prípade straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, potreby ošetrovania chorého príbuzného alebo potreby starostlivosti o dieťa, ďalej v dôsledku tehotenstva alebo materstva, v prípade staroby alebo úmrtia, v prípade poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, v prípade poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu alebo choroby z povolania. V prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa je určené na uspokojenie nárokov zamestnancov. Tiež zabezpečuje ochranu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v dôsledku

---

²² <https://www.socpoist.sk/>

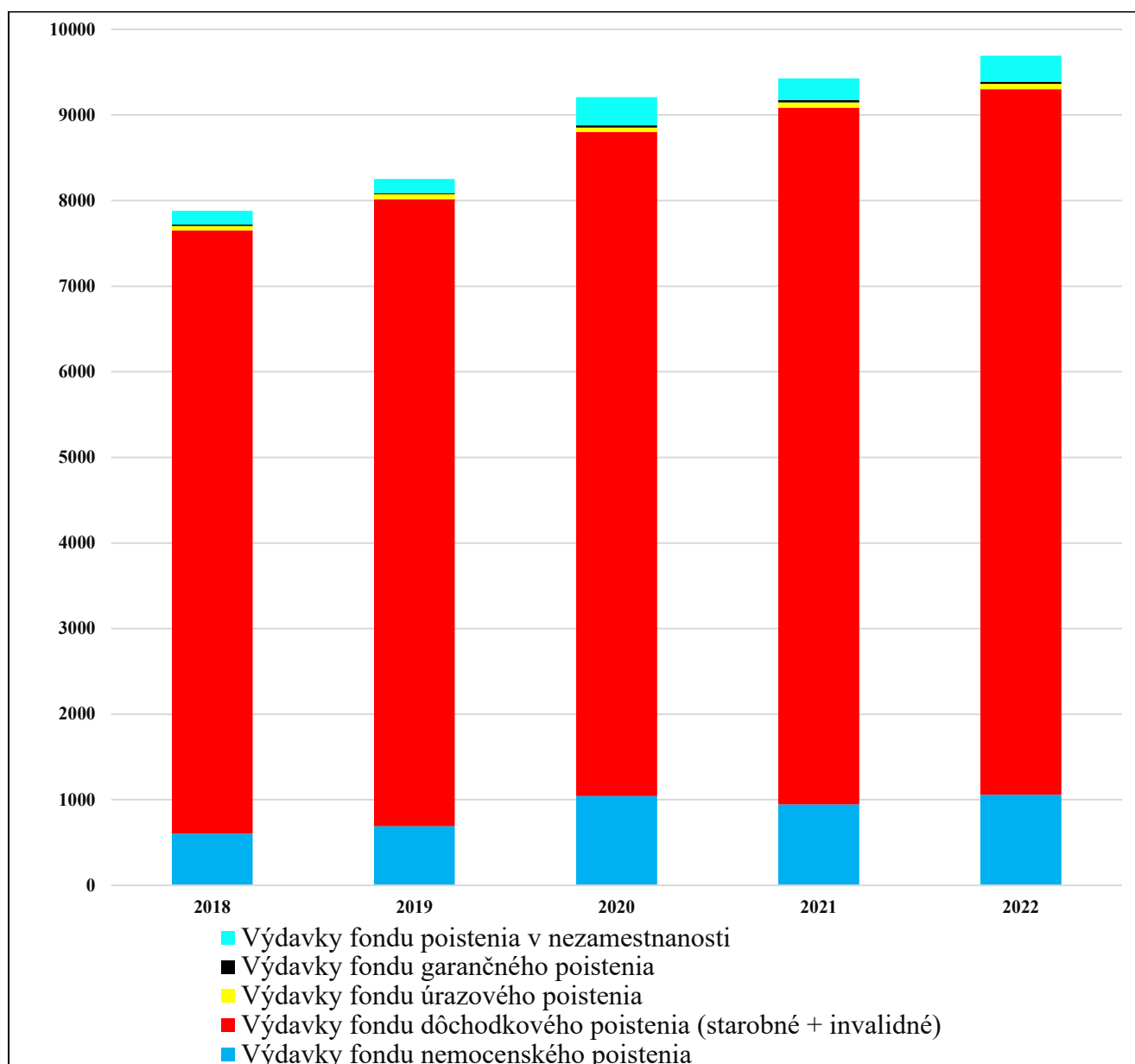
nezamestnanosti a slúži na zabezpečenie príjmu v nezamestnanosti v prípade zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Systém sociálneho poistenia sa podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení člení na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Sociálna poisťovňa poskytuje za podmienok ustanovených v zákone o sociálnom poistení z určených päť druhov poistenia nasledovné dávky:

1. *nemocenské poistenie*: nemocenské, ošetrovné, vyrovnávací dávka, tehotenské, materské,
2. *dôchodkové poistenie*: starobné poistenie, starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, vdovecký/vdovský dôchodok, sirotsky dôchodok, invalidné poistenie (dôchodok),
3. *úrazové poistenie*: úrazový príplatok, úrazová renta, jednorazové vyrovnanie, pozostalostná úrazová renta, jednorazové odškodnenie, pracovná rehabilitácia a rehabilitačné, rekvalifikácia a rekvalifikačné, náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, náhrada nákladov spojených s liečením, náhrada nákladov spojených s pohrebom,
4. *garančné poistenie*: dávka garančného poistenia,
5. *poistenie v nezamestnanosti*: dávka v nezamestnanosti.

Základným zdrojom príjmov Sociálnej poisťovne je poistné na nemocenské poistenie, starobné, invalidné, úrazové, garančné, poistenie v nezamestnanosti a do rezervného fondu solidarity platené poistencami, zamestnávateľmi a štátom. Zákon o sociálnom poistení definuje, kto je platiteľom poistného na jednotlivé druhy poistenia, určuje sadzby poistného, vymeriavací základ, odvod poistného, pohľadávky, pokuty, penále. Rozpočet a účtovnú závierku Sociálnej poisťovne schvaľuje NR SR.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení dáva právo orgánom dozoru štátu, ktorými sú Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvo financií SR, aby dohliadali nad vykonávaním nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia, úrazového poistenia, garančného poistenia, poistenia v nezamestnanosti a starobného dôchodkového sporenia.

Obrázok 17: Výdavky Sociálnej poisťovne v mil. €

Zdroj: Spracované autorom na základe MPSVR SR, 2022

6.2 Mimorozpočtové fondy územnej samosprávy na Slovensku

Rezervný fond obce, mesta, VÚC a ďalšie mimorozpočtové fondy územnej samosprávy

Podľa § 15 ods. 1 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov obec a VÚC môžu vytvárať peňažné fondy. Oprávnenie vytvárať peňažné fondy pre obec vyplýva aj z § 7

ods. 6 zákona o obecnom zriadení, podľa ktorého si obec môže na plnenie svojich úloh zriadiť mimorozpočtové peňažné fondy. Zdrojmi peňažných fondov môžu byť najmä:

- prebytok rozpočtu za uplynulý rozpočtový rok,
- prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení,
- zostatky peňažných fondov z predchádzajúcich rozpočtových rokov a zostatky príjmových finančných operácií s výnimkou zostatkov nepoužitých návratných zdrojov financovania.

Zdrojom peňažných fondov je tak najmä prebytok rozpočtu, ktorý vzniká, ak pri vzájomnej bilancii príjmov a výdavkov sú dosiahnuté príjmy vyššie ako dosiahnuté výdavky. Prebytkom rozpočtu je kladný rozdiel medzi príjmami a výdavkami rozpočtu obce a VÚC, pričom pod príjmami a výdavkami rozpočtu sa rozumie súčet bežných a kapitálových príjmov a súčet bežných a kapitálových výdavkov.

Zdrojom peňažných fondov je aj zostatok príjmových finančných operácií s výnimkou zostatkov nepoužitých návratných zdrojov financovania. Finančné operácie sú súčasťou rozpočtu, ale nie sú súčasťou príjmov a výdavkov rozpočtu. Prostredníctvom finančných operácií sa vykonávajú prevody prostriedkov peňažných fondov a realizujú sa návratné zdroje financovania a ich splácanie. Za finančné operácie sa považujú aj poskytnuté pôžičky a návratné finančné výpomoci z rozpočtu a ich splátky, vystavené a prijaté zmenky, predaj a obstaranie majetkových účastí. Pri vzájomnej bilancii príjmových a výdavkových finančných operácií zistené zostatky príjmových finančných operácií s výnimkou zostatkov nepoužitých návratných zdrojov financovania nie sú prebytkom rozpočtu, ale sú zdrojom peňažných fondov okrem nevyčerpaných návratných zdrojov financovania (Poradca podnikateľa, 2022).

Obec a VÚC používajú prostriedky peňažných fondov na kapitálové výdavky, t. j. na krytie schodku kapitálového rozpočtu. Prostriedky peňažných fondov je možné použiť aj na splátky návratných zdrojov financovania, pokrytie vkladov do majetku inej právnickej osoby, založenia alebo zriadenia inej právnickej osoby, prípadne na iné finančné operácie.

Prostriedky peňažných fondov sú vždy mimorozpočtovými zdrojmi obce a VÚC z minulých rokov. Podmienkou ich použitia je ich zapojenie do rozpočtu prostredníctvom príjmových finančných operácií okrem prevodov prostriedkov medzi jednotlivými peňažnými fondmi navzájom a okrem prípadov, kedy sa prostriedky peňažných fondov použijú len na vyrovnanie časového nesúladu medzi príjmami a výdavkami svojho rozpočtu v priebehu rozpočtového roka. Zostatky peňažných fondov koncom roka neprepadajú. Finančné prostriedky ostávajú na účtoch peňažných fondov, kumulujú sa pre prípad ich ďalšieho použitia.

Rozhodovanie o použití peňažných fondov je zverené výlučne zastupiteľstvu. O použití peňažných fondov rozhoduje zastupiteľstvo spravidla pri schvaľovaní záverečného účtu, ale môže o ich použití rozhodovať aj v priebehu celého rozpočtového roka, pokiaľ vznikne potreba použiť prostriedky peňažného fondu.

Povinne každá samosprávna jednotka musí zriadiť **rezervný fond**. Obec a VÚC vytvára rezervný fond vo výške určenej jej zastupiteľstvom, najmenej však 10% z prebytku rozpočtu. Prostriedky mimorozpočtových fondov obcí, miest a VÚC sa využívajú na úhradu výdavkov spojených s odstránením havarijného stavu majetku obce alebo na likvidáciu škôd spôsobených živelnými pohromami, alebo inou mimoriadnou okolnosťou, ktoré nie sú rozpočtované.

Prostriedky rezervného fondu môže obec a VÚC na základe rozhodnutia svojho zastupiteľstva použiť aj na úhradu záväzkov bežného rozpočtu, ktoré vznikli v predchádzajúcich rozpočtových rokoch maximálne v sume prebytku bežného rozpočtu vykázaného za predchádzajúci rozpočtový rok. Uvedenou úpravou sa umožnilo obciam a VÚC použitie časti objemu prostriedkov rozpočtovaných v rámci bežného rozpočtu predchádzajúceho roka aj v nasledujúcom rozpočtovom roku, aj keď tieto už do ďalšieho roka vstupujú ako prostriedky finančných operácií a ich zapojenie do rozpočtu v nasledujúcom roku má za následok schodok bežného rozpočtu (Poradca podnikateľ'a, 2022).

Okrem rezervného fondu nájdeme v prípade slovenských obcí, miest a VÚC aj ďalšie mimorozpočtové fondy. Medzi najčastejšie zriadené fondy územnej samosprávy patria sociálne fondy, fondy na podporu bývania, športu, vzdelávania, ochranu životného prostredia, fond opráv a údržby alebo rozvoj územia.

6.3 Zaist'ovacie mimorozpočtové fondy na Slovensku

Garančný fond investícií²³

Garančný fond investícií je právnická osoba zriadená zákonom č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o cenných papieroch). Garančný fond investícií začal vykonávať svoju činnosť v novembri 2002. Garančný fond investícií sústreďuje peňažné príspevky obchodníkov s cennými papiermi a pobočiek zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, správcofských spoločností a pobočiek zahraničných správcofských spoločností (osoby

---

²³ <https://www.garancnyfond.sk/>

zúčastnené na ochrane klientov) na poskytovanie náhrad za nedostupný klientsky majetok prijatým osobami zúčastnenými na ochrane klientov na vykonanie investičnej služby.

Garančný fond investícií je dohliadaným subjektom Národnej banky Slovenska. Jeho činnosť a hospodárenie podliehajú prísnyh pravidlám upravených právnymi predpismi SR. Za chránený klientsky majetok poskytuje fond náhradu do výšky 50 000 EUR z klientskeho majetku ku dňu, keď sa klientsky majetok u osoby zúčastnenej na ochrane klientov stal nedostupným podľa § 82 ods. 1. zákona o cenných papieroch.

Organizačnú štruktúru Garančného fondu investícií tvoria tri orgány. Najvyšším orgánom je Rada Garančného fondu investícií, kontrolným orgánom je Dozorná rada Garančného fondu investícií, ktorá dohliada na hospodárenie a činnosť Garančného fondu investícií. Výkonným orgánom Garančného fondu investícií je Prezídium.

Fond ochrany vkladov²⁴

Hlavné úlohy Fondu ochrany vkladov sú ochrana vkladateľov a ich vkladov v bankách, posilnenie finančnej stability, zníženie morálneho hazardu, zaistenie continuity základných procesov dôležitých pre plynulý chod finančného systému, ušetrenie výdavkov verejných rozpočtov a zaistenie bezproblémového fungovania vnútorného trhu na poskytovanie finančných služieb.

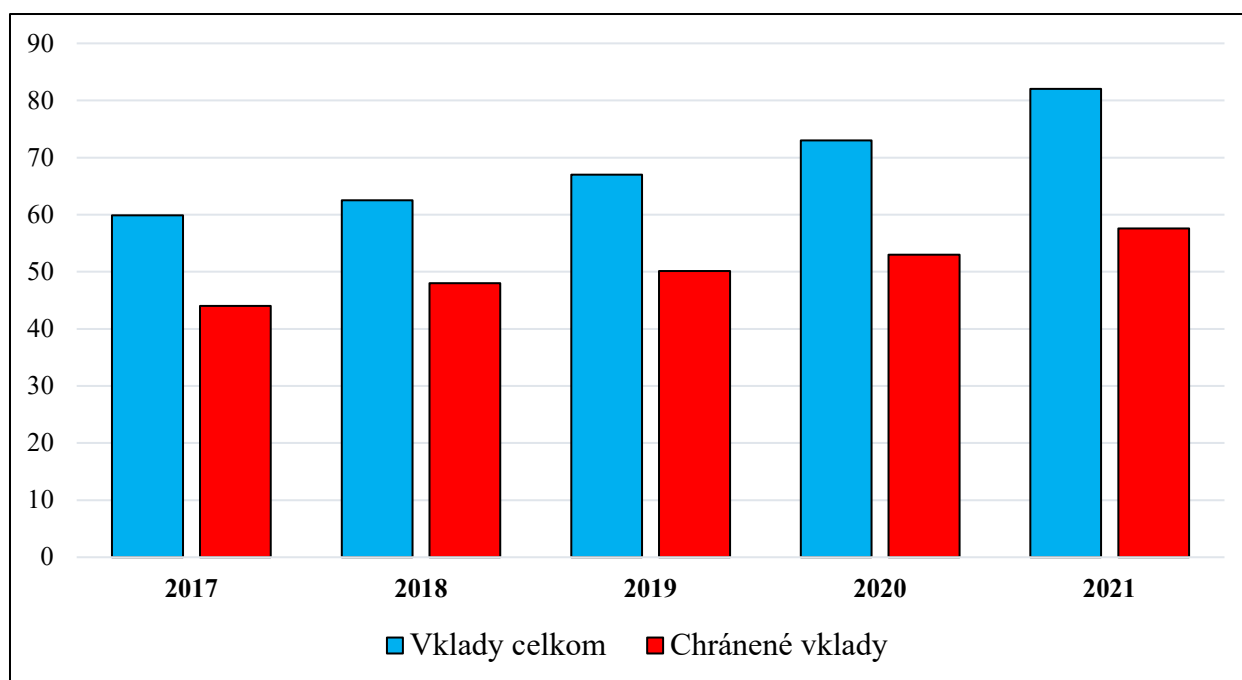
Fond ochrany vkladov je zákonom o ochrane vkladov (zákon NR SR č. 118/1996 Z. z.) zriadená právnická osoba, ktorá tvorí inštitucionálnu časť zákonného systému ochrany vkladov v Slovenskej republike. Hlavnou činnosťou FOV je ochrana vkladov fyzických osôb a právnických osôb uložených v bankách, ktoré sú účastníkmi slovenského systému ochrany vkladov a výplata náhrad za pohľadávky z nedostupných zákonom chránených vkladov v prípade, kedy sa banka stane neschopnou vyplácať vkladateľom vklady. Vklad sa považuje za nedostupný, ak je uložený v banke, ktorá bola vyhlásená Národnou bankou Slovenska za neschopnú vyplácať vklady, alebo uložený v banke, v ktorej bolo pozastavené nakladanie s vkladmi v dôsledku rozhodnutia konkurzného súdu vydaného v konkurznom konaní. V takejto situácii Fond ochrany vkladov vyplatí pohľadávky vkladateľov z chránených vkladov v banke v prvom rade z finančných prostriedkov, ktoré Fond získal z príspevkov bánk. Fond ochrany vkladov má zákonom o ochrane vkladov stanovené možnosti na získanie ďalších zdrojov pre vyplácanie náhrad.

---

²⁴ <https://fovsr.sk/>

Banky so sídlom na Slovensku sú povinné prispievať do Fondu ochrany vkladov odo dňa prijatia prvého zákonom chráneného vkladu. Pobočky slovenských bánk pôsobiace v zahraničí majú vklady chránené slovenským systémom ochrany vkladov. Pobočky zahraničných bánk pôsobiace na Slovensku, ktoré požívajú výhody jedného bankového povolenia podľa práva Európskej únie, majú vklady chránené domovským systémom ochrany vkladov v štáte, v ktorom má zahraničná banka svoje sídlo.

Obrázok 18: Vývoj vkladov v bankovom sektore v mld. €

Zdroj: Spracované autorom na základe FOV, 2022

Fond nie je štátnym fondom, nie je financovaný zo štátneho rozpočtu a nie je určený na účely podnikania. Podlieha dohľadu, ktorý z hľadiska dodržiavania zákona o ochrane vkladov vykonáva Národná banka Slovenska. Štatisticky je Fond zaradený ako orgán verejnej správy. Fond ochrany vkladov spolupracuje najmä s Ministerstvom financií SR, Národnou bankou Slovenska, so Slovenskou bankovou asociáciou, s vybranými zahraničnými fondmi a ďalšími domácimi i zahraničnými inštitúciami.

ZÁVER

Vedecká monografia mapuje teoretické prístupy k verejným rozpočtom a ich podobu v prípade Slovenska, pričom dôraz kladie na dva typy verejných rozpočtov – rozpočet územnej samosprávy a verejné mimorozpočtové fondy.

Vedecká monografia je koncipovaná v súlade so zámerom prispieť do odbornej diskusie o význame verejných financií a verejných rozpočtov pre fungovanie verejnej správy, verejných politík a štátu. Preto ju najprv tvorí rešerš teoretických prístupov k verejným rozpočtom a verejným rozpočtovým sústavám. Vychádzame pri tom z historického vývoja a významu verejných rozpočtov a verejných financií naprieč ľudskými dejinami. Rozsiahla systematizácia poznatkov sa týkala najmä viacvýznamového vnímania verejných rozpočtov a ich špecifických podôb, funkcií a princípov. Následne sú prevládajúce taxonómie a podoby verejných rozpočtov aplikované na podmienky Slovenska, pričom dôraz kladieme na analýzu rozpočtu miestnej a regionálnej úrovne územnej samosprávy a výskum verejných mimorozpočtových fondov v našich podmienkach. Praktická stránka monografie prináša pomerne vyčerpávajúci náhľad na nastavenie príjmových zdrojov slovenských obcí, miest a VÚC a výdavkových kompetencií. Zároveň sleduje výšku a štruktúru alokovaných verejných príjmov v rozpočte slovenskej územnej samosprávy a dáva ju do medzinárodného kontextu. Posledným aplikačným tematickým okruhom sú verejné mimorozpočtové fondy na Slovensku, ktoré sme rozdelili na štátne mimorozpočtové fondy, mimorozpočtové fondy územnej samosprávy a zaisťovacie mimorozpočtové fondy pôsobiace na Slovensku.

Môžeme konštatovať, že náš prístup systematicky sumarizuje teoretické prístupy k verejným rozpočtom a aplikuje ich na praktických príkladoch zo Slovenska. Zároveň vytvára doteraz jedinečný a komplexný prehľad verejných príjmov a verejných výdavkov slovenskej územnej samosprávy. V neposlednom rade je prínos vedeckej monografie v detailnom zmapovaní a analýze mimorozpočtového fondového hospodárenia slovenskej verejnej správy.

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A ZOZNAM TABULIEK

Obrázok 1: Články rozpočtovej sústavy podľa MMF.....	33
Obrázok 2: Schéma rozpočtovej sústavy	34
Obrázok 3: Schéma vertikálnej a horizontálnej línie rozpočtovej sústavy.....	36
Obrázok 4: Mimorozpočtové fondy vo verejnom sektore	46
Obrázok 5: Vertikálna línia rozpočtovej sústavy na Slovensku	54
Obrázok 6: Rozdelenie štátnych mimorozpočtových fondov SR.....	62
Obrázok 7: Schéma príjmov slovenských obcí a miest.....	70
Obrázok 8: Štruktúra priemerných príjmov slovenských miest a obcí 2009-2018 (%)	71
Obrázok 9: Štruktúra priemerných príjmov slovenských miest a obcí 2009-2018 (%)	72
Obrázok 10: Štruktúra priemerných príjmov VÚC 2009-2018 (%).....	76
Obrázok 11: Štruktúra priemerných príjmov VÚC 2009-2018 (%).....	77
Obrázok 12: Priemerné príjmy územnej samosprávy ako % HDP.....	78
Obrázok 13: Priemerné výdavky územnej samosprávy ako % HDP.....	79
Obrázok 14: Priemerné príjmy územnej samosprávy ako % z ich celkových príjmov	81
Obrázok 15: Priemerné vybrané výdavky územnej samosprávy ako % z ich celkových výdavkov	83
Obrázok 16: Rozdelenie štátnych mimorozpočtových fondov SR.....	86
Obrázok 17: Výdavky Sociálnej poisťovne v mil. €	114
Obrázok 18: Vývoj vkladov v bankovom sektore v mld. €.....	118
Tabuľka 1: Rozdelenie verejných mimorozpočtových fondov	45
Tabuľka 2: Výdavkové oblasti slovenských miest, obcí a VÚC.....	60
Tabuľka 3: Príspevkové a rozpočtové organizácie, štátne podniky zriadené ministerstvami SR	63
Tabuľka 4: Príjmy a výdavky Environmentálneho fondu	88
Tabuľka 5: Príjmy a výdavky Národného jadrového fondu.....	91
Tabuľka 6: Príjmy a výdavky Štátneho fondu rozvoja bývania	92
Tabuľka 7: Príjmy a výdavky Audiovizuálneho fondu	94
Tabuľka 8: Príjmy a výdavky štátnych umeleckých fondov	96
Tabuľka 9: Príjmy a výdavky Fondu na podporu umenia.....	97
Tabuľka 10: Príjmy a výdavky Fondu na podporu športu.....	98

Tabuľka 11: Príjmy a výdavky Fondu na podporu vzdelávania	99
Tabuľka 12: Príjmy a výdavky Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.....	101
Tabuľka 13: Majetok a výdavky Inovačného fondu.....	102
Tabuľka 14: Majetok a výdavky Fondu národného majetku SR.....	103
Tabuľka 15: Vybrané údaje zdravotných poisťovní na Slovensku 2019-2020	111

REGISTER POJMOV

- ALOKAČNÁ FUNKCIA*, 16
BEŽNÉ PRÍJMY, 25, 68, 72
BEŽNÉ VÝDAVKY, 24, 56
CENTRÁLNY ROZPOČET, 34, 36, 52
ČLÁNKY ROZPOČTOVEJ SÚSTAVY, 32
DEFICIT, 25
FINANČNÉ OPERÁCIE, 68
FINANČNÝ PLÁN, 21, 23, 25, 26
FONDY NA PODPORU PODNIKANIA, 48, 60
FONDY SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA, 47
FONDY ZDRAVOTNÉHO POISTENIA, 33, 47, 60
HDP, 23, 26, 70, 75, 76, 77, 78
HOSPODÁRENIE, 36, 38, 42, 43, 48
KAPITÁLOVÉ PRÍJMY, 68
KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY, 56
KONTROLNÁ FUNKCIA, 39
MIESTNY ROZPOČET, 52
MIMOROZPOČTOVÉ FONDY, 33, 41, 43, 44, 45, 47, 51, 59, 60
MIMOROZPOČTOVÉ FONDY ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY, 43, 49
MIMOROZPOČTOVÉ/PARAFÍŠKÁLNE VEREJNÉ FONDY, 35, 41
NADNÁRODNÝ ROZPOČET, 35, 36, 52, 53
NÁSTROJ, 13, 15, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 36, 37, 54, 60
NEDOBROVOLNOSŤ, 23, 36
NEEKVIVALENCIA, 23, 36
NENÁVRATNOŤ, 23, 36
ORGANIZAČNÁ FUNKCIA, 39
PEŇAŽNÝ FOND, 23
PLÁN, 21, 25, 26, 38, 39
POLITICKÝ DOKUMENT, 21
PRÍJMY, 9, 23, 24, 47, 54, 55, 58, 69, 78
PRINCÍP, 20, 38, 41, 48
PRÍSPEVKOVÉ ORGANIZÁCIE, 62
PRIVATIZAČNÉ) FONDY, 47
REDISTRIBUČNÁ FUNKCIA, 17
REGIONÁLNA SAMOSPRÁVA, 51, 58, 65, 72
REGIONÁLNY ROZPOČET, 41, 52
REZERVNÝ FOND, 51, 60
ROZHODOVACIA FUNKCIA, 39
ROZPOČET EÚ, 52, 53
ROZPOČET ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY, 32, 33, 35, 37, 38, 40, 51, 57
ROZPOČTOVÁ SÚSTAVA, 10, 29, 30, 51
ROZPOČTOVÉ ORGANIZÁCIE, 62
ROZPOČTY OBCÍ A MIEST, 52, 53
ROZPOČTY ŠTÁTNYCH PODNIKOV, 13
ROZPOČTY VEREJNOPRÁVNÝCH ORGANIZÁCIÍ, 32, 35, 40, 51
ROZPOČTY VÚC, 52, 65
SALDO, 24
STABILIZAČNÁ FUNKCIA, 17, 18
SÚSTAVA MIMOROZPOČTOVÝCH FONDOV, 32
SÚSTAVA VEREJNÝCH ROZPOČTOV, 29, 30, 52
ŠTÁTNE FONDY, 13, 43
ŠTÁTNE PODNIKY, 62
ŠTÁTNY ROZPOČET, 10, 11, 13, 23, 25, 30, 32, 33, 36, 43, 49, 51, 52, 53, 55, 62, 67, 72
ÚČELOVÉ FONDY VEREJNOPRÁVNÝCH KORPORÁCIÍ, 47
ÚČTOVNÁ BILANCIA, 23
ÚSTREDNÝ ROZPOČET, 35, 36
ÚZEMNÝ ROZPOČET, 38
VEREJNÉ NEZISKOVÉ ORGANIZÁCIE, 40
VEREJNÉ ROZPOČTY, 7, 9, 13, 15, 17, 20, 21, 26, 27
VEREJNOPRÁVNE ORGANIZÁCIE, 40, 51
VEREJNÝ ROZPOČET, 8, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 36, 37, 40, 52, 53, 61
VLÁDNE AGENTÚRY, 48, 60
VÝDAVKOVÉ FINANČNÉ OPERÁCIE, 56
VÝDAVKY, 24, 54, 56, 70, 77, 78, 83
ZAISŤOVACIE FONDY, 50
ZVERENECKÉ FONDY, 44, 47

Zoznam skratiek

AOS	-	Akadémia ozbrojených síl
CIPS	-	Centrálny informačný a ponukový systém
COFOG	-	Classification of the Functions of Government
ISAP	-	International Study and Training Partnerships
JZS	-	Jednodňová zdravotná starostlivosť
LSPP	-	Lekárska služba prvej pomoci
MMF	-	Medzinárodný menový fond
OECD	-	Organisation for Economic Co-operation and Development
PHARE	-	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies
SAPARD	-	Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development
SAŠ	-	Špecializovaná ambulantná starostlivosť
SĽUK	-	Slovenský ľudový umelecký kolektív
SND	-	Slovenské národné divadlo
ÚOŠKŠOK	-	Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality
ÚPS	-	Ústavná pohotovostná služba
ÚVN SNP	-	Ústredná vojenská nemocnica SNP
VHÚ	-	Vojenský historický ústav
VTSÚ	-	Vojenský technický a skúšobný ústav
VÚSZ	-	Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia
ZZS	-	Záchranná zdravotná služba

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ARROW, K.J. 2012. *Social choice and individual values*. Yael: Yale university press, 192 s. ISBN 978-0-300-17931-6.
- BAILEY, J.S. 1999. *Local Government Economics*. London: Bloomsbury Academic, 384 s. ISBN 978-0333669082.
- BAKEŠ, M. a kol. 2012. *Finanční právo*. Praha: C. H. Beck, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7.
- BALKO, L. a kol. 2010. *Finančné právo*. Bratislava: UK, 491 s. ISBN 9788071602903.
- BELÍČKOVÁ, K, NEUBAUEROVÁ, E. a BOÓR, M. 2020. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Wolters Kluwer, 216 s. ISBN 978-80-7598-630-6.
- BERGMANN, A. 2009. *Public sector financial management*. Edinburgh: . Pearson Education. 186 s. ISBN 978-0-273-71354-8.
- BHATIA, H.L. 2018. *Public finance*. New Delhi: Vikas Publishing House. 594 s. ISBN 978-93-5271-850-4.
- BUČEK, J., BORÁROSOVÁ, Z. a SOPKULIAK, A. 2010. *Miestne financie a miestny ekonomický rozvoj*. Bratislava: Geografika, 2010. 198 s. ISBN 978-8089317-12-7.
- BUCHANAN, J.M. a TULLOCK, G. 1965. *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 361 s. ISBN 9780472061006.
- CÍBIK, L. 2022. *Teória a prax verejných rozpočtov*. Trnava: FSV UCM, 101 s. ISBN 978-80-572-0233-2.
- ČERNOHORSKÝ, J. 2020. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada, 464 s. ISBN 978-80-271-2215-8.
- ČERVENKA, M. 2009. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges. 208 s. ISBN 9788087212110.
- DAFFLON, B. 2002. *Local Public Finance in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 320 s. ISBN 978-1-84064-878-2.
- DALTON, H. 2013. *Principles of public finance*. London: Routledge.341 s. ISBN 9781315016948.
- DAŇKOVÁ, A., ČEPELOVÁ, A. a KOREŇOVÁ, D. 2017. Process efficiency of local self-government in Slovak republic. In: *Journal of International Studies*, 10/2, 309-317. ISSN 2071-8330.

- Downs, A. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row, 320 s. ISBN 978-0060417505.
- DVOŘÁK, P. 2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 344 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- ENGLIŠ, K. 1938. *Soustava národního hospodářství - Věda o pořádku, v kterém jednotlivci a národové pečují o udržení a zlepšení života*. Praha: Melantrich, 894 s.
- ETEL, L. a TYNIEWICKI, M. 2012. *Finanse publiczne i prawo finansowe – realia i perspektywy zmian*. Białystok : Temida, 611 s. ISBN 978-83-62813-23-0.
- FABIANOVÁ, K. 2010. Finančná samostatnosť vyšších územných celkov na Slovensku. In: *NATIONAL AND REGIONAL ECONOMICS VIII*. Herľany: Technická univerzita v Košiciach – Ekonomická fakulta, 2010, s. 227-234. ISBN 978-80-553-0517-2.
- FOV. 2022. *Dodatok správy nezávislého audítora*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: <https://fovsr.sk/wp-content/uploads/2022/05/FOV-Annual-Report-2021-SK-signed.pdf>.
- GIRÁŠEK, J. a KRÁLIK, J. 2000. *Základy finančného práva v Slovenskej republike*. Trnava: UCM, 113 s. ISBN 8096819178.
- HALÁSEK, D. 2012. *Veřejná ekonomika*. Opava: Optys, 96 s. ISBN 978-80-85819-80-9
- HAMALOVÁ, M. a BELAJOVÁ, A. 2010. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Merkury, 2010. 299 s. ISBN 978-80-89458-11-0.
- HEJDUKOVÁ, P. 2015. *Veřejné finance – teorie a praxe*. Praha : C. H. Beck, 272 s. ISBN 9788074002984.
- HOLMAN, R. 2010. *Makroekonomie*. Praha: C.H. Beck, 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3
- HOLMAN, R. a POSPÍCHALOVÁ, D. 2012. *Úvod do ekonomie pro střední školy*. Praha: C.H. Beck, 208 s. ISBN 9788071793045.
- HORVÁTH, P. CÍBIK, L. a ŠVIKRUHA, M. 2018. Finančná závislosť územnej samosprávy na Slovensku. In: *Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D*. 22/42, s. 67-79. ISSN 1211-555X.
- CHOHAN, U.W. 2019. *Public value theory and budgeting: International perspectives*. London: Routledge. 166 s. ISBN 9780429022722.
- IMROVIČ, M. a ŠVIKRUHA, M. 2015. Source aspects in the reform of local selfgovernment in Slovak Republic. In: *Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D*. 22/33, s. 34-45. ISSN 1211-555X.
- JUREČKA, V. a kol. 2017. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 368 s., ISBN 978-80-271-0251-8.

- KEYNES, J.M. 1937. The General Theory of Employment. In: *The Quarterly Journal of Economics*, 51/2, s. 209–223. ISSN 0033-5533.
- KLIMOVSKÝ, D. 2014. *Základy verejnej správy*. Bratislava: Wolters Kluwer, 456 s. ISBN 9788081680021.
- KOCHERLAKOTA, N.R. 2010. *The new dynamic public finance*. Princeton: Princeton University Press. 200 s. ISBN 9781400835270.
- LEE JR, R.D., JOHNSON, R.W., a JOYCE, P.G. 2020. *Public Budgeting Systems*. Burlington: Jones & Bartlett Learning. 575 s. ISBN 9781284198980.
- LERNER, A.P. 1943. Functional finance and the federal debt. In: *Social Research*, 10/1, s. 38-51. ISSN 0037-783X.
- LIPTÁK, J. 1993. *Rozpočtová teória a politika*. Bratislava: Ekonomická univerzita, 173 s. ISBN 8022504467.
- LIPTÁK, J. 1999. *Verejné financie*. Bratislava : Súvaha, 254 s. ISBN: 80-88727-21-9.
- MACMILLAN. 2004. *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. London: MacMillan, 1148 s. ISBN 978-1-4050-2526-3.
- MACHYNIAK, J. a BRIX,R. 2015. Political aspects as a determinant of public administration functioning - the case of Slovak Republic after 1989. In: *2nd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts 26 Aug - 01 Sept 2015*.Sofia: STEF92. 227-232 s. ISBN 978-619-7105-46-9.
- MALÍKOVÁ, L., SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, E. a STARONOVÁ, K. 2006. *Kvalita riadenia v novom európskom administratívnom priestore*. Bratislava: Transparency International Slovensko, 215 s. ISBN 80-89244-07-6.
- MEDVEĎ, J. a kol. 2007. *Základy verejných financií*. Bratislava: Sprint dva, 2011. 272 s. ISBN 8089085842.
- MENIFIELD, C.E. 2020. *The basics of public budgeting and financial management: A handbook for academics and practitioners*. London: Hamilton Books. 328 s. ISBN 9780761872122.
- MĚRTLOVÁ, L. 2011. *Úvod do veřejných financí v České republice*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2011. 77 s. ISBN 978-80-87035-42-9.
- MF SR. 2004. *Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 8. decembra 2004 č. MF/010175/2004-42, ktorým sa ustanovuje druhová klasifikácia, organizačná klasifikácia a ekonomická klasifikácia rozpočtovej klasifikácie*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/4623/63/uplne_znenie_opatrenia_jun_2017.pdf.

- MF SR. 2020. *Základný rámec pre tvorbu rozpočtu verejnej správy*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/verejne-financie/regulacny-komplexpravnych-noriem-metodicky-postupov-z-oblasti-rozpocetoveho-procesu/tvorba-viacrocnehorozpocetu-verejnej-spravy/zakladny-ramec-tvorbu-rozpocetu-verejnej-spravy/>.
- MIHÁLIKOVÁ, A. a HORNIAKOVÁ, Ľ. 2002. *Teória finančných a menových vzťahov*. Bratislava: UK, 350 s. ISBN 9788071601715.
- MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, B., ŠEBO, J. a ŠTRANGFELDOVÁ, J. 2011. *Základy verejných financií*. Brno: Rašínova vysoká škola, 327 s. ISBN 978-80-87001-26-4.
- MPSVR SR. 2022. *Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2021*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/2022/spravasossr_2021_pub.pdf.
- MRKÝVKA, P. a kol. 2009. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7.
- MRKÝVKA, P. a kol. 2012. *Finanční právo a finanční správa*. Brno: MU Brno, 404 s. ISBN 80-210-3578-1.
- MURA, L. 2017. *Issues of Human Resource Management*. Rijeka: InTech., 178 pp. ISBN 978-953-51-3227-1.
- MUSELL, R.M., YEUNG, R. 2019. *Understanding Government Budgets: A Guide to Practices in the Public Service*. New York: Routledge, 158 pp. ISBN 9781315474854.
- MUSGRAVE, R.A. a MUSGRAVE, P.B. 1994. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press, 1994. 946 s. ISBN 80-856-03-76-4.
- NISKANEN, W.A. 2003. *Autocratic, democratic, and optimal government*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 160 s. ISBN 978-1-84376-435-9.
- NIŽŇANSKÝ, V. a HAMALOVÁ, M. 2013. *Územné a správne členenie Slovenska*. Bratislava: VŠEM, 2013. 69 s. ISBN 978-80-89600-19-9.
- OECD. 2006. FISCAL RULES FOR SUB-CENTRAL GOVERNMENTS: DESIGN AND IMPACT . OECD: *OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government*, COM/CTPA/ECO/GOV/WP(2006)/1
- OECD. 2019. *Regions and Cities at a Glance 2018 – SLOVAK REPUBLIC*. [online]. Paris: OECD, 4pp. [cit. 24-02-2023]. Dostupné na internete: <<https://www.oecd.org/cfe/SLOVAK-REPUBLIC-Regions-and-Cities-2018.pdf>>
- PAŘÍZKOVÁ, I. a TOMÁŠKOVÁ, E. 2018. *Veřejné finance – ekonomické souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita, 132 s. ISBN 978-80-210-7749-2.

- PAULÍK, D. a kol. 2012. *Základy financí a meny*. Bratislava: VŠEMVS, 313 s. ISBN 978-80-89600-06-9.
- PEKOVÁ, J. 2004. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press, 367 s. ISBN 8072610864.
- PEKOVÁ, J. 2008. *Veřejné finance - úvod do problematiky*. Praha: 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.
- PEKOVÁ, J. 2011. *Finance územní samosprávy - Teorie a prax v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 587 s, ISBN 978-80-7357-614-1.
- PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M. 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4
- PIGOU, A.C. 2013. *A study in public finance*. Redditch: Read Books Ltd. 308 s. ISBN 9781447487869.
- PORADCA PODNIKATEĽA. 2022. *Peňažné fondy obce a vyššieho územného celku*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/penazne-fondy-obce-a-vyssieho-uzemneho-celku-2022.htm>.
- PRIEST, D.M. a kol. 2002. *Incentive-based budgeting systems in public universities*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 264 s. ISBN 978-1-84376-170-9.
- PROVAZNÍKOVÁ, R. 2015. *Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe*. Praha: Grada, 288 s. ISBN 9788024756080.
- RADA EÚ. 1985. *Európska charta miestnej samosprávy* (ETS č. 122). Štrasburg
- RADA EÚ. 2020. *Rozhodnutie Rady* (EÚ, Euratom) 2020/2053 z 14. decembra 2020 o systéme vlastných zdrojov Európskej únie a o zrušení rozhodnutia 2014/335/EÚ, Euratom. [online]. [cit.2021-06-06]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32020D2053>.
- ROWLEY, CH.K. a SCHNEIDER, F. 2003. *The Encyclopedia of Public Choice*. New York: Springer, 235 s. ISBN 978-0-7923-8607-0.
- RUBIN, I.S. 2019. *The politics of public budgeting: Getting and spending, borrowing and balancing*. Washington, D.C.: CQ Press. 408 s. ISBN 9781544357812.
- SABAYOVÁ, M., PRESPERÍNOVÁ, M. 2018. *Ekonomika a financie verejného sektora*. Bratislava: APZ, 218 s. ISBN 978-80-8054-776-9.
- SIVÁK, R. a kol. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Wolters Kluwer (Iura Edition), 311 s. ISBN 8080780944.
- SLOBODA, F. 2009. Janovská cesta ke stabilitě veřejných financí: Soukromé zájmy a veřejný dluh. In: *UNIVERSITAS*, 2009/01, s. 26-39. ISSN 1212-8139.

- STEISS, A.W. a NWAGWU. E.O. 2020. *Financial Planning and Management in Public Organizations*. New York: Routledge, 422 s. ISBN 9780824705831.
- STRECKOVÁ, Y. a MALÝ, I. 1998. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Brno: Computer Press, 214 s. ISBN 80-7226-112-6.
- ŠELEŠOVSKÝ, J. a JAHODA, R. 2004. *Veřejné finance v ČR a EU*. Brno: MU, 170 s. ISBN 80-210-3410-6.
- ŠELEŠOVSKÝ, J., MALÝ, I. a JAHODA, R. 2003. *Fondové financování jako faktor diverzifikace veřejných financí*. Brno: ESF MU, 120 s. ISBN 80-210-3065-8.
- ŠVIKRUHA, M., a RICHVALSKÝ, L. 2020. The multi-level dynamics of state governance: decentralization tendencies in European countries. In *Public administration 2020*, 126-138 pp. ISBN 978-80-7560-338-8.
- THEAKER, A. 2020. *The public relations handbook*. New York: Routledge. 440 s. ISBN 9781000208771.
- TOMÁŠKOVÁ, E. 2006. *Veřejné finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 115 s. ISBN 80-210-4177-3.
- TRESCH, R.W. 2022. *Public finance: A normative theory*. London: Academic Press. 568 s. ISBN 978-0-12-822864-7.
- ÚRAD PRE DOHLAD NAD ZDRAVOTNOU STAROSTLIVOSŤOU. 2021. *Správa o stave vykonávania verejného zdravotného poistenia za rok 2020*. [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na internete: https://www.udzs-sk.sk/wp-content/uploads/2021/08/SSVVZP_2020_final.pdf.
- VENCOVSKÝ, F. 1994. Státní finance v historii Československa - období 1918 – 1947. In: *Czech Journal of Economics and Finance*, 44/8, s. 407-417. ISSN 0015-1920
- VEVERKA, V., ČAPEK, J. a BOGUSZAK, J. 1991. *Základy teorie práva*, Praha: ALEKO. 319 s. ISBN80-85341-27-1.
- VYBÍHAL, V. 1995. *Veřejné finance*. Hradec Králové: E.I.A. - Ekonomická a informační agentura, 1995. 218 s. ISBN 80-854-9045-5.
- VÝBOR REGIÓNOV. 2005. Stanovisko Výboru regiónov na tému „Stav procesu decentralizácie v Európskej únii a význam miestnej a regionálnej samosprávy v návrhu Zmluvy o Ústave“.
- ŽÁK, M. 2020. *Hospodářská politika*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 179 s. ISBN 978-80-88330-04-2.
- ŽÁRSKA, E. a kol. 2007. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Ekonóm, 192 s. ISBN 978-80-225-2293-9.

Právne normy

- Nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve.
- Zákon č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov.
- Zákon č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania.
- Zákon č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch.
- Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.
- Zákon č. 147/1997 Z. z. o neinvestičných fondoch.
- Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania.
- Zákon č. 253/1991 Zb o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky vo veciach prevodov majetku štátu na iné osoby a o Fonde národného majetku Slovenskej republiky.
- Zákon č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni.
- Zákon č. 284/2014 Z. z. Zákon o Fonde na podporu umenia.
- Zákon č. 308/2018 Z. z. o Národnom jadrovom fonde.
- Zákon č. 310/2019 Z. z. o Fonde na podporu športu.
- Zákon č. 323/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 310/2019 Z. z. o Fonde na podporu športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 440/2015 Z. z. o športe.
- Zákon č. 375/2015 Z. z. o Zákone o zrušení Fondu národného majetku Slovenskej republiky.
- Zákon č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania.
- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.
- Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde.
- Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.
- Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska .
- Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve.
- Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách.
- Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve.

Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení.

Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou.

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy.

Zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde.

Zákon č. 607/2003 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania.

Zákon č. 80/1997 Z. z. o Exportno-importnej banke Slovenskej republiky.

Teória a prax verejných rozpočtov II.

(Vedecká monografia)

Autor: PhDr. Lukáš Cíbik, PhD.

Recenzenti: PhDr. Darina Koreňová, PhD.
PhDr. Matúš Vyrostopko, PhD.

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2023

Vydanie: prvé, online: https://www.ucm.sk/download/Teoria_a_prax_verejnych_rozpocetov_II-Cibik.pdf?s=NTE6Yzk0MTY0ZjM6ZDoxOmQ0Mjg0YyAg

Počet strán: 131 strán

Rozsah: 157 NS (7,8 AH)

ISBN 978-80-572-0347-6